

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

PRAKTIČNA BROŠURA
ZA OVLAŠĆENA SLUŽBENA
LICA I TUŽIOCE

Sarajevo, 2013.

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савети Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Autori Brošure:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik Glavnog okružnog tužioca Okružnog
tužilaštva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužilac
Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu

Recenzent Brošure:

Vitomir Soldat, republički tužilac
Republičkog tužilaštva Republike Srpske

PRAKTIČNA BROŠURA ZA OVLAŠĆENA SLUŽBENA LICA I TUŽIOCE PO GRUPAMA KRIVIČNIH DJELA U KRIVIČNOM ZAKONU REPUBLIKE SRPSKE

Sarajevo, 2013.

Autori:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik glavnog okružnog tužioca
Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužilac Okružnog
tužilaštva u Istočnom Sarajevu

Izdavač:

Visoki sudski i tužilački savjet
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Štampa:

Blicdruk, Sarajevo

Broj primjeraka:

600

Godina izdavanja i štampanja:

Sarajevo, 2013.

.....
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

.....

SADRŽAJ

UVOD	9
RECENZIJA	11
RIJEČ AUTORA	13
UPUTSTVO ZA KORIŠĆENJE	15
GLAVA ŠESNAESTA KRIVIČNA DJELA	
PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	17
Ubistvo,	
Član 148. KZRS (član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)	17
Teško ubistvo,	
Član 149. KZRS (član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)	19
Laka tjelesna povreda,	
Član 155. KZRS (član 173. KZFBiH, član 170. KZBDBiH)	20
Teška tjelesna povreda,	
Član 156. KZRS (član 172. KZFBiH, član 169. KZBDBiH)	22
GLAVA SEDAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV	
SLOBODA I PRAVA GRAĐANA	27
Protivpravno lišenje slobode,	
Član 166. KZRS (član 179. KZFBiH, član 176. KZBDBiH)	27
Ugrožavanje sigurnosti,	
Član 169. KZRS (član 183. KZFBiH, član 180. KZBDBiH)	29
Protivzakonito pretresanje,	
Član 171. KZRS (član 185. KZFBiH, član 182. KZBDBiH)	30
GLAVA OSAMNAESTA KRIVIČNA DJELA	
PROTIV IZBORNIH PRAVA	33
Povreda slobode opredjeljenja birača,	
Član 187. KZRS (član 195. KZFBiH, član 192. KZBDBiH)	33
Zloupotreba biračkog prava,	
Član 188. KZRS (član 196. KZFBiH, član 193. KZBDBiH)	34
Izborna prevara,	
Član 191. KZRS (član 198. KZFBiH, član 195. KZBDBiH)	35

GLAVA DEVETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNOG INTEGRITETA	37
Silovanje, Član 193. KZRS (član 203. KZFBiH, član 200. KZBDBiH)	37
Obljuba nad nemoćnim licem, Član 194. KZRS (član 204. KZFBiH, član 201. KZBDBiH)	39
Polno nasilje nad djetetom, Član 195. KZRS (član 207. KZFBiH, član 204. KZBDBiH)	41
Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije, Član 198. KZRS (član 210. KZFBiH, član 207. KZBDBiH)	43
GLAVA DVADESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA I PORODICE	47
Rodoskrvljenje, Član 201. KZRS (član 213. KZFBiH, član 210. KZBDBiH)	47
Oduzimanje maloljetnog lica, Član 205. KZRS (član 217. KZFBiH, član 214. KZBDBiH)	48
Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, Član 208. KZRS (član 222. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)	51
Izbjegavanje davanja izdržavanja, Član 210. KZRS (član 223. KZFBiH, član 219. KZBDBiH)	54
GLAVA DVADESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI	57
Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga, Član 224. KZRS (član 238. KZFBiH, član 232. KZBDBiH)	57
Omogućavanje uživanja opojnih droga, Član 225. KZRS (član 239. KZFBiH, član 233. KZBDBiH)	59
GLAVA DVADESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA	61
Povreda osnovnih prava radnika, Član 226. KZRS (član 280. KZFBiH, član 274. KZBDBiH)	61
Nepreduzimanje mjera zaštite na radu, Član 230. KZRS (član 285. KZFBiH, član 279. KZBDBiH)	62
GLAVA DVADESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE	65
Krađa, Član 231. KZRS (član 286. KZFBiH, član 280. KZBDBiH)	65

Teška krađa,	
Član 232. KZRS (član 287. KZFBiH, član 281. KZBDBiH)	67
Razbojništvo,	
Član 233. KZRS (član 289. KZFBiH, član 283. KZBDBiH)	70
Razbojnička krađa,	
Član 234. KZRS (član 288. KZFBiH, član 282. KZBDBiH)	72
Utaja, Član 235. KZRS (član 290. KZFBiH, član 284. KZBDBiH)	75
Oduzimanje tuđe stvari,	
Član 236. KZRS (član 291. KZFBiH, član 285. KZBDBiH)	77
Prevara, Član 239. KZRS (član 294. KZFBiH, član 288. KZBDBiH)	78
Osiguranička prevara,	
Član 240. KZRS (član 302. KZFBiH, član 296. KZBDBiH)	80
Zloupotreba povjerenja,	
Član 244. KZRS (član 297. KZFBiH, član 291. KZBDBiH)	82
Iznuda, Član 242. KZRS (član 295. KZFBiH, član 289. KZBDBiH)	84
Zelenaštvo, Član 245. KZRS (član 298. KZFBiH, član 292. KZBDBiH)	85
Oštećenje tuđe stvari,	
Član 249. KZRS (član 293. KZFBiH, član 287. KZBDBiH)	87
Oštećenje tuđih prava,	
Član 251. KZRS (član 299. KZFBiH, član 293. KZBDBiH)	89

GLAVA DVADESET ČETVRTA KRIVIČNA DJELA PROTIV

PRIVREDE I PLATNOG PROMETA	91
Zloupotreba ovlaštenja u privredi,	
Član 263. KZRS (član 247. KZFBiH, član 241. KZBDBiH)	91
Nesavjesno privredno poslovanje,	
Član 264. KZRS (član 242. KZFBiH, član 236. KZBDBiH)	93
Poslovna prevara,	
Član 265. KZRS (član 251. KZFBiH, član 245. KZBDBiH)	95
Falsifikovanje ili uništavanje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava,	
Član 274. KZRS (član 261. KZFBiH, član 255. KZBDBiH)	96
Falsifikovanje znakova za obilježavanje robe, mjera i tegova,	
Član 279. KZRS (član 259. KZFBiH, član 253. KZBDBiH)	98
Pranje novca,	
Član 280. KZRS (član 272. KZFBiH, član 265. KZBDBiH)	101

Nedozvoljena trgovina, Član 281. KZRS (član 267. KZFBiH, član 261. KZBDBiH)	104
Obmana pri dobijanju kredita ili drugih pogodnosti, Član 283. KZRS (član 268. KZFBiH, član 262. KZBDBiH)	106
Nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnošću, Član 284. KZRS (član 269. KZFBiH, član 263. KZBDBiH)	108
Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića, Član 286. KZRS (član 271. KZFBiH, član 266. KZBDBiH)	110
Utaja poreza i doprinosa, Član 287. KZRS (član 273. KZFBiH, član 267. KZBDBiH)	112
GLAVA DVADESET ČETVRTA a. KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI RAČUNARSKIH PODATAKA	117
Oštećenje računarskih podataka i programa, Član 292. a) KZRS (član 393. KZFBiH, član 387. KZBDBiH)	117
Računarska prevara, Član 292. g) KZRS (član 395. KZFBiH, član 389. KZBDBiH)	119
Neovlašćeni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži, telekomunikacionoj mreži i elektronskoj obradi podataka, Član 292. d) KZRS (član 398. KZFBiH, član 391. KZBDBiH)	121
GLAVA DVADESET PETA KRIVIČNA DJELA PROTIV USTAVNOG UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE	123
Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, Član 294. a) KZRS (član 163. KZFBiH)	123
GLAVA DVADESET SEDMA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	127
Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja, Član 347. KZRS (član 383. KZFBiH, član 220. KZBDBiH)	127
Pronevjera, Član 348. KZRS (član 384. KZFBiH, član 221. KZBDBiH)	129
Primanje mita, Član 351. KZRS (član 380. KZFBiH, član 217. KZBDBiH)	131
Davanje mita, Član 352. KZRS (član 381. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)	133
Nesavjestan rad u službi, Član 354. KZRS (član 387. KZFBiH, član 224. KZBDBiH)	135

Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, član 359. KZRS	137
GLAVA DVADESET OSMA KRIVIČNA DJELA	
PROTIV PRAVOSUĐA	139
Neprijavlivanje pripremanja krivičnog djela, Član 361. KZRS (član 344. KZFBiH)	139
Pripremanje krivičnog djela, Član 361. a) KZRS (član 339. KZFBiH, član 248. KZBDBiH)	140
Neprijavlivanje krivičnog djela ili učinioca, Član 362. KZRS (član 345. KZFBiH, član 230. KZBDBiH)	141
Lažno prijavljivanje krivičnog djela, Član 364. KZRS (član 347. KZFBiH, član 234. KZBDBiH)	143
Davanje lažnog iskaza, Član 365. KZRS (član 348. KZFBiH, član 235. KZBDBiH)	145
Sprečavanje dokazivanja, Član 366. KZRS (član 349. KZFBiH, član 236. KZBDBiH)	147
Neizvršenje sudske odluke, Član 371. KZRS (član 351. KZFBiH, član 345. KZBDBiH)	149
GLAVA DVADESET DEVETA KRIVIČNA DJELA	
PROTIV PRAVNOG SAOBRAĆAJA	151
Falsifikovanje isprave, Član 377. KZRS (član 373. KZFBiH, član 367. KZBDBiH)	151
Posebni slučajevi falsifikovanja isprave, Član 378. KZRS (član 374. KZFBiH, član 368. KZBDBiH)	153
Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja, Član 381. KZRS (član 375. KZFBiH, član 369. KZBDBiH)	154
GLAVA TRIDESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV	
JAVNOG REDA I MIRA	157
Zločinačko udruženje, član 383. KZRS	157
Dogovor za izvršenje krivičnog djela, Član 384. KZRS (član 338. KZFBiH, član 332. KZBDBiH)	159
Nasilničko ponašanje, Član 385. KZRS (član 362. KZFBiH, član 356. KZBDBiH)	160
Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje, Član 387. KZRS (član 358. KZFBiH, član 352. KZBDBiH)	162

Napad na službeno lice u vršenju službene radnje, Član 388. KZRS (član 359. KZFBiH, član 353. KZBDBiH)	164
Neovlašćeno bavljenje određenim zanimanjem, Član 393. KZRS (član 364. KZFBiH, član 358. KZBDBiH)	165
Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka, Član 394. KZRS (član 366. KZFBiH, član 360. KZBDBiH)	167
Lažno predstavljanje, Član 396. KZRS (član 369. KZFBiH, član 363. KZBDBiH)	168
Samovlašće, član 397. KZRS (član 370. KZFBiH, član 364. KZBDBiH)	170
Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija, Član 399. KZRS (član 371. KZFBiH, član 365. KZBDBiH)	172
Kockanje, član 400. KZRS	174

GLAVA TRIDESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV OPŠTE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE	177
Izazivanje opšte opasnosti, Član 402. KZRS (član 323. KZFBiH, član 317. KZBDBiH)	177
Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova, član 403. KZRS (član 326. KZFBiH, član 320. KZBDBiH)	179

GLAVA TRIDESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG SAOBRAĆAJA	183
Ugrožavanje javnog saobraćaja, Član 410. KZRS (član 332. KZFBiH, član 326. KZBDBiH)	183
Ugrožavanje javnog saobraćaja opasnom radnjom ili sredstvom, Član 412. KZRS (član 334. KZFBiH, član 328. KZBDBiH)	185

GLAVA TRIDESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE	187
Zagađivanje životne sredine, Član 415. KZRS (član 303. KZFBiH, član 297. KZBDBiH)	187
Šumska krađa, Član 430. KZRS (član 316. KZFBiH, član 310. KZBDBiH)	189
Pustošenje šuma, Član 431. KZRS (član 315. KZFBiH, član 309. KZBDBiH)	190

UVOD

Udruženje tužilaca Republike Srpske, planom projekta Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine „Podrška pravosuđu u Bosni i Hercegovini – jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“, koji je finansirala Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, pripremila je Praktičnu brošuru za ovlašćena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u Krivičnom zakonu Republike Srpske.

Cilj izrade ove brošure je doprinos zajedničkoj edukaciji tužilaca i ovlašćenih službenih lica u skladu sa specijalizacijama za pojedina krivična djela, pružanje pomoći ovlašćenim službenim licima u prepoznavanju obilježja krivičnih djela i osnovnih instituta krivičnog prava, podrška stručnom usavršavanju tužilaca početnika, unapređenje efikasnosti istrage, osamostaljivanje istražilaca u postupcima vođenja istrage, kao i osiguranje zakonitosti prikupljenih dokaza.

Udruženje tužilaca Republike Srpske zahvaljuje se Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine, kao i Švajcarskoj agenciji za razvoj i saradnju, na ukazanom povjerenju, a također se zahvaljuje i članovima Udruženja – autorima i recenzentu, te tužiocima i ovlašćenim službenim licima u Republici Srpskoj koji su dali svoj doprinos prilikom izrade ove Praktične brošure.

Banja Luka, januar 2013. godine
Predsjednik Udruženja
Živana Bajić

RECENZIJA

„Praktična brošura za ovlaštena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u KZ RS“

Autori:

Zoran Bulatović

Džermin Pašić

Ova „Praktična brošura“ autora Zorana Bulatovića, zamjenika Glavnog tužioca Okružnog tužilaštva Banja Luka, i Džermine Pašića, okružnog tužioca Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, namijenjena je prvenstveno ovlaštenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, što proističe iz samog naziva brošure, te svima onima koji se u svakodnevnom praktičnom radu susreću sa primjenom krivičnog zakona i sa materijom sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta. Brošura je nastala kao plod višegodišnjeg bavljenja problematikom utvrđivanja krivice i kažnjavanja učinilaca krivičnih djela.

U izlaganju ove veoma složene i obimne materije a da se to ne pretvori u komentar Krivičnog zakona, autori su vrlo vješto koristili raspoloživu literaturu, zakonski tekst i aktuelnu sudsku praksu, što ima veliku upotrebnu i praktičnu

vrijednost. Zbog veoma značajne promjene i uloge policijskih agencija, koje u istrazi sarađuju sa tužilaštvom i koje dijele odgovornost za otkrivanje i gonjenje počinitelaca krivičnih djela, i to na način da mogu prikupljati dokaze i provoditi istražne radnje koje imaju dokaznu snagu pred sudom u fazi glavnog pretresa, ova brošura upućuje na to koji je to minimum dokaza objektivne i subjektivne prirode za pojedina krivična djela da bi se ona mogla procesuirati.

Brošura je pisana jednostavnim razumljivim pravnim jezikom te dopadljivim stilom, što je čini pogodnom za razumijevanje obrađivane materije.

Sigurno je da će ova brošura pomoći svim ovlaštenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, a i ostaloj stručnoj javnosti u konkretnoj primjeni Krivičnog zakona RS, odnosno u konkretnom i svakodnevnom radu, te u određenoj mjeri podići nivo i kvalitet izvještaja o počinjenim djelima i provedenim istragama, što je i bio cilj ove brošure.

Sa zadovoljstvom preporučujem ovu brošuru ovlaštenim službenim licima, tužiocima i drugima sa napomenom da ova brošura ispunjava stručne i druge uslove da bude objavljena i da bude korištena u edukaciji službenih lica, tužilaca i stručnih saradnika u Bosni i Hercegovini.

Recenzent

RIJEČ AUTORA

Praktična brošura nije imala za cilj, a ni ambiciju da preraste u komentar Krivičnog zakona Republike Srpske, jer takvi komentari već postoje. Zadatak autora je bio da obrade najinteresantnija krivična djela iz Krivičnog zakona Republike Srpske, odnosno ona krivična djela za koja praktičari (ovlašćena službena lica i tužioci) imaju najveći interes, jer im se najčešće pojavljuju u praksi, odnosno u svakodnevnom radu. Iz tog razloga su obrađena samo pojedina krivična djela iz svake glave Krivičnog zakona Republike Srpske.

S obzirom na to da je Krivični zakon Republike Srpske do sada više puta mijenjan i dopunjavan, a da do danas nije objavljen njegov prečišćeni tekst, smatrali smo da je nužno da unesemo sve izmjene i dopune kako bi korisnici brošure pred sobom imali prečišćeni tekst svake odredbe koja je našla svoje mjesto u ovoj brošuri. Ovo će posebno obradovati one koji našu brošuru budu svakodnevno koristili.

Vodili smo računa da, uz navođenje tačnog zakonskog naziva krivičnog djela i člana Krivičnog zakona Republike Srpske, navedemo i odgovarajuće članove Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH, tako da naša „praktična brošura“ bude uistinu praktična, odnosno upotrebljivo štivo i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Radeći na ovoj brošuri imali smo u vidu dosta različitu praksu u postupanju, odnosno radu u konkretnim predmetima, kako tužilaca tako i ovlašćenih službenih lica širom Bosne i Hercegovine, pa smo zbog toga kod svih krivičnih djela naveli koje to nužne radnje dokazivanja treba preduzeti u istrazi, od-

nosno koje dokaze i kako ih pribaviti, svjesni da je navođenje ovakvih detalja kod jednog broja krivičnih djela možda i nepotrebno, ali ih ovako praktično izdanje, kao što je naša brošura, može dopustiti.

Udruženje tužilaca RS, kao i autori brošure, vjerovali su da postoji interes, i stručne javnosti i nadasve praktičara, za jednom ovakvom skraćenom, ali praktičnom verzijom Krivičnog zakona RS i da će zbog toga brošura pronaći svoje mjesto u praksi i olakšati rad onima koji svakodnevno primjenjuju Krivični zakon.

UPUTSTVO ZA KORIŠĆENJE

Ova praktična brošura sadrži obradu krivičnog djela u tri osnovna segmenta:

- 1) relevantne odredbe Krivičnog zakona Republike Srpske, sa tačnim zakonskim nazivom krivičnog djela, pripadajućom glavom Zakona i članom, te odgovarajućim članovima Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH;
- 2) elementi krivičnog djela i njihov opis;
- 3) radnje dokazivanja i dokazi krivičnog djela.

Prvi segment sadrži prečišćen tekst pojedinih odredbi Krivičnog zakona Republike Srpske, sa tačnim zakonskim nazivom krivičnog djela, glave Zakona kojoj pripada i člana, te odgovarajućim članovima Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH. U ovom dijelu brošure akcent je stavljen na one odredbe krivičnih zakona koje u praksi imaju poseban značaj i za koje postoji najveći interes.

Drugi segment sadrži elemente krivičnog djela – bitna obilježja krivičnog djela, bez kojih krivično djelo ne postoji. Uz navođenje elemenata, dat je i kratki opis pojedinog obilježja, u svrhu boljeg razumijevanja i prepoznavanja krivičnog djela od strane korisnika „Praktične brošure“.

Treći segment se odnosi na načine dokazivanja krivičnih djela koji su obrađeni u brošuri, sa navođenjem pojedinačnih radnji dokazivanja prema važećim odredbama Zakona o krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini, te dokaza koji proizilaze iz navedenih radnji.

Radnje dokazivanja i dokazi podijeljeni su prema opšteprihvaćenim standardima na objektivne i subjektivne. Redoslijedom su navedene radnje, a zatim dokazi u zagradi „()“ za osnovni oblik djela, dok se numeracijom stava u zagradi „(2)“ označilo da slijede radnje i dokazivanja za pojedine kvalifikatorne ili privilegujuće oblike djela. U obradi subjektivnih radnji dokazivanja, u zagradi „()“ su opisane okolnosti na koje se prikupljaju subjektivni dokazi. Zbog sličnosti u načinima dokazivanja za pojedina krivična djela se upućuje na druga obrađena djela sa označavanjem *vidi član ... (u brošuri)*.

GLAVA ŠESNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Ubistvo

Član 148. KZRS

(član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog liši života, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ubistvo se sastoji u lišenju života drugog lica.

Može da se izvrši svakom radnjom kojom se može prouzrokovati smrt drugog lica.

U praksi se obično radi o činjenju, mada djelo može da bude učinjeno i nečinjenjem u slučaju kada je učinilac propustio činjenje koje je bio dužan da izvrši.

Objekat ubistva je svako ljudsko biće, od momenta kada je njegov plod postao zreo za rađanje –odvajanje od utrobe, odnosno od momenta započetog prosesa rađanja, pa sve do momenta prestanka života.

Za postojanje krivičnog djela ubistva irelevantno je da li je nanesena apsolutno smrtonosna povreda ili bi se smrt mogla, usljed povređivanja, otkloniti adekvatnom medicinskom intervencijom. Isto tako, nebitno je koliko je vremena proteklo od momenta povređivanja do momenta smrti. Važno je da uzročno-posljedična veza između povređivanja i smrti uvijek mora da postoji.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem (direktnim ili eventualnim), a treba naglasiti da za postojanje ovog djela

nije potrebna namjera učinioca da drugog liši života, nego je dovoljan i eventualni umišljaj.

Učinilac djela može da bude svako lice.

U stavu 2. predviđen je privilegovani oblik ubistava u nekim zemljama poznat pod nazivom: „ubistvo na zahtjev ili na molbu ubijenog“ ili „ubistvo po pristanku ubijenog“ i sl.

Naš krivični zakon prihvatio je formulaciju da je to „...ubistvo učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima“. Jasno je da se i ovdje radi o ubistvu na zahtjev ili molbu, odnosno po pristanku pasivnog subjekta, odnosno o ubistvu iz milosrđa ili samilosti ili o pomaganju u umiranju s namjerom skraćivanja života, ali i o slučajevima kada su bolest i višegodišnje ponašanje žrtve bitno uticali na odluku učinioca da počini djelo (dugogodišnje fizičko i psihičko maltretiranje učinioca).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno i drugih relevantnih tragova (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno), izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja, obdukcija tijela ubijenog radi utvrđivanja vremena i uzroka smrti (zapisnik o obdukciji, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i foto-dokumentacija), psihijatrijsko vještačenje osumnjičenog (nalaz i mišljenje vještaka), vještačenje oružja i čahura pronađenih na licu mjesta (nalaz i mišljenje vještaka), a ako je djelo učinjeno nekim oruđem, uzimanje tragova krvi sa tog oruđa i

komparacija sa neospornim uzorkom krvi oštećenog radi dokazivanja da je tim sredstvom nanescna smrtna povreda pasivnom subjektu.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog ako je djelo ostalo u pokušaju – „krunski svjedok“ (na okolnosti događaja u cjelini), saslušanje svjedoka događaja i drugih lica koja imaju saznanja o događaju, saslušanje oštećenih u vezi sa imovinskopравnim zahtjevom, te stava u pogledu krivičnog gonjenja osumnjičenog.

Teško ubistvo
Član 149. KZRS
(član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)

- 1) Zatvorom najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniće se:
 - 1) ko drugog liši života na naročito svirep ili krajnje podmukao način,
 - 2) ko drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirme osvete ili iz drugih naročito niskih pobuda ili iz mržnje,
 - 3) ko drugog liši života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju,
 - 4) ko drugog liši života i pri tom umišljajno dovede u opasnost život još nekog lica,
 - 5) ko umišljajno liši života dva ili više lica, a ne radi se o ubistvu namah, ubistvu djeteta pri porođaju ili ubistvu učinjenom pod osobito olakšavajućim okolnostima (čl. 148, st. 2),
 - 6) ko liši života djetete, maloljetno lice ili žensko lice za koje zna da je bremenito,
 - 7) ko liši života sudiju ili javnog tužioca u vezi sa vršenjem sudijske ili tužilačke dužnosti ili ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju poslova bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hapšenja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode.
- 2) Kazna iz stava 1. ovog člana primijeniće se i kada je lišenje života izvršeno organizovano ili po narudžbi.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Teži oblici ubistava predviđeni u ovom članu razlikuju se od običnog ubistva po tome što sadrže kvalifikatorne elemente koji ih čine težim oblicima krivičnog djela ubistva, za koje su i propisane najteže kazne.

Ubistvo na svirep način je takvo lišenje života kojim se žrtvi nanose patnje ili bolovi takvog intenziteta da prelaze okvire patnji ili bolova koje prati svako lišenje života. U praksi se radi o mrcvarenju žrtve koja je sve vrijeme svjesna, koja trpi jake fizičke bolove i podnosi jake psihičke patnje (više udaraca sjekirom, kada se otkidaju ruke ili noge, a žrtva je sve vrijeme živa i svjesna i sl.), a učinilac mora da bude svjestan toga i da upravo to želi ili na to pristaje. Ubistvo na podmukao način je takvo lišenje života koje u znatnoj mjeri olakšava izvršenje i prikrivanje djela. Postupanje učinioaca treba da je objektivno prikriveno i da su pri tome ostvareni i subjektivni elementi, tj. da je učinilac iskorišćavao posebno povjerenje žrtve, njenu nemoć ili bezazlenost. Djelo može da bude izvršeno sa umišljajem (direktnim ili eventualnim). Učinilac djela može da bude svako lice.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kao i kod ubistva, uz dodatno vještačenje na okolnosti fizičkih i psihičkih patnji žrtve (nalaz i mišljenje vještaka).

Laka tjelesna povreda

Član 155. KZRS

(član 173. KZFBiH, član 170. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog lako tjelesno povrijedi ili mu zdravlje lako naruši, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

- (2) Ako je takva povreda nanjena oružjem, opasnim oruđem ili drugim sredstvom prikladnim da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Učiniocu djela iz stava 1. ovog člana sud može izreći sudsku opomenu ako je bio izazvan teškim vrijeđanjem ili nasilničkim ponašanjem oštećenog.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Laka tjelesna povreda je takvo narušavanje tjelesnog integriteta koje po svojoj prirodi i intenzitetu ne doseže tešku tjelesnu povredu.

Radi se o lakšim povredama tijela u vidu ogrebotina, krvnih podliva, manjih posjekotina itd.

Samo nanošenje bola, bez narušavanja tjelesnog integriteta, nije uopšte tjelesna povreda, kao što je recimo šamar ili udarac koji nije ostavio traga na tijelu (guranje, ćuškanje, ćupanje za kosu i sl.).

Vrsta, težina i posebno mehanizam nanošenja tjelesne povrede uvijek se utvrđuje medicinskim vještaćenjem, koje je naročito potrebno u tzv. "graničnim slučajevima", kakvi su prelom jednog zuba, prelom nosnih kostiju, potres mozga i sl., a povrede mogu da budu i lake i teške, što je u svakom konkretnom slučaju upravo vještaćenjem neophodno utvrditi.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Učinilac djela može da bude svako lice.

U praksi su česti slučajevi krivičnih prijava i optužbi u kojima dva, ponekad i tri lica budu optužena da su nanijela povredu oštećenom.

Logika isključuje ovakav slučaj, jer se u svakom pojedinačnom slučaju mora utvrditi ko je zadao udarac i koju povredu je tim udarcem nanio oštećenom. Ukoliko to nije moguće, onda optužnica za ovo krivično djelo izostaje.

U praksi nisu rijetki i slučajevi optužbi za „produženo“ krivično djelo lake tjelesne povrede, kada učinilac nanese lake tjelesne povrede dvama ili više lica u jednom događaju. Konstrukcija produženog djela nije moguća, nego se uvijek radi o sticaju krivičnih djela, po principu koliko oštećenih toliko i krivičnih djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nanošenja povreda (zapisnik o uviđaju, foto-dokumentacija, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta i tragovi), pregled oštećenog i medicinska dokumentacija o povredama oštećenog, obavezno izdana od ljekara specijaliste, foto-dokumentacija za oštećenog (fotografije na kojima su vidljive povrede oštećenog), **(2)** sredstvo kojim je djelo učinjeno (ako postoji) i privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – takvog sredstva), medicinsko vještačenje povreda oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, te imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka događaja (na okolnosti događaja, a posebno načina i sredstva kojim je povreda nanesena).

Teška tjelesna povreda

Član 156. KZRS

(član 172. KZFBiH, član 169. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko drugog tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri

oslabljen koji važan dio njegovog tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog ili trajno i teško narušavanje njegovog zdravlja ili unakaženost, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

- (3) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini iz mržnje, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt povrijeđenog, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do dvanaest godina.
- (5) Ko djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini nehatno, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (6) Ko djelo iz st. 1, 2. i 3. ovog člana učini namah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, teškim zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane povrijeđenog, kaznit će se za djelo iz st. 1. i 2. zatvorom do tri godine, a za djelo iz stava 3. zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Teška tjelesna povreda u krivičnopravnom smislu je svako teško oštećenje tjelesnog integriteta ili teško narušavanje zdravlja, koje može da proizvede i daljnje posljedice.

U stavu 1. ovog člana se govori o tzv. običnoj teškoj tjelesnoj povredi, koja po svojoj prirodi i intenzitetu prelazi okvire lake tjelesne povrede, a nema dodatnih kvalifikatornih elemenata. Sudovi su tako zauzeli stanovište da su prelomi ruku, nogu, više rebara, prelom već jednog prsta ruke, teži potres mozga, praćen amnezijom događaja ili povraćanjem itd., teške tjelesne povrede, ali i da više lakih tjelesnih povreda u svojoj ukupnosti može da predstavlja tešku tjelesnu povredu.

Ovo krivično djelo može da se izvrši činjenjem, što je i najčešći slučaj u praksi, ali i nečinjenjem, kada se npr. oštećeni natjera da trči preko nekih prepreka na kojima će se povrijediti ili se natjera da skače kroz prozor, sa terase i sl.

U stavu 2. su predviđeni teži oblici ovog krivičnog djela:

a) dovođenje u opasnost života povrijeđenog

Opasnost za život mora da bude konkretna. Tjelesna povreda, odnosno narušavanje zdravlja povrijeđenog, mora, dakle, da bude tako teška da je mogla prouzrokovati smrt kao daljnju posljedicu, koja je izostala. U praksi su najčešći slučajevi: prelomi kostiju lobanje sa nagnječenjem moždanog tkiva, lomovi rebara sa povredom plućnog tkiva i prodorom vazduha, presijecanje većih krvnih sudova itd., o čemu će se vještak medicinske struke uvijek i posebno izjasniti.

b) uništenje ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljenje važnog dijela tijela povrijeđenog ili važnog organa

Da li je uništen važan dio tijela ili organ, prosuđuje se po funkciji koju taj dio tijela ili organ obavlja u sklopu cjelokupnog organizma. Uništenje postoji i kada se usljed povrede amputira neki dio tijela ili organ.

Oslabljenje dijela tijela ili nekog organa mora da bude trajno i u znatnoj mjeri. I ovaj stepen oštećenja se mjeri u odnosu na funkciju koju taj dio tijela ili organ ima, odnosno vrši, npr. vađenje oka i sl.

Za ocjenu postoji li ovaj oblik djela nije bitno da li se posljedica može otkloniti operativnim putem, jer oštećeni nije dužan da se podvrgne operaciji, koja je uvijek neugodna, a ponekad njen ishod i nije siguran (neizvjestan je).

c) trajna nesposobnost za rad oštećenog

Trajna nesposobnost za rad utvrđuje se u svakom konkretnom slučaju. Ovdje se ne radi o nesposobnosti za rad uopšte, nego o nesposobnosti za posao, odnosno rad koji je povrijeđeni obavljao prije povređivanja, kao svoje glavno zanimanje.

Trajna nesposobnost je ona koja oštećenom sasvim ili u većoj mjeri onemogućava bavljenje tim zanimanjem.

d) trajno i teško narušavanje zdravlja povrijeđenog

Radi se o trajnom ili teškom poremećaju organskog ili duševnog zdravlja, a čije se ozdravljenje ne može predvidjeti u datom vremenu.

e) unakaženost

Unakaženost je trajno i vidljivo mijenjanje estetskih izražajnih crta povrijeđenog, koje stvaraju nepovoljne promjene izgleda nekog vidljivog dijela tijela povrijeđenog, najčešće u vidu ožiljaka, nabora i sl. Za postojanje ovog oblika djela nije bitno da li se unakaženost može sakriti ili otkloniti plastičnom operacijom.

U stavu 3. predviđeno je nanošenje teške tjelesne povrede iz mržnje (zbog boje kože, različite vjeroispovijesti, različitog političkog ubjeđenja, različitog seksualnog opredjeljenja i sl.). U stavu 4. predviđeno je djelo teške tjelesne povrede kvalifikovane smrću. O ovom djelu se radi onda kada je smrt nastupila kao daljnja posljedica teške tjelesne povrede ili teškog narušavanja zdravlja. U odnosu na tešku tjelesnu povredu učinilac postupa sa umišljajem, dok je smrt uvijek posljedica nehatnog postupanja.

Ako bi i teška tjelesna povreda bila učinjena nehatno, onda bi se radilo o ubistvu iz nehata, što je posebno krivično djelo. Teška tjelesna povreda namah predviđena u stavu 6. ovog člana privilegovani je oblik ovog djela, koje karakterišu neki dodatni elementi, tj. prethodni napad povrijeđenog ili teško vrijeđanje, kojim je učinilac doveden u stanje jake razdraženosti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nanošenja povreda (zapisnik o uviđaju, foto-dokumentacija, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta i tragovi), medicinska dokumentacija o povredama oštećenog, obavezno izdana od ljekara specijali-

ste, foto-dokumentacija povreda oštećenog, vještačenje po vještaku medicinske struke na okolnosti vrste, težine i posebno mehanizma nastanka tjelesnih povreda oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka), pretresanje stana osumnjičenog radi pronalaska sredstva kojim je djelo učinjeno (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – tog sredstva), izuzimanje bioloških tragova sa sredstva (koža, dlake, krv oštećenog i sl.), te komparacija sa neospornim uzorcima uzetim od oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, posebno mjesta, vremena, načina i sredstva kojim je povreda nanescena), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebno načina /čime i kako/ povređivanja oštećenog).

GLAVA SEDAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODA I PRAVA GRAĐANA

Protivpravno lišenje slobode Član 166. KZRS (član 179. KZFBiH, član 176. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog protivpravno zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način protivpravno oduzme ili ograniči slobodu kretanja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Ako je protivpravno lišenje slobode iz st. 1. i 2. učinjeno prema djetetu ili maloljetnom licu, ili je trajalo duže od petnaest dana, ili je izvedeno na svirep način, ili je licu koje je protivpravno lišeno slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. nastupila smrt lica koje je protivpravno lišeno slobode, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.
- (5) Pokušaj djela iz st. 1. i 2. je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Prema Ustavu Republike Srpske sloboda čovjeka je neprikosnovenjena i niko ne može da bude lišen slobode, osim u slučajevima i u postupku koji su propisani Zakonom, a sloboda kretanja i nastanjanja građanima je zajamčena, pa je stoga krivičnopravno zaštićena ovim krivičnim djelom.

Radnja izvršenja se sastoji u oduzimanju slobode kretanja drugom licu. To se može učiniti na razne načine, kao što su zatvaranje u određene prostorije ili prostore, vezanje, oduzimanje ortopedskih pomagala, bez kojih se to lice ne može kretati i sl. Oduzimanje slobode treba da je izvršeno protivpravno (protivno odredbama ZKP-a).

Ovo je trajno krivično djelo, jer se njime stvara jedno protivpravno stanje koje traje koliko i oduzimanje slobode i traje sve do prestanka takvog protivpravnog stanja, pa se i rok zastarjelosti računa od tog momenta, a ne od momenta protivpravnog lišenja slobode.

Krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem, a učinilac djela može biti svako lice, a djela iz stava 2. ovog člana samo službeno lice. U stavu 3. dat je kvalifikovani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost predstavlja posljedica djela, koja se ogleda u smrti zatvorenog lica – oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju sa detaljnim opisom prostorije – prostora u kojem je lice bilo zatvoreno, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), **(3)** ako je lice vezano ili na drugi način zatvoreno, obavezno je izvršiti ljekarski pregled, konstatovati povrede, a u slučaju potrebe izvršiti i medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** dok je u slučaju smrti obavezan pregled i obdukcija tijela (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog i drugih svjedoka (na okolnosti izvršenja djela – ko, kada i gdje ga je lišio slobode i na koji način).

Ugrožavanje sigurnosti
Član 169. KZRS
(član 183. KZFBiH, član 180. KZBDBiH)

- (1) Ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će njega ili njemu blisko lice lišiti života, teško tjelesno povrijediti, lišiti slobode ili oteti ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom opšteopasnom radnjom ili sredstvom, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema službenom licu u vezi sa vršenjem njegove funkcije, ili prema više lica, ili je učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela se sastoji u ozbiljnoj prijetnji kojom se ugrožava sigurnost nekog lica. Ta prijetnja treba da je usmjerena protiv života i tijela lica kojem je upućena ili njemu bliskih lica (supruga, djeca, roditelji i sl.) ili da je usmjerena na tjelesno povređivanje ili nanošenje nekog drugog zla.

Ta prijetnja po svom sadržaju objektivno mora da bude takva da izaziva strah i prepast u toj mjeri da se lice kojem je upućena smatra ugroženim.

Za postojanje djela nije bitno da li je učinilac i mislio da ostvari tu svoju prijetnju.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Učinilac djela može da bude svako lice.

U stavu 2. predviđen je teži oblik ovog djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi, kao što su prijetnja službenom licu u vezi sa vršenjem njegove funkcije, ili ako je to učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije. Za postojanje djela važno je da je ostvaren jedan od ovih kvalifikatornih elemenata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – pismena u kojem se prijete oštećenom (potvrda o privremenom oduzimanju i predmeti), te vještačenje rukopisa (nalaz i mišljenje vještaka) ili, u slučaju prijete SMS-porukama ili E-mailom, obavezno privremeno oduzimanje predmeta – mobilnog telefona ili računara (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), te vještačenje mobilnog telefona ili računara (nalaz vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog ili drugih svjedoka (na okolnosti: ko, kada i na koji način mu je prijete, da li su prijete bile ozbiljne i kakav su dojam na njega ostavile /da li se uplašio i sl./).

Protivzakonito pretresanje

Član 171. KZRS

(član 185. KZFBiH, član 182. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno pretresa lice ili njegove stvari, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Pokušaj krivičnog djela iz stava 1. ovog člana je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štiti se sloboda čovjeka i njegovo dostojanstvo.

Radnja krivičnog djela sastoji se u protivzakonitom pretresanju lica i njegovih stvari. Pod pretresanjem lica podrazumijeva se pretresanje tijela određenog lica i svih predmeta koje to lice

u vrijeme pretresanja ima na sebi (odijelo, rublje i sl.) ili pri sebi (novčanik, oružje, tašna, različita pismena i sl.).

U stavu 1. govori se o pretresanju lica koje ne pretresaju ovlašćena službena lica policije, nego neko treće lice ili pak to rade ovlašćena službena lica policije, ali izvan okvira službe. Ovdje se radi o pretresanju koje nema karakter procesne radnje.

U stavu 2. govori se o pretresanju, kao procesnoj radnji, koju preduzimaju ovlašćena službena lica, ali na nezakonit način. Naime, odredbama čl. 115. do 128. ZKPRS, propisani su vrlo strogi uslovi za pretresanje stvari i lica, pa se svako pretresanje protivno tim odredbama Zakona smatra nezakonitim. Ovo krivično djelo može da se izvrši samo sa umišljajem, koji mora da obuhvati svijest o protivpravnoj djelatnosti.

Učinioc djela može da bude samo službeno lice i ovo krivično djelo može da izvrši samo u obavljanju službene dužnosti ili u vezi sa službom u čiji djelokrug rada spadaju i ovi poslovi.

O pojmu službenog lica vidi čl. 147. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kod ovog krivičnog djela prikupljaju se tzv. negativni dokazi, tj. da nije bilo naredbe za pretresanje lica i stvari, a da je pretresanje izvršeno, odnosno predmeti oduzeti, da se predmeti, umjesto u sudu, nalaze na nekom drugom mjestu ili da ih kao dokaza jednostavno nema.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i gdje je izvršio pretresanje i na koji način, da li je postojala naredba za pretresanje i da li mu je prezentovana, posebno da li je u tom pretresanju nešto oduzeto i šta, gdje su te stvari itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA OSAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

Povreda slobode opredjeljenja birača

Član 187. KZRS

(član 195. KZFBiH, član 192. KZBDBiH)

- (1) Ko silom, ozbiljnom prijetnjom, podmićivanjem, obmanom ili na drugi protivpravan način prinudi drugog ili na njega utiče da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopšte ne glasa ili da glasa u određenom smislu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini član biračkog odbora, izborne komisije ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Dati poklon ili druga imovinska korist oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štiti se sloboda opredjeljenja birača.

Radnja izvršenja ovog djela sastoji se u uticanju na birača da na izborima glasa za ili protiv određenog prijedloga ili da uopšte ne glasa ili u uticanju na birača kako da glasa.

Uticanje se može izvršiti na razne načine: primjenom sile, ozbiljne prijetnje, podmićivanjem, ali i na druge načine, kao što su stavljanje u izgled mogućnosti da se dobije ili izgubi radno mjesto, da se dobiju ili ne dobiju neke zakonske prinadležnosti i sl. Krivično djelo je svršeno preduzimanjem radnje izvršenja. Nije potrebno da je utjecaj na birača i uspio, tj. da je birač pod uticajem učinioca djela stvorio odluku kako će i za šta glasati, odnosno da uopšte neće glasati. Dovoljno je da je na njega vršen uticaj u smislu ovog krivičnog djela.

Pokušaj ovog krivičnog djela, prema tome, nije moguć.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i drugih prostorija koje koristi osumnjičeni (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili drugih poklona koji se pronađu (potvrda o privremenom oduzimanju), prikupljanje drugih podataka i dokaza (u slučaju primjene sile medicinska dokumentacija o povredama oštećenog), vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju prijetnje E-mailom ili SMS-porukama privremeno oduzimanje predmeta – računara ili mobilnog telefona (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), pretresanje i vještačenje sadržaja računara ili mobilnog telefona (nalaz i mišljenje vještaka) **(2)** za člana biračkog odbora odluka izborne komisije o imenovanju za člana.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i gdje mu je prijetio ili na koji ga je način podmićivao i da li je to bilo u vezi sa izborima), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Zloupotreba biračkog prava Član 188. KZRS (član 196. KZFBiH, član 193. KZBDBiH)

- (1) Ko na izborima ili glasanju glasa umjesto drugog pod njegovim imenom ili na istom glasanju ponovo glasa ili pokuša da glasa iako je već glasao, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Istom kaznom kazniće se i ko učestvuje na izborima ili glasanju iako zna da nema biračko pravo.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Zloupotreba biračkog prava u smislu ovog krivičnog djela sa-
stoji se u glasanju umjesto drugog, i to pod njegovim imenom
ili u ponovnom glasanju, odnosno pokušaju glasanja o istoj
stvari.

U stavu 2. dat je poseban oblik ovog krivičnog djela, a djelo
čini lice koje učestvuje na izborima ili na kakvom glasanju, a
zna (svjesno je) da uopšte nema biračko pravo (da bira ili bude
biran).

Ovo krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišlja-
jem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (odluka o raspisiva-
nju izbora /opštih ili lokalnih/, izvod iz biračkog spiska sa ime-
nom učinioca, izvod iz biračkog spiska sa potpisom učinioca
u rubrici drugog lica), grafološko vještačenje potpisa (nalaz i
mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog
umjesto koga je glasao učinilac, saslušanje svjedoka – člano-
va biračkog odbora i drugih svjedoka (na okolnosti: ko, kada i
kako je glasao umjesto drugog lica).

Izborna prevara

Član 191. KZRS

(član 198. KZFBiH, član 195. KZBDBiH)

Ko dodavanjem, oduzimanjem, brisanjem glasova ili na neki drugi način falsifikuje
rezultate izbora ili glasanja, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo se sastoji u falsifikovanju rezultata izbora ili glasanja, koje se može učiniti dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, zatim netačnim brojanjem glasova, netačnim objavljivanjem rezultata izbora ili glasanja, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave, kao i na drugi način.

Djelo, dakle, ima više oblika, ali im je zajednički predmet krivičnog djela – rezultati izbora ili glasanje.

Krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Učinitelj djela može da bude svako lice, ali će u praksi to obično biti član biračkog odbora ili drugo lice kojem je povjerena određena dužnost u vezi sa izborima ili glasanjem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – biračkog spiska za određeno biračko mjesto sa potpisima građana, zapisnika biračkog odbora o brojanju glasova, izvještaja opštinskoj izbornoj komisiji (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju potrebe grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (za članove biračkog odbora odluka izborne komisije o imenovanju za člana ili predsjednika biračkog odbora).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti brojanja glasova i sačinjavanja zapisnika, odnosno / lažnog/ izvještaja opštinskoj izbornoj komisiji, naročito sadržaja tog zapisnika).

GLAVA DEVETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNOG INTEGRITETA

Silovanje Član 193. KZRS (član 203. KZFBiH, član 200. KZBDBiH)

- (1) Ko drugoga prinudi na obljubu ili neku drugu polnu radnju upotrebom sile ili prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo tog ili njemu bliskog lica, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno prema maloljetniku, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvršeno više silovanja od strane više lica, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovanog ženskog lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje pet godina.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupila smrt silovanog lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz stava 2. ovog člana nastupila smrt silovanog lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.
- (5) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini iz mržnje, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.
- (6) Ko drugog prinudi na obljubu ili neku drugu polnu radnju ozbiljnom prijetnjom da će za njega ili njemu blisko lice otkriti nešto što bi škodilo njegovoj časti ili ugledu ili prijetnjom nekim drugim teškim zlom, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo silovanja sastoji se od upotrebe sile ili prijetnje, obljube drugog lica ili preduzimanja neke druge polne radnje prema tom licu.

Prema tome, radi se o dvokratnom krivičnom djelu, gdje se upotreba sile ili prijetnje pojavljuje kao sredstvo izvršenja obljube ili preduzimanja neke druge polne radnje.

U skladu s tim, radnja izvršenja ovog krivičnog djela počinje primjenom sile ili prijetnje prema oštećenom ili njemu bliskom licu. Sila, u smislu ovog krivičnog djela, je upotreba svake snage, a u praksi je to obično upotreba fizičke snage. Pod silom se, međutim, podrazumijevaju i upotreba hipnoze ili omamljujućih sredstava, a u cilju da se lice protiv svoje volje dovede u besvjesno stanje ili da se onesposobi za otpor.

Upotreba sile ne mora uvijek da bude takva da ostavlja tragove na tijelu oštećenog, ali mora da bude takva da je prikladna da savlada otpor i neposredno omogući obljubu, odnosno drugu polnu radnju.

Otpor oštećenog mora da bude ozbiljan, što znači da je rezultat ozbiljne odluke da se izbjegne obljuba ili druga polna radnja. Prividan otpor, koji se pruža zbog stida ili nekih drugih razloga, ne treba smatrati ozbiljnim otporom, koji se traži u smislu postojanja ovog krivičnog djela.

Ovo krivično djelo, prema zakonskoj formulaciji, ne pravi razliku između lica u bračnoj zajednici od onih koji nisu u bračnoj zajednici, što znači da je djelo moguće i u bračnoj zajednici.

Nadalje, djelo ne pravi razliku (kao ranije) ni kod oštećenog, odnosno pasivnog subjekta. Dok je ranije to moralo biti lice ženskog pola, danas to nije uslov za postojanje djela.

Krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da se upotrebom sile savladava ozbiljan otpor drugog lica.

Ovo krivično djelo spada u svojeručna krivična djela, što znači da ga može ostvariti samo pojedinac samostalno, tako da kod ovog krivičnog djela nije moguće saizvršilaštvo, niti posredno izvršilaštvo.

U stavovima 2, 3, 4. i 5. dati su kvalifikovani oblici djela razvrstani s obzirom na svojstvo oštećenog, način izvršenja djela, nastupjele posljedice i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova sa lica mjesta, npr. dlake, krv, ostaci kože i sl.), ljekarski pregled oštećenog radi evidencije povreda (zapisnik i medicinska dokumentacija), uzimanje brisa i utvrđivanje prisustva spermatozoida učinioca u tijelu ili na tijelu žrtve, uzimanje neospornih uzoraka dlake, krvi, kože i sl. od oštećenog ili učinioca (zapisnik), a u slučaju potrebe DNK analiza, te medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, a posebno upotrebe sile ili prijetnje, te načina prisile na obljubu ili preduzimanja neke druge polne radnje), saslušanje svjedoka (okolnosti: /kao prethodno/, naročito mjesta, vremena i načina izvršenja djela).

Obljuba nad nemoćnim licem

Član 194. KZRS

(član 204. KZFBiH, član 201. KZBDBiH)

- (1) Ko nad drugim licem izvrši obljubu ili drugu polnu radnju iskoristivši njegovu duševnu bolest, nedovoljnu duševnu razvijenost, drugu duševnu poremećenost, nemoć ili kakvo drugo stanje tog lica usljed kojeg ono nije sposobna za otpor, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Ako je krivično djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema maloljetnom licu, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvr-

šeno više djela od strane više lica, ili je nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća nemoćnog ženskog lica, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.

- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz stava 2. ovog člana nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo se sastoji u obljudi ili vršenju neke druge polne radnje nad drugim licem (ženskog ili muškog pola) iskorišćavanjem nekog stanja u kojem se to lice nalazi, a usljed kojeg ono nije sposobno za otpor. Stanje koje se u smislu ovog krivičnog djela može iskoristiti je duševna bolest, nedovoljna duševna razvijenost ili druga duševna poremećenost (što se uvijek utvrđuje vještačenjem), nemoć i kakvo drugo stanje lica zbog kojeg ono nije sposobno za otpor.

Duševna bolest je bolest cerebralnog nervnog sistema, koja se ispoljava u patološkim poremećajima i procesima psihičkih funkcija.

Nedovoljna duševna razvijenost je ono stanje koje odgovara uzrastu djeteta do 14 godina. Takvo lice, zbog nedovoljne duševne razvijenosti, nije sposobno da slobodno i valjano odluči o stupanju u polne odnose ili vršenje neke druge polne radnje, pa zato za postojanje djela nije od uticaja da li se djelo dogodilo sa njegovim pristankom ili ne.

Pod drugim duševnim poremećajima treba podrazumijevati privremenu duševnu poremećenost za vrijeme sna, izazvanu trovanjem alkoholom ili upotrebom raznih omamljujućih sredstava i sl.

Oblik vinosti je umišljaj, koji treba da obuhvati i svijest da se obljuba ili druga polna radnja vrši nad licem koje nije sposobno za pružanje otpora usljed nekog od navedenih stanja.

U stavovima 2. i 3. jasno su dati kvalifikovani oblici ovog krivičnog djela, koje karakterišu posljedice i način izvršenja krivičnog djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 193, prikupljanje drugih podataka i dokaza (za oštećenog dokumentaciju iz koje je vidljivo da se radi o duševno bolesnom licu ili licu nedovoljne duševne razvijenosti ili, pak, o nekoj drugoj stalnoj ili privremenoj bolesti ili stanju zbog kojeg je to lice nesposobno za otpor učiniocu, **(2)** za maloljetno lice rodni list, u slučaju povređivanja medicinska dokumentacija, u slučaju trudnoće nalaz ginekologa, vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** i **(4)** tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, posebno mjesta i vremena, te načina obljube), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Polno nasilje nad djetetom

Član 195. KZRS

(član 207. KZFBiH, član 204. KZBDBiH)

- (1) Ko izvrši obljubu ili drugu polnu radnju s djetetom, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.
- (2) Ko izvrši nasilnu obljubu ili drugu polnu radnju s djetetom (član 195) ili s nemoćnim licem (član 194), kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

- (3) Ako djelo iz st. 1. i 2. ovog člana izvrši nastavnik, vaspitač, staralac, usvojlac, ljekar, vjerski službenik ili drugo lice zloupotrebom svog položaja prema djetetu koje mu je povjereno na učenje, vaspitanje, čuvanje ili staranje, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.
- (4) Ako je djelo iz st. 1, 2. i 3. ovog člana izvršeno na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom izvršeno više djela od strane više lica, ili postoji velika nesrazmjera u zrelosti i uzrastu između učinioca i žrtve, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna povreda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovanog ženskog lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje pet godina.
- (5) Ako je usljed djela iz st. 1. do 4. ovog člana nastupila smrt djeteta, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štite se maloljetna lica koja nisu navršila 14 godina od obljube ili neke druge polne radnje. Krivičnopravna zaštita seksualnog integriteta djece do 14 godina zasniva se na saznanjima o njihovoj nedovoljnoj duševnoj razvijenosti, zbog čega se pretpostavlja da nisu u stanju da samostalno donose odluke u tom pogledu. U skladu s tim, prisustvo djeteta koje nije navršilo četrnaest godina na obljubu ili neku drugu polnu radnju nema uticaja na postojanje ovog krivičnog djela.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora da obuhvati i svijest da se obljuba ili druga polna radnja vrši nad licem koje nije navršilo 14 godina.

I ovo krivično djelo spada u tzv. svojeručna krivična djela, koja može da ostvari pojedinac samostalno i kod kojih nije moguće saizvršilaštvo ili posredno izvršilaštvo.

U stavovima 2, 3, 4. i 5. ovog člana dati su kvalifikovani oblici osnovnog djela, a oni su razvrstani po načinu izvršenja djela, svojstvu učinioca, te vrsti i težini nastupjelih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova, npr. dlake, sluzi, krvi, kože i sl. radi DNK analize), tjelesni pregled – ginekološki pregled pasivnog subjekta (zapisnik i medicinska dokumentacija), medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju teških tjelesnih povreda ili trudnoće pasivnog subjekta odgovarajuće medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(5)** u slučaju smrti obavezan pregled i obdukcija tijela djeteta (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti preduzimanja obljube ili druge polne radnje od učinioca, kada, gdje i kako), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije

Član 198. KZRS

(član 210. KZFBiH, član 207. KZBDBiH)

- (1) Ko radi zarade ili druge koristi navodi, podstiče ili namamljuje drugog na pružanje seksualnih usluga, ili na drugi način omogući njegovu predaju drugome radi pružanja seksualnih usluga, ili na bilo koji način učestvuje u organizovanju ili vođenju pružanja seksualnih usluga, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko radi zarade ili druge koristi silom ili prijetnjom upotrebe sile ili nanošenja značajne štete drugog prinudi ili prevarom navede na pružanje seksualnih usluga, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

- (3) Kaznom iz stava 2. kazniće se i ko radi zarade ili druge koristi, na način naveden u prethodnom stavu, koristeći tešku situaciju proisteklu iz boravka nekog lica u stranoj zemlji, prinudi ili navede to lice na pružanje seksualnih usluga ili radi njegovog navođenja na to profesionalno angažuje drugo lice.
- (4) Ako su djela iz prethodnih stavova izvršena prema djetetu ili maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do petnaest godina.
- (5) Za postojanje djela iz ovog člana nije značajno da li se lice koje se prinuđava, navodi ili podvodi već ranije bavilo prostitucijom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnovni oblik djela postoji kada se drugo lice, radi zarade, navodi, podstiče ili namamljuje na pružanje seksualnih usluga ili kada se na drugi način omogući njegova predaja drugome radi pružanja seksualnih usluga ili na bilo koji način učestvuje u organizovanju ili vođenju pružanja seksualnih usluga. Prema tome, radnja izvršenja alternativno je određena, tako da je za postojanje djela dovoljno preduzeti bilo koju zakonom određenu radnju.

Pod navođenjem, podsticanjem ili namamljivanjem drugog lica na pružanje seksualnih usluga treba podrazumijevati sve one radnje kojima se drugo lice podstiče na pružanje seksualnih usluga, odnosno one radnje kojima se kod drugog lica stvara ili učvršćuje odluka da se bavi pružanjem seksualnih usluga. Pri tome nije bitno da li se to lice već bavilo vršenjem seksualnih usluga ili ne, jer je zakonodavac inkriminisao samu radnju navođenja, podsticanja ili namamljivanja drugog na pružanje seksualnih usluga.

Pod omogućavanjem predaje pasivnog subjekta drugome radi pružanja seksualnih usluga trebalo bi podrazumijevati stvaranje uslova za vršenje seksualnih usluga između tih lica, npr. obezbjeđenje prostorije za vršenje seksualnih usluga, do-

vođenje pasivnog subjekta na određeno mjesto, posredovanje između tih lica itd.

Prema tome, inkriminisana je bilo kakva uloga u organizaciji i vođenju poslova prostitucije (npr. organizacija ili vođenje noćnih barova, klubova, javnih kuća, različitih agencija za pratnju na službenim putovanjima ili za pratnju na turističkim putovanjima i sl.).

Bitan element djela je da se navedene radnje preduzimaju radi vlastite zarade – u novcu ili nekoj drugoj robi, odnosno u nekom drugom vidu. Pri tome nije od značaja da li je i pasivni subjekat takođe ostvario neku zaradu.

Učinioc djela može da bude svako lice, a pasivni subjekat mora da bude punoljetno lice ženskog ili muškog pola.

Pod seksualnim uslugama podrazumijevaju se obljuba i svaka druga polna radnja kojom se može postići zadovoljavanje polnog nagona.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavovima 2, 3. i 4. dati su kvalifikovani oblici osnovnog djela, razvrstani s obzirom na način izvršenja djela (upotreba sile ili prijetnje), svojstva pasivnog subjekta (maloljetan ili ne), njegove egzistencijalne ili uopšte životne situacije (boravak u stranoj zemlji itd.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje prostorija (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – evidencije zarada i druge dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju posebnih istražnih radnji (CD i transkripti razgovora ili dokumentacija i

video-materijal nastao praćenjem i tehničkim snimanjem), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za dijete ili maloljetno lice rodni list i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i kako, posebno načina i mjesta privođenja), saslušanje svjedoka (na okolnosti: ko, kada i gdje, posebno mjesta i načina izvršenja djela od učinioca).

GLAVA DVADESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA I PORODICE

Rodoskrvljenje

Član 201. KZRS

(član 213. KZFBiH, član 210. KZBDBiH)

- (1) Ko izvrši obljubu sa srodnikom po krvi u pravoj liniji ili sa bratom, odnosno sa sestrom, kazniće se zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom.
- (2) Ko djelo iz stava 1. izvrši sa djetetom ili maloljetnim licem, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Prema žrtvi djela iz stava 2. koja je u vrijeme izvršenja djela bila maloljetna neće biti primijenjene krivične sankcije. Ovo vrijedi i u slučaju kada je djelo nastavljeno nakon što je žrtva postala punoljetna.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Rodoskrvnuće je dobrovoljna obljuba između srodnika po krvi, pa su razlozi njegovog inkriminisanja uglavnom moralne i zdravstvene prirode.

Osnovni oblik djela inkriminiše obljubu sa srodnikom po krvi u pravoj liniji, do bilo kojeg stepena, i u pobočnoj liniji do drugog stepena, odnosno sa rođenim bratom ili rođenom sestrom.

Prema zakonskom opisu djela, za izvršenje djela neophodno je učešće dva lica, tako da ne možemo govoriti o učiniocu i pasivnom subjektu, nego o dvoje učinilaca. Bitno je da se radi o dvoje punoljetnih učinilaca koji su u određenom srodstvu po krvi.

Djelo će postojati i onda kada učinioci imaju samo jednog zajedničkog roditelja (brat ili sestra po majci ili po ocu).

Radnja izvršenja kod ovog krivičnog djela određena je kao obljudba, što znači da vršenje nekih drugih polnih radnji ne predstavlja ovo krivično djelo.

Kvalifikovani oblik ovog djela postoji ako je djelo učinjeno sa djetetom ili maloljetnim licem.

Međutim, da bi se izbjeglo kažnjavanje maloljetnog lica, zakonodavac je dodao stav 3.a, i prema toj odredbi maloljetno lice neće biti kažnjeno ni ako se taj odnos nastavi i nakon punoljetstva. Zato u svakom konkretnom slučaju imamo jednog osumnjičenog, odnosno optuženog, a to je punoljetno lice.

Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: kao i kod ostalih krivičnih djela gdje je predmet krivičnog djela obljudba.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti obljudbe, naročito njene dobrovoljnosti, a posebno vrste i stepena srodstva učinioca i oštećenog), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oduzimanje maloljetnog lica **Član 205. KZRS** **(član 217. KZFBiH, član 214. KZBDBiH)**

- (1) Ko maloljetno lice protivpravno zadrži ili oduzme od roditelja, usvojioca, starooca ili od ustanove, odnosno od lica kojima je povjeren, ko ga zadržava ili sprečava da bude kod lica koje ima pravo na njega, ili onemogućava izvršenje odluke kojom je maloljetno lice povjereno određenom licu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili je usljed djela teže ugroženo zdravlje, vaspitanje ili školovanje maloljetnog lica, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Učinioca djela iz stava 1. i 2. ovog člana koji dobrovoljno preda maloljetno lice licu ili ustanovi kojoj je on povjeren ili omogućiti izvršenje odluke o povjeravanju maloljetnog lica sud može osloboditi kazne.
- (4) Pri izricanju uslovne osude za djelo iz st. 1. i 2. ovog člana sud može učiniocu odrediti obavezu da u određenom roku preda maloljetno lice licu ili ustanovi kojoj je maloljetno lice povjereno ili da omogućiti izvršenje odluke kojom je maloljetno lice povjereno određenom licu ili ustanovi.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja ovog krivičnog djela određena je kao zadržavanje ili oduzimanje maloljetnog lica. Pod zadržavanjem se podrazumijeva svaka radnja kojom se prekida ili onemogućava faktičko vršenje prava ovlašćenih lica na staranje o maloljetnom licu. Za postojanje ovog djela dovoljno je da učinilac spriječi, na bilo koji način i u bilo koje vrijeme, povratak maloljetnog lica licu koje je, izvršnom sudskom ili odlukom centra za socijalni rad, ovlašćeno da se o njemu stara. Najčešći primjeri iz prakse su slučajevi kada otac ili majka odvedu dijete, jer im je taj kontakt odobren sudskom presudom ili odlukom centra za socijalni rad, a potom ga ne vrate roditelju kojem je dijete inače povjereno na smještaj, čuvanje i vaspitanje.

Radnje izvršenja su različite: da se dijete drži zatvoreno u stanu ili nekoj prostoriji, da se dijete nagovori da se ne vraća i sl. Zadržavanje u smislu ovog krivičnog djela postoji i kada je maloljetno lice dalo inicijativu da ostane kod tog lica.

Oduzimanje maloljetnog lica znači njegovo protivpravno odvođenje od lica koja su ovlašćena da se o njemu staraju, tako da ona više nemaju faktičku mogućnost da to čine. Oduzimanje može

da se izvrši na različite načine, kao što su prinuda, obmana i sl. Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o protivpravnosti radnje izvršenja.

Teži ili kvalifikatorni oblik djela postoji ako je osnovni oblik djela izvršen iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili ako je usljed djela teže ugroženo zdravlje, vaspitanje ili školovanje maloljetnog lica.

Pod koristoljubljem treba podrazumijevati namjeru da se krivičnim djelom ostvari neka korist, bilo materijalna ili nematerijalna, sadašnja ili buduća korist. Smatraće se da je djelo učinjeno iz koristoljublja ako je izvršeno da bi učinilac koristio maloljetno lice kao radnu snagu ili da bi ga koristio za prosjačenje i sl.

Što su niske pobude, u smislu ovog krivičnog djela, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju, a obično su one izraz ego-centrizma, mržnje, želje za osvetom i sl.

Međutim, i druge pobude mogu da predstavljaju ovu kvalifikatornu okolnost, kao što je to odvođenje djeteta radi vršenja obljube i sl.

Teži oblik djela postoji kada je osnovnim djelom teže ugroženo njegovo zdravlje, školovanje ili vaspitanje.

Teže ugrožavanje zdravlja postoji onda kada je dijete takvog zdravstvenog stanja da mu je potrebna stalna ljekarska njega i pomoć, a učinilac ga odvede u mjesto gdje nema nikakve zdravstvene ustanove ili gdje nema odgovarajuće zdravstvene ustanove. Teže ugrožavanje školovanja postojaće kada je učinilac djela dijete odveo u mjesto gdje nema škole ili je ona kilometrima daleko od adekvatne saobraćajne linije itd.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili rješenje sa klauzulom pravnosnažnosti, kojom je dijete povje-

reno na smještaj, čuvanje ili vaspitanje jednom od roditelja, nekoj ustanovi ili trećem licu, službeni izvještaj policije ili centra za socijalni rad da se dijete nalazi na nekom drugom mjestu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog – roditelja kojem je dijete povjereno (na okolnosti: koji organ i kada mu je dijete povjerio na čuvanje i vaspitanje, na koji način je učinilac došao do djeteta, kada i kuda je odveo dijete, od kada ga nije vratio itd.), saslušanje svjedoka i socijalnog radnika na iste okolnosti.

Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici

Član 208. KZRS

(član 222. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)

- (1) Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili ako su ona činjena prema maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz prethodnih stavova nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.
- (5) Ko liši života člana porodice ili porodične zajednice kojeg je prethodno zlostavljao, kazniće se zatvorom najmanje deset godina.
- (6) Pod porodicom ili porodičnom zajednicom u smislu ovog djela podrazumijevaju se i bivši supružnici i njihova djeca, kao i roditelji bivših supružnika.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela određena je posljedicom, što znači da će djelo postojati nezavisno od toga koji je oblik nasilja primijenjen (sila, drsko ili bezobzirno ponašanje), ako je time ugroženo spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana porodice ili porodične zajednice. Najčešće se radi o upotrebi fizičke sile (udaranje, guranje, šamaranje, čupanje za kosu, nanošenje lakih tjelesnih povreda i sl.). Međutim, radnja izvršenja može se sastojati u vršenju psihičkog, emocionalnog, ekonomskog ili duhovnog nasilja.

Pod drskim ili bezobzirnim ponašanjem moglo bi se podrazumijevati svako ono ponašanje koje odstupa od uobičajenog postupanja u porodičnim odnosima, npr. grub i bahat odnos prema članovima porodice, odnosno ponašanje koje ukazuje na očitu netrpeljivost učinioca prema članovima svoje porodice, odnosno porodične zajednice.

Krivično djelo je novo u Krivičnom zakonu RS i specifično u pogledu svojih subjekata. Naime, učinilac i pasivni subjekat moraju da budu lica iz iste porodice, odnosno porodične zajednice.

Porodicu čine bračni drugovi i njihova djeca, dok porodičnu zajednicu čine razvedeni bračni drugovi (bivši supružnici), njihova djeca i roditelji bračnih drugova.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. dat je kvalifikovani (teži) oblik djela, kada je učinilac upotrijebio oružje ili neko drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši. Pod oružjem se podrazumijeva kako vatreno tako i hladno oružje. Primjeri opasnih oruđa pogodnih da tijelo teško tjelesno povrijede su: sjekira, čekić, lopata, vile i sl. Pod drugim sredstvima podrazumijevaju se: bejzbol palica, kolac, staklena flaša, kamen i sl.

U stavu 3. dat je još jedan kvalifikovani oblik ovog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju teška tjelesna povreda i okolnost da je djelo izvršeno prema maloljetnom licu.

U stavu 4. dat je sljedeći kvalifikovani oblik djela kada je usljed djela iz prethodnih stavova nastupila smrt pasivnog subjekta. Pri tome nije važno da li je smrt nastupila kao rezultat djelovanja učinioca ili je on uzrokovao smrt pasivnog subjekta ili je smrt nastupila kao rezultat aktivnosti samog pasivnog subjekta. Drugim riječima, djelo postoji i kada je smrt nastupila dok se pasivni subjekat pokušavao spasiti od nasilja ili kada je pasivni subjekat, ne mogavši se zaštititi od nasilja, izvršio samoubistvo. Krivična odgovornost učinioca u tom slučaju se cijeni u smislu odredbe čl. 17. KZRS (odgovornost za težu posljedicu).

U stavu 5. se radi o ubistvu s umišljajem člana svoje porodice ili porodične zajednice koga je učinilac prethodno zlostavljao (jedan oblik teškog ubistva), za što je predviđena najstroža kazna.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje stana i drugih prostorija učinioca (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje oružja ili opasnog oruđa kojim je djelo učinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), ljekarsko uvjerenje za oštećenog, vještačenje tjelesnih povreda (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za maloljetno lice rodni list), ako se radi o narušavanju duševnog zdravlja pasivnog subjekta obavezno psihijatrijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija tijela (obdukcioni nalaz, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena, načina i mjesta izvršenja djela, a posebno da li se isto događalo i ranije, koliko puta, od kada itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebno da li se nasilje događalo i ranije).

Izbjegavanje davanja izdržavanja
Član 210. KZRS
(član 223. KZFBiH, član 219. KZBDBiH)

- (1) Ko izbjegava da daje izdržavanje za lice koje je po zakonu dužan da izdržava, a ta dužnost je utvrđena na osnovu izvršne sudske odluke ili izvršnog poravnjanja pred sudom ili drugim nadležnim organom, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako su usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posljedice za izdržavano lice, učinilac će se kazniti zatvorom do dvije godine i novčanom kaznom.
- (3) Pri izvršenju uslovne osude sud može učiniocu odrediti obavezu da izmiri dospjele obaveze i da uredno daje izdržavanje.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnovnim oblikom djela inkriminisano je izbjegavanje davanja izdržavanja za lice koje je učinilac, po zakonu, dužan da izdržava, a ta je dužnost utvrđena na osnovu izvršne sudske odluke ili izvršnog poravnjanja pred sudom ili drugim nadležnim organom.

Dakle, radnja izvršenja je određena kao izbjegavanje (a ne neplaćanje) davanja izdržavanja. Izbjegavanje je objektivno-subjektivna kategorija koja pretpostavlja mogućnost davanja izdržavanja i svjesno izbjegavanje te obaveze. Izbjegava-

nje davanja izdržavanja može da se manifestuje kao aktivno činjenje ili propuštanje određenog činjenja sa ciljem da se trajno ili privremeno onemogući realizovanje odluke o izdržavanju.

U praksi su to obično aktivna činjenja, kao što su: stvarno ili fiktivno otuđenje imovine, promjena mjesta boravka ili prebivališta, prikrivanje izvora prihoda i sl. Međutim, izbjegavanje davanja izdržavanja postojaće i onda kada učinilac odbije ponuđeno zaposlenje, koje odgovara njegovoj stručnoj spremi ili takvo slično zaposlenje.

S obzirom na to da je radnja izvršenja kod ovog krivičnog djela određena kao izbjegavanje davanja izdržavanja, neće svako nedavanje izdržavanja predstavljati radnju izvršenja kod ovog krivičnog djela, već samo svjesno i namjerno propuštanje da se to učini, iako je učinilac bio u mogućnosti da daje izdržavanje.

Zato je u svakom pojedinačnom slučaju potrebno utvrditi ovu mogućnost učinioca. Prema tome, ako učinilac nije u mogućnosti da daje izdržavanje, ovo krivično djelo neće postojati.

Djelo postoji i kada učinilac plaća manji iznos od dosuđenog, a u mogućnosti je da plaća cio iznos.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Ako neko ima obavezu da daje izdržavanje za suprugu i dvoje djece, nedavanjem izdržavanja on čini onoliko krivičnih djela koliko ima oštećenih (idealni sticaj).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili sudsko poravnanje s klauzulom izvršnosti, rješenje ili ugovor o radu za učinioca, ili rješenje o nekom njegovom privatnom obrtu / odobrenje za rad/, obračun zarade, podaci o njegovoj imovini

i sl., ako je otuđio imovinu – ugovor o prenosu vlasništva, rješenje suda o prinudnom izvršenju, zapisnik suda o pljenidbi stvari i sl.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti: da učinilac ne plaća izdržavanje i od kada, posebno zašto to ne čini, odnosno ima li objektivnih mogućnosti za to), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, posebno šta to konkretno učinilac čini da bi izbjegao plaćanje alimentacije).

GLAVA DVADESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI

Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga

Član 224. KZRS

(član 238. KZFBiH, član 232. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstance ili preparate koji su proglašeni opojnim drogama, kazniće se zatvorom od tri do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno od strane više lica, ili je učinilac ovog djela organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je za izvršenje djela iskoristio dijete ili maloljetno lice, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.
- (3) Ko neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga, kazniće se zatvorom od tri do pet godina.
- (4) Učinioca koji prijavi od koga nabavlja opojne droge, sud može da kazni blaže ili da oslobodi kazne.
- (5) Opojne droge i sredstva za njihovo spravljanje oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Pod opojnom drogom podrazumijeva se svaka supstanca prirodnog ili sintetičkog porijekla, uključujući i psihotropne supstance, uvrštena u listu opojnih droga i psihotropnih supstanci (Službeni glasnik BiH, br. 8/06).

Djelo čini onaj ko proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćeno stavlja

u promet supstance ili preparate koji su proglašeni opojnim drogama. Svi pojmovi koji čine obilježje osnovnog djela su razumljivi sami po sebi.

Smatramo da je neophodno objasniti samo pojmove proizvodnje i prerade, mada su i oni u velikoj mjeri određeni i jasni. Primjera radi, kod opojne droge marihuane proizvodnja počinje sijaanjem sjemena u zemlju, s obzirom na to da je u praksi bilo slučajeva da se i samo nabavljanje sjemena označavalo kao početak procesa proizvodnje.

Prerada je već tehnološki proces kojim se iz prirodnih ili sintetičkih supstanci dobija opojna droga.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Osim radnji dokazivanja kod ovih krivičnih djela uvijek je neophodno provesti otvaranje dokaza (čl. 135. ZKP-a) i narediti vještačenje pronađenih supstanci kako bi se na egzaktan način utvrdilo da li se uopšte radi o opojnoj drogi i o kojoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje stana i drugih prostorija (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – droge ili druge psihotropne supstance, (3) oprema, materijal ili supstance namijenjene proizvodnji opojnih droga (potvrda o privremenom oduzimanju i predmeti), otvaranje privremeno oduzetih predmeta (zapisnik o otvaranju i foto-dokumentacija), vještačenje droge (nalaz i mišljenje vještaka), za slučaj da su provedene posebne istražne radnje (CD i pisani transkripti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste droge, načina njenog nabavljanja i prodaje – kupovine, količine, koliko je puta svjedok kupio drogu od osumnjičenog).

Omogućavanje uživanja opojnih droga
Član 225. KZRS
(član 239. KZFBiH, član 233. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog navodi na uživanje opojne droge, ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili drugo lice, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge, ili na drugi način omogućuje drugom da uživa opojnu drogu, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema djetetu, maloljetnom licu, duševno poremećenom licu ili prema više lica ili ako je ono izazvalo naročito teške posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do deset godina.
- (3) Opojne droge će se oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Sve što je rečeno kod prethodnog krivičnog djela o opojnim drogama važi i kod ovog krivičnog djela, koje se od prethodnog razlikuje u tome da ovdje učinilac navodi drugo lice da uživa opojne droge (nagovara, stimuliše i sl.) ili mu se opojna droga daje da je lično uživa to lice ili neko drugi, odnosno drugom licu se stavljaju na raspolaganje prostorije za uživanje opojne droge ili sredstva za uživanje droge itd.

Prema tome, sankcionišu se radnje kojima se drugi navode na uživanje opojnih droga ili im se stvaraju uslovi za uživanje opojnih droga na način da im se obezbijedi prostor za to ili sredstva za uživanje opojnih droga.

I ovo djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Pod prostorijama se podrazumijevaju kako zatvoreni prostori (kuće, stanovi, lokali, automobili i sl.) tako i otvorene prostorije (dvorišta, bašte i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje stana i drugih prostorija (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – opojne droge, sredstava za uživanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oduzete droge i sredstava (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinskih ili nadležnog centra za socijalni rad, iz kojih je vidljivo da se radi o duševno poremećenom licu, rodni list za dijete ili maloljetno lice).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: gdje i kad mu je osumnjičeni dao ili omogućio uživanje opojne droge i na koji način, o kojoj vrsti droge se radilo, o kojoj količini, da li se to i ranije događalo, kada i koliko puta itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA

Povreda osnovnih prava radnika Član 226. KZRS (član 280. KZFBiH, član 274. KZBDBiH)

Ko se svjesno ne pridržava zakona, drugog propisa ili kolektivnog ugovora o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa, o plati i njenim naknadama, radnom vremenu, odmoru ili odsustvovanju, o posebnoj zaštiti na radu žena, omladine i invalida ili o zabrani prekovremenog ili noćnog rada i time povrijedi, uskrati ili ograniči radniku pravo koje mu pripada, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Zaštitni objekat ovog krivičnog djela su osnovna prava radnika iz radnog odnosa, kao što su: zasnivanje ili prestanak radnog odnosa, plata i njene naknade, radno vrijeme, odmori i odsustvovanja, posebna zaštita na radu žena, omladine i invalida, te zabrane prekovremenog i noćnog rada.

Ostala prava radnika predmet su drugih krivičnih djela iz ove glave.

Radnja ovog krivičnog djela ima blanketni karakter, jer svojom dispozicijom upućuje na primjenu odgovarajućih zakonskih i drugih propisa kojima se regulišu navedena pitanja – prava radnika (zakon o radu, kolektivni ugovori, statuti, pravilnici i sl.).

Krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem, koji podrazumijeva svijest o tome da radnik ispunjava uslove za ostvarenje nekog od navedenih prava, ali se uprkos tome

ne primjenjuje ili pogrešno primjenjuje odgovarajuće pravo radnika.

Učinioc djela može da bude samo ono lice koje odlučuje o navedenim pravima radnika, odnosno lice koje u djelokrugu svog rada ima obavezu da primjenjuje propise o pravima iz radnog odnosa (direktor, ali i sekretar firme, ili referent za radne odnose i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za učinioca, dokumentacije o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa radnika, dokumentacije o platama radnika i drugim nabrojanim pravima (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokazi o neplaćenim doprinosima).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih – radnika (na okolnosti: koje ili koja prava su im povrijeđena, na koji način, koliko to traje, odnosno od kada /zatražiti dokaze o tome/), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nepreduzimanje mjera zaštite na radu

Član 230. KZRS

(član 285. KZFBiH, član 279. KZBDBiH)

- (1) Lice odgovorno za preduzimanje mjera zaštite na radu koje se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite na radu, usljed čega nastupi opasnost za život ili zdravlje radnika, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Pri izricanju uslovne osude sud može da učiniocu odredi obavezu da u određenom roku postupi po propisima i mjerama zaštite na radu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom sankcionisano je svjesno nepridržavanje zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite na radu koje dovode do nastupanja konkretne opasnosti za život ili zdravlje radnika.

Osnovni propis koji reguliše ovu oblast je Zakon o zaštiti na radu, a pored njega postoji još čitav niz drugih propisa i podzakonskih akata, koji upotpunjuju blanketni karakter ove norme, odnosno blanketni karakter ovog krivičnog djela.

U svakom pojedinačnom slučaju je neophodno utvrditi da mjere zaštite na radu nisu preduzete i da je time stvorena konkretna opasnost za život ili zdravlje radnika.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija i skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za odgovorno lice – osumnjičenog (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje inspekcije za otklanjanje prethodnih nedostataka, zapisnik inspektora rada i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti o kojim mjerama zaštite na radu se radi, šta je to bilo obavezno, a u praksi nije postojalo, ko je bio zadužen za to, koja je to konkretna opasnost za život ili zdravlje ljudi nastupila i u čemu se ona ogleda), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

Krađa

Član 231. KZRS

(član 286. KZFBiH, član 280. KZBDBiH)

- (1) Ko oduzme tuđu pokretnu stvar u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ako vrijednost ukradene stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja male imovinske koristi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo krađe definiše se kao oduzimanje tuđe pokretne stvari u namjeri da se njenim prisvajanjem za sebe ili drugog pribavi protivpravna imovinska korist.

Ovo je opšti pojam krađe, koji obuhvata osnovne elemente koji su zajednički za sve oblike ovog krivičnog djela: 1. radnja oduzimanja, 2. tuđa pokretna stvar, 3. namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi za sebe ili drugog.

Radnja izvršenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne stvari. Kod nas je u teoriji, ali i sudskoj praksi, prihvaćena teorija aprehenzije, prema kojoj je oduzimanje učinjeno u onom trenutku kada je prekinuto ranije, a zasnovano svoje vlastito pritežanje na stvari (oduzimanje je izvršeno, a time je i krivično djelo krađe svršeno, npr. kada učinilac stvar uzme i stavi u džep, a još ne napusti prostoriju u kojoj je preduzeo ovu radnju).

Oduzimanje se vrši obično tajno, ali može i javno, u prisustvu

drugih lica, pa i samog oštećenog (npr. učinilac uzme mobilni telefon od oštećenog, pod izgovorom da pošalje SMS-poruku, a zatim se udalji s telefonom). Oduzimanje može da se učini i korišćenjem neke dresirane životinje, mehaničkih naprava i sl. Predmet ovog krivičnog djela može da bude samo pokretna stvar – stvar koja može da se pomjeri, odnosno stvar koja može da se odnese, uključujući proizvedenu ili sakupljenu energiju za davanje svjetlosti, toplote ili kretanja, telefonski impulsi.

Predmet krađe mogu da budu i one stvari koje su sastavni dio neke nepokretne stvari, kao što su vrata i prozori na kući, radijatori i sl., odnosno stvari koje mogu da se odvoje od glavne stvari, tj. demontirati bez promjene njihove materije.

Zemljište u pravilu ne može da bude predmet krađe, ali dio zemljišta, kao iskopan pijesak ili šljunak ili zemlja, može, kao i plodovi sa zemljišta.

Predmet krađe mogu da budu i isprave pomoću kojih može da se realizuje neka imovinska korist, kao potvrda garderobe o ostavljanju stvari, bjanko barirani ček na donosioca i sl. Pri tome treba imati na umu da sama isprava nema nikakve vrijednosti, ali vrijednost je ono što se njom stiže.

Predmet krađe mogu da budu i vještački dijelovi ljudskog tijela – noga, ruka, oko, zubna proteza itd., pa čak i prirodni dijelovi ljudskog tijela, kao npr. bubreg i sl.

Djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem, koji podrazumijeva svijest da se radi o tuđoj stvari i namjeru da se za sebe ili drugog pribavi protivpravna imovinska korist.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija i skica lica mjesta i tragovi), pripremno oduzimanje predmeta – stvari kao predmeta krađe

(potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju potrebe prepoznavanje predmeta (zapisnik o prepoznavanju i foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva nad stvari, njenoj vrijednosti, zatim mjesta, vremena i načina izvršenja djela, da li je stvar pronađena i vraćena, da li oštećeni postavlja odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti krađe, ali i druge okolnosti kao kod oštećenog).

Teška krađa
Član 232. KZRS
(član 287. KZFBiH, član 281. KZDBiH)

- (1) Ako je krađa izvršena:
 - 1) obijanjem ili provaljivanjem ili drugim savlađivanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, kasa, ormara, blagajni ili drugih zatvorenih prostora,
 - 2) na naročito opasan ili naročito drzak način,
 - 3) od lica koje je pri sebi imalo kakvo oružje ili opasno sredstvo radi napada ili odbrane,
 - 4) od strane više lica koja su se udružila za vršenje krađa,
 - 5) iskorišćavanjem stanja uzrokovanog požarom, poplavom, zemljotresom ili sličnom nepogodom,
 - 6) iskorišćavanjem nemoći ili drugog teškog stanja nekog lica,
 - 7) iz mržnje, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Ako vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.
- (3) Ako je ukradena stvar od posebnog istorijskog, naučnog ili kulturnog značaja, ili vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo teške krađe predstavlja kvalifikovane oblike krivičnog djela krađe iz čl. 231. KZRS, koje karakterišu dodatne kvalifikatorne okolnosti, koje se odnose na način i vrijeme izvršenja djela i sl.

Kvalifikatorna okolnost kod ovog krivičnog djela kumulativno se sastoji od dva elementa. Jedan elemenat se odnosi na prostor iz kojeg se vrši krađa, a drugi na način na koji učinilac otklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe. Prvo, krađa mora da bude izvršena iz zatvorenog prostora, a to je onaj prostor koji je zatvoren u doslovnom smislu riječi i služi za držanje i čuvanje (pohranjivanje) stvari. Taj prostor može da bude nepokretan (zgrade, kuće, sobe, ormari, ograđeni prostori sa zaključanim kapijama i ogradom visokom dva i više metara i sl.), te pokretni (plombirani vagoni na željeznici, zaključani automobili, kamioni, zaključani koferi, razne druge kutije itd.).

Drugi kumulativni elemenat je način na koji učinilac uklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe. Postoje dva načina, obijanje i provaljivanje.

Obijanje je nasilno otvaranje, pri čemu se fizičkom snagom povređuje materija uređaja za zatvaranje (brave, katanca i sl.). Provaljivanje u smislu ovog krivičnog djela je upadanje u zatvoreni prostor na neuobičajeni način, protiv volje vlasnika (provaljivanjem zida, pravljenjem otvora u zidu, razbijanjem prozorskog stakla, uvlačenjem kroz dimnjak, uvlačenjem kroz mali otvor ili prozor koji se nalazi na visini od dva metra i sl.). O provaljivanju će se raditi kada se prostorija otvori kalauz ključem (izrađen ključ) ili originalnim ključem do koga je učinilac došao na protivpravan način.

Provaljivanjem će se smatrati i dovlačenje, odnosno izvlačenje stvari kroz već postojeći otvor.

Krađa je izvršena na naročito drzak način onda kada je izvršena otimanjem stvari od oštećenog (ženske tašne okačene o rame, tašne iz ruke i sl.), otimanjem novčanika iz ruke u momentu dok oštećeni nešto plaća ili neke druge stvari koju oštećeni drži u tom momentu u rukama, skidanje i prisvajanje cipela sa oštećenog koji spava u parku na klupi i sl.). Krađa je izvršena na naročito svirep način onda kada se oštećeni ostavlja u teškoj situaciji (krađa proteze noge ili ruke), krađa uz bezobzirnu zloupotrebu povjerenja oštećenog (prijatelju se iz tašne na putovanju uzme sav novac i vozna - avionska karta tako da ovaj više nema čime da nastavi putovanje, odnosno ne može da nastavi putovanje). Krađa izvršena iz mržnje je krađa koja se vrši samo zato što je neko druge vjeroispovijesti ili rase ili drugačijeg političkog ili seksualnog opredjeljenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija i skica lica mjesta, tragovi – brava, katanaca i sl., radi vještačenja), privremeno oduzimanje predmeta krivičnog djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (ako se radi o stvarima od posebnog istorijskog, naučnog ili kulturnog značaja dokaz o tome, katalog umjetnina, popis iz muzeja, potvrda nadležnog organa i sl.), po potrebi vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva objekta i stvari, načina izvršenja djela, mjesta i vremena, vrijednosti stvari, da li je stvar pronađena i vraćena, da li postavlja odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti načina izvršenja djela: ko, kada i gdje).

Razbojništvo
Član 233. KZRS
(član 289. KZFBiH, član 283. KZBDBiH)

- (1) Ko upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će neposredno napasti na njegov život ili tijelo oduzme tuđu pokretnu stvar u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana nekom licu umišljajno nanese na teška tjelesna povreda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo učinjeno od strane više lica, ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana neko lice umišljajno lišeno života, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo razbojništva je složeno krivično djelo, kao i razbojnička krađa.

Radnja izvršenja se sastoji u oduzimanju tuđe pokretne stvari upotrebom sile ili prijetnje, koje moraju da prethode oduzimanju stvari. Kod ovog krivičnog djela sila ili prijetnja predstavljaju sredstva kojima učinilac sebi omogućava oduzimanje tuđe pokretne stvari.

Po tome se krivično djelo razbojništva i razlikuje od krivičnog djela razbojničke krađe, kod koje se sila, odnosno prijetnja, upotrebljavaju nakon izvršenog oduzimanja tuđe pokretne stvari (nakon krađe), a sa ciljem da se ukradena stvar zadrži.

Sila ili prijetnja moraju da budu usmjerene prema licu, a ne prema stvari, i moraju da budu ozbiljne, jasno izražene i pogodne za savladavanje otpora.

U praksi su mogući slučajevi da jedno lice upotrebljava silu ili prijetnju, a drugo lice vrši oduzimanje tuđe pokretne stvari, pa u takvom slučaju oba lica treba smatrati saizvršiocima krivičnog djela razbojništva. Prema tome, prvi elemenat ovog krivičnog djela je upotreba sile ili ozbiljne prijetnje, koje se upotrebljavaju da bi se savladao otpor oštećenog lica i od njega potom oduzela neka pokretna stvar (novac, dragocjenosti ili bilo koja druga pokretna stvar).

Drugi elemenat ovog složenog krivičnog djela je krađa, odnosno oduzimanje tuđe pokretne stvari u namjeri da se njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravna imovinska korist. Ovo je djelo moguće učiniti samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija i skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja), pretresanje stana i drugih prostorija na okolnost pronalaska stvari kao predmeta krivičnog djela (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija o povredama oštećenog), **(3)** u slučaju smrti lica pregled i obdukcija tijela pasivnog subjekta (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj i foto-dokumentacija), **(2)** vještačenje oružja ili upotrijebljenog opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: koja je vrsta sile prema njemu upotrijebljena, kada i kako, zatim šta mu je oduzeto /stvar ili novac/ i koliko,

da li su stvari pronađene i vraćene, postavlja li imovinskopравни zahtjev prema učiniocu ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja).

Razbojnička krađa

Član 234. KZRS

(član 288. KZFBiH, član 282. KZBDBiH)

- (1) Ko je zatečen na djelu krađe, pa u namjeri da ukradenu stvar zadrži, upotrijebi silu protiv nekog lica ili prijetnju da će neposredno napasti na njegov život ili tijelo, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana nekom licu umišljajno nanese na teška tjelesna povreda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo izvršeno od strane više lica, ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana neko lice umišljajno lišeno života, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Razbojnička krađa postoji kada učinilac koji je zatečen na djelu krađe upotrijebi silu protiv nekog lica ili prijetnju da će neposredno napasti na njegov život ili tijelo, a u namjeri da ukradenu stvar zadrži.

Za razliku od razbojništva, gdje prinuda prethodi krađi, kod ovog krivičnog djela sila ili prijetnja se upotrebljavaju da bi se ukradena stvar zadržala. I kod ovog krivičnog djela pod krađom se podrazumijevaju svi oblici krađe, tj. i obična (čl. 231, st. 1), teška (čl. 232, st. 1. i 2) ili sitna (čl. 231, st. 2. KZRS).

Pojam „zatečen na djelu krađe“ treba tumačiti tako da je učinioc zatečen na mjestu gdje je stvar ukrao, znači na mjestu izvršenja krivičnog djela krađe ili pak neposredno nakon toga, tj. dok traje potjera za njim.

Prinuda treba da je upravljena na zadržavanje ukradene stvari, a primjenjuje se prema licu koje je učinioca zateklo na djelu i koje je preduzelo neku radnju da povрати ukradenu stvar.

Za postojanje djela nije bitno da li je ukradena stvar i zadržana, jer je djelo svršeno u trenutku primjene sile ili prijetnje, pa i ako učinilac nakon toga nije uspio da zadrži ukradenu stvar. Saizvršiocima se smatraju i ona lica koja su bila svjesna da je makar jedno od njih ponijelo oružje, koje je potom upotrijebilo u namjeri da zadrži ukradenu stvar.

U stavu 2. jasno je opisan kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju: nanošenje teške tjelesne povrede sa umišljajem, ako je djelo izvršeno od strane više lica, ako je upotrijebljeno neko oružje ili opasno sredstvo ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM.

Jedan od zakonskih uslova za postojanje ovog oblika krivičnog djela je da je teška tjelesna povreda nanescna umišljajno, a ako je, pak, teška tjelesna povreda učinjena nehatno, postojaće sticaj ovog djela i krivičnog djela teške tjelesne povrede iz nehata.

Ako je, pak, nekom licu umišljajno nanescna laka tjelesna povreda, neće se raditi o sticaju, jer je laka tjelesna povreda konzumirana djelom razbojničke krađe.

Međutim, ako je namjera (umišljaj) učinioca bila nanošenje teške tjelesne povrede, a nanescna je samo laka, radiće se o pokušaju ovog oblika krivičnog djela.

Najteži oblik djela propisan je u stavu 3. – ako je pri izvršenju djela razbojništva neko lice umišljajno lišeno života. U suštini se radi o kvalifikovanom djelu ubistva iz koristoljublja, ali s obzirom na to da se ovdje ubistvo pojavljuje kao sredstvo izvršenja krađe, to ga je zakonodavac predvidio kao teži oblik razbojništva. Ako je, pak, lišenje života izvršeno nehatno, postojaće sticaj ovog krivičnog djela i ubistva iz nehata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta izvršenja djela (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – stvari koja je predmet djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija za oštećenog izdana od ljekara specijaliste), pretresanje stana i drugih prostorija na okolnost pronalaska oružja ili drugog opasnog sredstva (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja ili sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oružja ili upotrijebljenog opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti načina izvršenja djela od učinioca, a naročito vrste i načina upotrijebljene sile ili vrste prijetnje, šta je ukradeno, vrijednost te stvari, da li su stvari kasnije pronađene i vraćene itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja ili na one koje su svjedoku poznate, gdje je akcenat na upotrebi sile ili prijetnji).

Utaja
Član 235. KZRS
(član 290. KZFBiH, član 284. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji tuđu pokretnu stvar koja mu je povjerena, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako vrijednost utajenih stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinilac je imao cilj da pribavi malu imovinsku korist, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (3) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini staralac, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (4) Ako je utajena stvar od posebnog istorijskog, naučnog ili kulturnog značaja ili ako vrijednost utajene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (5) Ko tuđu pokretnu stvar koju je našao ili do koje je slučajno došao protivpravno prisvoji u namjeri da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (6) Gonjenje za djela iz st. 1, 2. i 5. preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela sastoji se u protivpravnom prisvajanju tuđe pokretne stvari koja se već nalazi u pritežanju učinioca djela. Pritežanje, odnosno posjed nad stvari, treba da je takvo da omogućava učiniocu određenu faktičku moć nesmetanog raspolaganja tom stvari, a ne običnu detenciju.

Stvar se kod učinioca uvijek mora nalaziti po nekom dozvoljenom osnovu (osnovu koji nije protivpravan). Najčešći su primjeri: davanje stvari nekom na upotrebu, popravak, na prevoz

ili preradu, uz obavezu da je učinilac vrati vlasniku ili da stvar upotrijebi kao tuđu u određenu svrhu.

U praksi su vrlo česti slučajevi da se stvar da drugom licu da je ovo pogleda, da se njom trenutno posluži, da je samo pridrži i sl. Tim radnjama ne zasniva se pritežanje nad tom stvari (pritežanje još uvijek ima vlasnik stvari), pa bi se zato u tim radnjama sticala zakonska obilježja krađe, a ne utaje. Primjeri: jedno lice posudi drugom svoj mobilni telefon da pošalje SMS-poruku, a ovo drugo uzme telefon i pobjegne, ili jedno lice da drugom svoju kožnu jaknu da mu je ovo pridrži dok opere ruke, što drugo lice iskoristi da uzme jaknu i pobjegne i sl.

Krivično djelo može da bude učinjeno samo sa umišljajem.

Za krivična djela iz st. 1, 2. i 5. ovog člana gonjenje se ne preduzima po službenoj dužnosti, nego po prijedlogu oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje lica ili objekata na okolnost pronalaska predmeta (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda nadležnog organa da se radi o stvari od posebnog kulturnog, naučnog ili istorijskog značaja), vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** za staraoca rješenje nadležnog centra za socijalni rad.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva nad stvari i njene vrijednosti, zatim po kojem se osnovu ona nalazila kod učinioca), saslušanje svjedoka (na okolnosti izvršenja djela).

Oduzimanje tuđe stvari
Član 236. KZRS
(član 291. KZFBiH, član 285. KZBDBiH)

- (1) Ko bez namjere pribavljanja imovinske koristi protivpravno oduzme tuđu pokretnu stvar, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je oduzeta stvar od posebnog istorijskog, naučnog ili kulturnog značaja, ili ako vrijednost oduzete stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Gonjenje za djelo iz stava 1. preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo se sastoji u protivpravnom oduzimanju ili protivpravnom prisvajanju tuđe pokretne stvari, bez namjere učinioca da njenim oduzimanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist.

Pod protivpravnim oduzimanjem podrazumijeva se oduzimanje tuđe pokretne stvari bez namjere da se njenim oduzimanjem pribavi sebi ili drugom protivpravna imovinska korist.

Pod protivpravnim prisvajanjem treba smatrati protivpravno prisvajanje tuđe pokretne stvari koja se već nalazi u pritežanju učinioca djela, ali bez namjere pribavljanja protivpravne imovinske koristi sebi ili drugom.

Ovdje se i u jednom i u drugom slučaju radi o elementima krađe, odnosno utaje, ali pošto ne postoji namjera da se oduzimanjem, odnosno prisvajanjem, pribavi za sebe ili drugog protivpravna imovinska korist, kao jedan od bitnih elemenata krivičnih djela i krađe i utaje, to se ovo faktički javlja kao posebno krivično djelo oduzimanja, odnosno prisvajanja tuđe pokretne stvari.

Prema tome, oduzimanje, odnosno prisvajanje tuđe pokretne stvari vrši se iz nekih drugih razloga.

Ovo krivično djelo može da se učini samo sa umišljajem.

Učinilac može da bude svako lice.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje lica ili objekata na okolnost pronalaska tuđe stvari (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet krivičnog djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda da se radi o stvari od istorijskog, kulturnog ili naučnog značaja), po potrebi vještačenje vrijednosti stvari.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva nad stvari, njene vrijednosti, načina oduzimanja od strane učinioca, zatim da li je stvar pronađena i vraćena ili nije, postavlja li oštećeni imovinskopravni zahtjev prema učiniocu), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Prevara

Član 239. KZRS

(član 294. KZFBiH, član 288. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu protivpravnu imovinsku korist dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist do 200 KM, a učinilac je imao cilj da pribavi malu imovinsku korist ili da prouzrokuje malu štetu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist ili je uzrokovana imovinska šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.
- (4) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini samo u namjeri da drugog ošteti, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (5) Gonjenje za djelo iz stava 2. ovog člana preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja se sastoji u dovođenju ili držanju nekog lica u zabludi lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica. Pod činjenicama u smislu ovog krivičnog djela treba podrazumijevati i unutrašnje psihičke procese kao što su namjera, volja i sl. Objekat ovog krivičnog djela je imovina uopšte, pa prema tome i imovinska prava i interesi. Dovođenje u zabludu ili držanje u zabludi treba da je upravljeno na navođenje nekog lica na činjenje ili nečinjenje na štetu svoje ili tuđe imovine.

Šteta u smislu ovog krivičnog djela može da se odnosi na stvarna prava, tražbine i sl., što znači da posljedica može da bude i umanjenje imovine drugog lica.

Za postojanje djela mora da postoji uzročna veza između prevarne radnje i činjenja, odnosno nečinjenja. Prema tome, ovo krivično djelo neće postojati ako bi oštećeni nešto učinio ili propustio da učini na štetu svoje ili tuđe imovine i bez obmane, odnosno zablude.

Bitno je da je pasivni subjekat (oštećeni) bio svjestan svojih postupaka, ali je bio doveden u zabludu u pogledu njihovog značaja. Zbog toga se neće raditi o prevari ako je prevareno lice bilo neuračunljivo ili, iz bilo kojih drugih razloga, nesposobno da svjesno i voljno postupa. U takvom slučaju bi se moglo raditi o nekom drugom krivičnom djelu, a ne o prevari.

Nadalje, navođenje na činjenje ili nečinjenje mora da bude upravljeno na pribavljanje sebi ili drugom protivpravne imovinske koristi.

Posljedica kod ovog krivičnog djela je štetno raspolaganje prevarenog svojom ili tuđom imovinom, bez čega i nema krivičnog djela prevare.

Krivično djelo prevare može da se učini i prema pravnim licima.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može da bude svako lice.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge stvari koju je učinilac pribavio izvršenjem djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti izvršenja djela, a naročito na koji je način učinilac doveo u zabludu oštećenog i šta mu je ovaj dao /novac ili neku stvar/, koliko, zatim da li ga je učinilac obeštetio i da li danas prema njemu postavlja imovinskopravni zahtjev i na koji iznos), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, naročito šta je to oštećeni dao učinioocu i zašto).

Osiguranička prevara

Član 240. KZRS

(član 302. KZFBiH, član 296. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da od osiguravajućeg društva naplati osiguranu sumu ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana od navedenih rizika, pa zatim prijavi štetu, kazniće se zatvorom do tri godine.

- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko u namjeri da od osiguravajućeg društva naplati osiguranu sumu za slučaj tjelesnog oštećenja, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja prouzrokuje sebi takvo oštećenje, povredu ili narušenje zdravlja.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo predstavlja poseban vid prevare. Djelo čini onaj ko u namjeri da od osiguravajućeg društva naplati osiguranu sumu uništi, sakrije ili ošteti stvar koju je prethodno osigurao od navedenih rizika, a zatim podnese zahtjev za naknadu štete kako bi naplatio ugovoreni osiguranički iznos.

U stavu 2. se radi o životnom osiguranju, odnosno naplati štete za slučaj tjelesnog povređivanja ili narušenja zdravlja.

Oba djela su svršena već u trenutku prijavljivanja štete, odnosno u trenutku podnošenja zahtjeva za naknadu štete.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o osiguranju stvari ili polise osiguranja za stvar, zahtjeva za naknadu štete, sa prijavom policiji o nestanku stvari u prilogu, te same stvari koja je bila sakrivena ili oštećena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika oštećenog lica (na okolnosti načina dostavljanja i sadržaja odštetnog zahtjeva, postupanja po zahtjevu, visine štete).

Zloupotreba povjerenja
Član 244. KZRS
(član 297. KZFBiH, član 291. KZBDBiH)

- (1) Ko zastupajući imovinske interese nekog lica ili starajući se o njegovoj imovini ne ispuni svoju dužnost ili zloupotrijebi data mu ovlašćenja u namjeri da time pribavi sebi ili drugom kakvu imovinsku korist ili da ošteti lice čije imovinske interese zastupa ili o čijoj se imovini stara, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je ovim djelom pribavljena imovinska korist ili prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ako djela iz st. 1. i 2. ovog člana učini staralac ili advokat, kazniće se za djelo iz st. 1. zatvorom od šest mjeseci do pet godina, za djelo iz st. 2, kada je iznos preko 10.000 KM, zatvorom od jedne do osam godina, a kada je iznos preko 50.000 KM, zatvorom od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja je neispunjenje dužnosti ili zloupotreba ovlašćenja prilikom zastupanja imovinskih interesa ili staranja o imovini nekog lica. Dužnost i ovlašćenja mogu da se zasnivaju samo na zakonskim i ugovorenim obavezama. Neispunjenje dužnosti postoji onda ako učinilac ne preduzima one radnje koje su ugovorene, očekivane ili slijede iz zakona radi zaštite imovinskih prava ili interesa nekog lica.

Zloupotreba ovlašćenja je teži oblik ovog krivičnog djela i postoji kada učinilac iskorišćava ovlašćenje koje ima u vezi sa zastupanjem imovinskih interesa ili staranjem o imovini na način da preduzima radnje koje nisu u interesu lica koje zastupa.

Za postojanje djela neophodna je namjera za pribavljanje protivpravne imovinske koristi za sebe ili drugoga ili namjera da se ošteti lice čiji se imovinski interesi zastupaju.

Oblik vinosti je umišljaj (direktni).

Kvalifikovani oblici djela propisani su odredbom stava 2, a govore o visini pribavljene imovinske koristi.

Najteži oblik djela propisan je u stavu 3, a odnosi se na svojstvo učinioca – staraoca ili advokata. Ova lica uživaju posebno povjerenje klijenata, pa je zloupotreba tog povjerenja naročito društveno opasan čin, odnosno ponašanje, koje je kao takvo i najstrože sankcionisano.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora, punomoći ili nekog drugog dokumenta na osnovu kojeg učinilac zastupa imovinske interese oštećenog (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokaz o prisvajanju novca oštećenog ili stvari iz njegove imovine), vještačenje na okolnost pribavljene imovinske koristi ili prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za staraoca ili advokata, rješenje nadležnog organa).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena otpočinjanja zastupanja njegovih interesa ili staranja, vrste interesa ili imovine, načina ispunjavanja ili neispunjavanja dužnosti, vrste i visine prouzrokovane štete).

Iznuda
Član 242. KZRS
(član 295. KZFBiH, član 289. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, silom ili ozbiljnom prijetnjom prinudi drugog da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, ili ko na takav način utjeruje dug, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili ako je pri izvršenju djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo izvršeno od strane više lica, ili na naročito grub i ponižavajući način, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.
- (3) Ko se za nagradu bavi vršenjem djela iznude, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo se sastoji u prinuđivanju drugog silom ili ozbiljnom prijetnjom da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u namjeri da se time za sebe ili drugog pribavi protivpravna imovinska korist.

Djelo obuhvata i utjerivanje duga, ukoliko se to čini prinuđivanjem. Objekat djela je imovina, ali je iznudom obuhvaćena i sloboda odlučivanja, tako da iznuda obuhvata i sva obilježja krivičnog djela prinude, odnosno pojavljuje se kao poseban vid prinude. Radnja izvršenja se sastoji u prinuđivanju drugog lica na činjenje ili nečinjenje. Prinuđivanje znači upotrebu sile ili ozbiljne prijetnje prema pasivnom subjektu, koji ne mora uvijek da bude oštećeni, nego to može da bude i neko drugo, njemu blisko lice. Za razliku od drugih djela ovdje sila može da bude upravljena i prema stvarima.

Prinuda je kod ovog djela upravljena na prinuđivanje drugog na štetno raspolaganje u odnosu na svoju ili tuđu imovinu.

Ona može da se sastoji u prodaji stvari učiniocu po nižoj - nepovoljnijoj cijeni, davanju novca na zajam, odustajanju od tužbe, odustajanju od nasljeđa i sl.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinioc djela može da bude svako lice.

U stavovima 2. i 3. ovog člana jasno su propisani kvalifikovani oblici ovog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavlja iznos pribavljene imovinske koristi, te bavljenje iznudom za nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje lica ili objekata na okolnost pronalaska predmeta, sredstva ili drugih tragova djela (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge pokretne stvari pribavljene izvršenjem djela, ako je upotrijebljeno oružje ili kakvo oruđe, zatim različitih isprava koje je oštećeni bio prinuđen da napiše ili potpiše (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti načina primjene sile ili prijetnje, preduzete radnje na štetu svoje ili tuđe imovine, eventualnog duga prema učiniocu, visine i vrste štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Zelenaštvo

Član 245. KZRS

(član 298. KZFBiH, član 292. KZBDBiH)

- (1) Ko za davanje novca ili drugih potrošnih stvari na zajam ili za vršenje usluge koju učini nekom licu primi ili ugovori za sebe ili drugog nesrazmjernu imovinsku korist iskorišćavajući njegove teške imovinske prilike, nuždu, nedovoljno iskustvo, lakomisenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja, kazniće se zatvorom od tri godine i novčanom kaznom.

- (2) Ako su usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posljedice za oštećenog ili ako je učinilac pribavio imovinsku korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Zelenaštvo se sastoji u iskorišćavanju teške materijalne ili neke druge slične situacije nekog lica da bi se za dati novac ili neku drugu potrošnu stvar datu na zajam ili za izvršenu uslugu ugovorila imovinska korist koja je u velikoj nesrazmjeri sa datom imovinskom vrijednosti ili izvršenom uslugom.

Prema tome, radnja ovog krivičnog djela se sastoji od dva elementa koji kumulativno moraju da budu ostvareni: ugovorena nesrazmjerna imovinska korist i iskorišćavanje teške materijalne ili neke druge slične situacije oštećenog.

U praksi se najčešće pozajmljuje novac sa veoma visokom kamatnom stopom, i to u situacijama kada oštećeni već duguje novac nekom trećem licu ili ga pozajmljuje za slučaj bolesti u porodici ili za školovanje djece i sl.

Oblik vinosti je umišljaj, koji treba da obuhvati svijest učinioca da iskorišćava teško materijalno stanje pasivnog subjekta radi primanja ili ugovaranja nesrazmjerne imovinske koristi.

I pokušaj ovog djela je kažnjiv.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje lica ili objekata (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta od osumnjičenog – sveski i evidencije o vraćanju duga (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora ili drugog dokumenta o

pozajmici (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije o imovinskom stanju oštećenog, rodni listovi za djecu, medicinska dokumentacija za člana porodice zbog čije se bolesti uzima pozajmica i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti situacije i prilika zbog kojih je tražen novac ili potrošne stvari ili usluge, ugovaranja, visine ugovorenog davanja, rokova vraćanja, te izvršavanja takve obaveze).

Oštećenje tuđe stvari

Član 249. KZRS

(član 293. KZFBiH, član 287. KZBDBiH)

- (1) Ko uništi, ošteti ili učini neupotreblijvom tuđu stvar, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ko djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini iz mržnje, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Oštećenje tuđe stvari u smislu ovog krivičnog djela jeste oštećenje, uništenje ili činjenje neupotreblijvom tuđe stvari. Pojam tuđe stvari je isti kao i kod ostalih imovinskih delikata.

Objekat ovog krivičnog djela je tuđa pokretna stvar, ali i nepokretna, koja morada ima svog vlasnika.

Ako se radi o nepokretnoj stvari, ovo djelo se može učiniti povredom ma kojeg dijela te stvari (kopanje pijeska, šljunka, odvoz zemlje i sl.).

Ovo krivično djelo može da učini i suvlasnik.

Radnja djela se sastoji u uništenju stvari, njenom oštećenju ili činjenju stvari neupotrebljivom.

Pod pojmom oštećenja podrazumijeva se djelimično uništenje stvari, koje mora da bude u znatnijoj mjeri, čime se smanjuje vrijednost stvari ili njena upotrebljivost.

Učiniti stvar neupotrebljivom znači oštetiti je tako da se ona više ne može upotrebljavati u prvobitne namjene.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može da bude svako lice.

Kvalifikovani oblik djela iz stava 2. ovog člana jasno govori o visini prouzrokovane štete na stvari.

U stavu 3. govori se o oštećenju tuđe stvari iz mržnje – stvar se oštećuje zbog svojstava oštećenog, zbog njegove različite nacionalnosti, vjeroispovijesti, boje kože ili različitog seksualnog opredjeljenja, različite političke pripadnosti i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – same stvari (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), a u slučaju potrebe vještačenje na okolnost funkcionalnosti stvari, (2) te visine štete na stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena, mjesta i načina oštećenja, vlasništva nad stvari, stanja stvari prije oštećenja, te prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oštećenje tuđih prava
Član 251. KZRS
(član 299. KZFBiH, član 293. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da osujeti ostvarenje prava na stvari otuđi, uništi ili ošteti svoju stvar na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja i time ga ošteti, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko uništi, ošteti, prikrije, prividno proda ili učini neupotrebljivom svoju cjelokupnu imovinu ili neki njen sastavni dio, ili prizna neistinito potraživanje, sastavi lažni ugovor ili nekom drugom prevarnom radnjom prividno ili stvarno pogorša svoje imovinsko stanje i time umanjí mogućnost ili spriječi namirenje najmanje jednog od svojih povjerilaca.
- (3) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja se sastoji u otuđivanju, uništenju ili oštećenju stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja. Pojam oštećenja ili uništenja treba uzeti kao kod krivičnog djela oštećenja tuđe stvari, dok otuđenje treba razumjeti kao prenošenje prava vlasništva nekim pravnim poslom, npr. ugovorom o kupoprodaji ili ugovorom o poklonu i sl.

Predmet djela je stvar na kojoj se preduzima radnja izvršenja, dok je objekat zaštite založno pravo ili pravo uživanja na stvari. Za postojanje djela stvari moraju da budu u vlasništvu učinioaca i to je osnovna razlika između ovog i krivičnog djela oštećenja tuđe stvari.

Prema tome, suština ovog krivičnog djela nije zaštita prava vlasništva nad stvarima nego zaštita založnog prava ili prava uživanja na stvari.

U stavu 2. propisan je poseban oblik ovog krivičnog djela koji se sastoji u osujećenju izmirenja jednog ili više povjerilaca. Pred-

met kod ovog oblika djela mogu da budu stvari, ali i imovinska prava i interesi. Tako djelo postoji i kada učinilac sakrije ili uništi određene dokumente koji služe za ostvarivanje određenih prava, kao što su mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl.

Izvršilac prvog djela može da bude samo vlasnik stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja, a kod drugog oblika djela izvršilac može da bude samo lice koje je vlasnik imovine ili dijela imovine iz koje se povjerilac treba namiriti.

Dakle, radi se o tzv. svojeručnim djelima.

Oblik vinosti je umišljaj, uz navedene namjere.

Gonjenje za djelo iz stava 1. preduzima se po prijedlogu oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprave kojom je ustanovljeno založno pravo ili koji služe za ustanovljavanje založnog prava, rješenje suda o izvršenju, zapisnik o pljenidbi stvari i sl., zatim mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl., a ako je stvar otuđena – ugovora o prodaji, poklonu i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti i sama stvar), ako je stvar uništena ili oštećena, uviđaj (zapisnik o uviđaju, skica lica mjesta, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i tragovi), po potrebi vještačenje na okolnost da li je funkcionalnost stvari uništena ili je njena upotrebna vrijednost samo smanjena (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti vremena i načina zasnivanja založnog ili prava uživanja, vremena i načina uništenja ili otuđenja ili oštećenja stvari, saznanja oštećenog o radnjama učinioaca, visine prouzrokovane štete, prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET ČETVRTA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRIVREDE I PLATNOG PROMETA

Zloupotreba ovlašćenja u privredi Član 263. KZRS (član 247. KZFBiH, član 241. KZBDBiH)

- (1) Odgovorno lice u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja koja u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi za svoje ili drugo pravno lice:
 - 1) stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili inostranstvu;
 - 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansima, procjenama ili inventurom ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i rezultata poslovanja;
 - 3) pravno lice stavi u povoljniji položaj prilikom dobijanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnom licu ne bi priznale prema postojećim propistima;
 - 4) pri izvršavanju poreskih ili drugih zakonskih obaveza uskrati sredstva koja predstavljaju javni prihod;
 - 5) namjenska sredstva kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni;
 - 6) na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korišćenje i upravljanje imovinom, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena znatna imovinska korist ili je nastupila šteta velikih razmjera, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom inkriminisana je zloupotreba ovlašćenja u privrednom poslovanju motivisana pribavljanjem protivpravne imovinske koristi za (taj) privredni subjekat ili drugo pravno lice.

Oblici ovog krivičnog djela, navedeni u tačkama 1. do 5, samo su primjeri, odnosno to su u praksi najčešći oblici zloupotrebe ovlašćenja u privrednom poslovanju.

Ovo krivično djelo može da se učini i na druge načine koji predstavljaju grubo kršenje zakona, odnosno grubo kršenje ovlašćenja u pogledu raspolaganja, korišćenja ili upravljanja imovinom privrednog subjekta, kao što je to rečeno u tački 6. ovog člana.

Djelo je učinjeno kada je preduzeta bilo koja od radnji iz tačke 1. do 6. ovog člana.

Jedno djelo, a ne sticaj krivičnih djela, postoji i onda kada djelo obuhvata više oblika izvršenih od istog lica i u istom periodu. Učinilac ovog djela je odgovorno lice u privrednom subjektu. Protivpravna imovinska korist u smislu ovog krivičnog djela svaka je materijalna dobit do koje se dođe zloupotrebom ovlašćenja u privrednom poslovanju, ali djelo postoji i onda kada se zadrži novac koji pripada nekom drugom. Za postojanje djela dovoljno je utvrditi postojanje namjere pribavljanja protivpravne imovinske koristi, što znači da nije nužno da je takva korist i ostvarena.

Namjera se odnosi na pribavljanje protivpravne imovinske koristi za privredni subjekat ili drugo društveno – pravno lice, a ako se ta namjera odnosi na fizičko lice, onda se radi o zlupotrebi službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. KZRS, a ne o zlupotrebi ovlašćenja u privrednom poslovanju.

Krivično djelo zloupotrebe ovlašćenja u privrednom poslovanju učinjeno je sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja ili drugim falsifikatima, ali se ne može, zbog odnosa specijaliteta, istovremeno kvalifikovati i kao krivično djelo falsifikata isprave ili krivično djelo falsifikata službene isprave.

U stavu 2. dat je kvalifikovani oblik djela, a kvalifikatorne okol-

nosti predstavljaju znatna imovinska korist (*preko 15.000 KM*) i šteta velikih razmjera (*preko 100.000 KM – stavovi Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

Oblik vinosti je direktni umišljaj i namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi za privredni subjekat.

Učinioc djela je odgovorno lice u privrednom subjektu ili drugom pravnom licu koje obavlja privrednu djelatnost.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprava, bilansa stanja, inventurne liste, procjena, obračuna poreza ili do-prinosa itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje finansijske struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika oštećenog (na okolnosti vremena i načina izvršenja krivičnog djela, stvarnog stanja, kretanja sredstava i rezultata poslovanja, visine prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nesavjesno privredno poslovanje **Član 264. KZRS** **(član 242. KZFBiH, član 236. KZBDBiH)**

- (1) Odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu u kojem nema većinski udio, a koje svjesnim kršenjem zakona ili drugog propisa o poslovanju očigledno nesavjesno posluje i time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu tom pravnom licu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. nastupila prinudna likvidacija ili je to pravno lice došlo pod stečaj, učinioc će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo iz stava 1. ovog člana čini odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu koje svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa u poslovanju očigledno nesavjesno posluje i time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu (preko 15.000 KM) tom pravnom licu.

Djelo ima blanketni karakter, pa je neophodno u svakom slučaju utvrditi o povredi kojeg zakonskog ili drugog propisa se radi. Valja imati na umu da se može raditi kako o povredi materijalnih tako i procesnih zakona.

U praksi se uvijek radi o povredi više propisa, koji u svom zbiru govore o očigledno nesavjesnom poslovanju odgovornog lica. Drugim riječima, mora se raditi o težim povredama zakona, koje govore o očigledno nesavjesnom i aljkavom postupanju odgovornog lica.

Radnja izvršenja kod ovog krivičnog djela može da bude preduzeta činjenjem, ali i nečinjenjem, odnosno propuštanjem dužnog nadzora odgovornog lica, na koji ga obavezuje neki zakonski ili drugi propis.

Npr. blagajnik ostavi dnevni pazar u svoje nezaključano vozilo umjesto da ga preda u banku, pa novac iz vozila bude ukraden. Objektivni uslov inkriminacije je šteta za pravno lice u iznosu većem od 15.000 KM (*stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine, prema kojem je znatna šteta svaka šteta u iznosu većem od 15.000 KM*). Ako je šteta manja, može se raditi o disciplinskom prekršaju odgovornog lica, o njegovoj materijalnoj odgovornosti i sl. Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – sudske registracije preduzeća, rješenja ili ugovora o radu za odgovorno lice, ugovora, odluka i drugih akata odgovornog lica (potvrda

o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), finansijsko vještačenje na okolnost visine imovinske štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika (na okolnosti ličnog svojstva učinioca, njegovog udjela u preduzeću ili drugom pravnom licu, načina izvršenja djela, prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Poslovna prevara

Član 265. KZRS

(član 251. KZFBiH, član 245. KZDBiH)

- (1) Ko obavljaajući privrednu djelatnost pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili posla dovede drugoga u zabludu prikazivanjem da će obaveze biti ispunjene ili prikrivanjem da obaveze neće biti ili da neće moći biti ispunjene, pa radi djelimičnog ili potpunog neispunjenja obaveze za drugu stranu ili nekog drugog nastupi imovinska šteta, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je izvršenjem djela iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Elementi djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom sankcionisana su različita prevarna postupanja učesnika privrednih djelatnosti pri sklapanju ili izvršenju ugovora.

Radnju izvršenja predstavlja lažno prikazivanje činjenica da će obaveze biti ispunjene ili prikrivanje činjenica da obaveze neće moći biti ispunjene, a takve obmane se vrše pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili poslova u privrednoj djelatnosti.

Iz ovoga je vidljivo da ovo krivično djelo može da bude učinjeno samo u privrednim društvima, odnosno privrednim subjektima, i to prilikom sklapanja ili izvršenja ugovora. Učinitelj djela može da bude samo lice koje obavlja privrednu djelatnost. Oblik vinosti je umišljaj praćen direktnom namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – izvoda iz registracije privrednog subjekta, rješenja ili ugovora o radu za odgovorno lice, ugovora, narudžbenica, faktura i drugih dokumenata koji se odnose na konkretni pravni posao, izvoda sa računa učionica radi utvrđivanja solventnosti u momentu zaključenja ugovora (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).
Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: *vidi za krivično djelo prevare član 239. KZRS*, vremena i načina sklapanja ili izvršenja ugovora, visine prouzrokovane štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Falsifikovanje ili uništavanje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava Član 274. KZRS (član 261. KZFBiH, član 255. KZBDBiH)

- (1) Ko u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise koje je dužan da vodi na osnovu zakona ili drugog propisa unese neistinite podatke ili ne unese neki važan podatak, ili svojim potpisom ili pečatom ovjeri poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis sa neistinitim sadržajem ili svojim potpisom ili pečatom omogućiti pravljenje poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa sa neistinitim sadržajem, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

- (2) Kazniće se kaznom iz stava 1. ovog člana i ko neistinitu poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis upotrijebi kao da su istiniti ili ko uništi, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivom poslovnu knjigu, ispravu ili spis.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja djela iz stava 1. određena je kao: a) sačinjavanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem; b) ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem; c) omogućavanje pravljenja poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem.

Pod sačinjavanjem poslovne ili trgovačke knjige ili spisa podrazumijeva se unošenje neistinitih podataka ili neunošenje važnih podataka.

Ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem poseban je vid intelektualnog falsifikata, jer učinilac svojim potpisom i pečatom ovjerava poslovnu ili trgovačku knjigu ili spis, koje je sastavilo drugo lice, a zna da je njen sadržaj neistinit.

Treći je oblik kada učinilac stavi svoj potpis i pečat na neki prazan list papira ili obrazac, a drugo lice nakon toga unese neistinit sadržaj. U suštini se drugom licu omogućava falsifikovanje ovih dokumenata.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. inkriminisana je upotreba neistinite poslovne ili trgovačke knjige ili spisa kao da je istinita, te uništavanje, oštećenje ili sakrivanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa.

I ovaj oblik djela može da bude učinjen samo sa namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – poslovne ili trgovačke knjige ili spisa (potvrda o privremenom oduzimanju pred-

meta i predmeti), vještačenje sadržaja (nalaz i mišljenje vještaka), po potrebi grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju da su knjige sakrivene pretresanje prostorija (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), a zatim privremeno oduzimanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti). *Subjektivni*: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti: *vidi za krivično djelo krivotvorenje isprave član 377. KZRS*, ličnog svojstva učinioca, posebnog svojstva objekta djela), saslušanje vještaka (na okolnosti načina izvršenja djela).

**Falsifikovanje znakova za obilježavanje
robe, mjera i tegova
Član 279. KZRS
(član 259. KZFBiH, član 253. KZBDBiH)**

- (1) Ko u namjeri da ih upotrijebi kao prave napravi lažne pečate, žigove, marke ili druge znakove za obilježavanje domaće ili strane robe kojima se žigoše zlato ili drugi plemeniti metali, drvo, stoka ili kakva druga roba, ili ko u istoj namjeri takve prave znakove preinači, ili ko takve lažne znakove upotrijebi kao prave, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko izvrši falsifikovanje mjera ili tegova.
- (3) Ko pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i tegova, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (4) Lažni znaci, mjere i tegovi će se oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo iz stava 1. se sastoji u izradi lažnih znakova za obilježavanje strane i domaće robe, kao i žigova ili marki kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba.

Znakovi na koje se odnosi ova inkriminacija različiti su – od znakova za obilježavanje robe predviđenih kod krivičnog djela neovlašćene upotrebe tuđe firme, uzorka ili modela iz čl. 272. KZRS, budući da se ovdje radi o posebnim, zvaničnim znacima žigosanja, znacima kojima se roba obilježava, žigoše radi kontrole i garancije. Na ograničenost smisla ove odredbe ukazuje i karakter radnje izvršenja – ovdje je to žigosanje – koje se razlikuje od robnih žigova, odnosno znakova koji imaju funkciju razlikovanja sličnih ili istih roba u privrednom prometu radi zaštite od nelojalne konkurencije i zaštite potrošača (npr. kada neko na farmerke stavi zaštitni znak firme koji je sam izradio, jer se farmerke s tim znakom najbolje prodaju, onda je to radnja krivičnog djela iz čl. 272, a ne ovog krivičnog djela).

Prema tome, kod ovog krivičnog djela radi se o znakovima za obilježavanje robe, kao što su žigovi i marke kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili druga roba.

Odgovarajućim zakonskim i drugim propisima propisane su vrste znakova za obilježavanje roba i njihova upotreba (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama BiH, Zakon o standardizaciji, Zakon o kontroli predmeta od plemenitih kovina*).

Radnja izvršenja se sastoji od: 1. izrade lažnih znakova za obilježavanje domaće i strane robe, kao i žigova i maraka kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba; 2. preinačavanja takvih pravih znakova i 3. upotrebe lažnih znakova kao pravih. Kod oblika radnje izvršenja iz st. 1. i 2. potrebno je da su iste preduzete s ciljem da se lažni i preinačeni znakovi upotrijebe kao pravi.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik ovog krivičnog djela – krivotvorenje mjera i tegova.

Pod mjerama se podrazumijevaju odgovarajuće naprave koje služe za utvrđivanje količine predmeta, njegove kakvoće, sprave kojima se utvrđuje masa robe, dužina, zapremina, jačina svjetlosti, količina materije, sastav materije itd. Te naprave, odnosno sprave, su npr. vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i dr.

Pod tegovima se podrazumijevaju određeni predmeti koji se upotrebljavaju pri mjerenju težine predmeta, tj. robe (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama*).

Pod falsifikovanjem se podrazumijeva izrada lažnih mjera i preinačavanje pravih mjera i tegova. Svakako, i izrada i preinačavanje moraju da budu učinjeni u namjeri da se te mjere i tegovi upotrijebe kao pravi. Ako nema namjere, onda nema ni ovog djela.

Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija i skica lica mjesta), pretresanje prostorija i lica na okolnost pronalaska sredstva i predmeta djela (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – lažnih znakova, pečata, žigova, marke, zatim krivotvorenih mjera (vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i sl.), tegova, zatim sredstava za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i tegova i dr. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti načina na koji su došli u posjed takve robe, lica koje je bilo u posljednjem posjedu takvih predmeta, prouzrokova-

ne štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka (na okolnosti vremena, mjesta i načina izvršenja djela), saslušanje vještaka (na okolnosti načina pravljenja ili preinačavanja lažnih pečata, žigova, marki ili drugih znakova za obilježavanje robe).

Pranje novca
Član 280. KZRS
(član 272. KZFBiH, član 265. KZDBiH)

- (1) Ko novac ili imovinu za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom primi, zadržati, drži, njima raspolaže, upotrijebi ih u privrednom poslovanju ili ih na drugi način prikrije ili pokuša da prikrije, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je učinilac djela iz stava 1. istovremeno i učinilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz prethodnog stava, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ako je novac ili imovina iz st. 1. i 2. velike vrijednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.
- (4) Ako djela iz prethodnih stavova izvrši više lica koja su se udružila za vršenje takvih krivičnih djela, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.
- (5) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana učinilac postupao nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom, kazniće se kaznom zatvora do tri godine.
- (6) Novac ili imovina iz prethodnih stavova će se oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Pranje novca označava svaku djelatnost usmjerenu na prikrivanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda kroz dopuštene poslove, pretvaranje ilegalno (nezakonito, u pravilu

kriminalno) ostvarene dobiti u prividno legalnu, pretvaranje nepošteno i nezakonito stečenog prihoda u privid poštene i zakonite zarade, pretvaranje ili prenošenje predmeta koji potiču iz određenih krivičnih djela, kao i svako drugo skrivanje njihovog porijekla, te svako sticanje, posredovanje i upotreba takvih predmeta, sva činjenja i nečinjenja radi prikriivanja izvora protivpravno stečenog novca, tj. korišćenje stečenog novca za obavljanje dopuštene djelatnosti ili sticanje imovine na zakonit način.

Najkarakterističnije djelatnosti kojima se pribavlja „prljav“ novac i imovina su: trgovina drogom, trgovina ljudima, organizovanje prostitucije, trgovina oružjem, trgovina dijelovima ljudskih tijela, trgovina cigaretama i alkoholom, zloupotrebe u bankarskom i kartičnom poslovanju i dr. Vlasnici takvog novca nastoje da ga infiltriraju u legalne privredne i finansijske tokove.

Postupak pranja novca ima ili može da se podijeli u tri faze: a) faza polaganja, kada se sredstva (obično gotovina) iz kriminalne djelatnosti ubacuju u finansijski sistem ili se kupuju razne vrijednosti (nekretnine i sl.), b) faza ležanja, u kojoj se putem brojnih prikriivenih transakcija pokušava da prikrije pravo porijeklo novca, odnosno da se ovakav novac odvoji od svog nezakonitog izvora (mijenjanje valute, korišćenje uvozno-izvoznih preduzeća i osiguravajućih društava, manipulacije garancijama, obveznicama i hartijama od vrijednosti, poslovanje preko „off shore“ subjekata i sl.), c) faza integrisanja/prožimanja, u kojoj se ova sredstva integrišu u ekonomiju i finansijski sistem zemlje i koriste se za legalno i zakonito investiranje, za privredno poslovanje ili, pak, za luksuz i lične potrebe ili za novu kriminalnu aktivnost.

U stavu 1. predviđen je osnovni oblik krivičnog djela pranja novca. Suštinu inkriminacije predstavlja radnja prikriivanja ili

pokušaja prikrivanja prljavog novca ili imovine. Novac je kovano ili papirno sredstvo plaćanja, koje se na temelju zakona nalazi u opticaju u Bosni i Hercegovini ili u stranoj državi. Imovinu sačinjavaju pokretne i nepokretne stvari, prava i novac (domaća i strana valuta), hartije od vrijednosti i druga sredstva plaćanja, te pravno valjani dokumenti na osnovu kojih se utvrđuje pravo vlasništva i druga prava.

Za postojanje djela nije nužno da je sudskom presudom utvrđeno da su imovina ili novac pribavljeni krivičnim djelom. Za tzv. osnovno djelo (djelo iz kojeg potiče novac) ne mora da bude pokrenut krivični postupak (učinilac umro ili je nepoznat i sl.). Dovoljno je da učinilac zna da su novac ili imovina pribavljeni krivičnim djelom, i to bilo kojim krivičnim djelom (u praksi se obično radi o težim krivičnim djelima).

Zakonski uslov za postojanje djela iz stava 3. ovog člana je da se radi o novcu ili imovini velike vrijednosti (*odnosno preko 50.000 KM, stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

U stavu 4. dat je kvalifikovani i najteži oblik ovog djela za slučaj da djelo vrši više lica koja su se prethodno udružila za vršenje takvih krivičnih djela. Dakle, radi se o djelu sa svim elementima organizovanog kriminala.

U stavu 5. dat je privilegovani oblik djela za slučaj kada je učinilac postupao nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom, tj. u odnosu na tzv. osnovno djelo.

U stavu 6. predviđeno je obavezno oduzimanje novca ili imovine.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili imovine prethodno pribavljene krivičnim djelom (potvrda o pri-

vremenom oduzimanju), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugom pravnom licu (izvodi sa bankovnih i drugih računa, kojima se prati tok novca), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kupovini pokretnih ili nepokretnih stvari, obveznica i hartija od vrijednosti i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumenti, hartije od vrijednosti itd.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti vremena i načina saznanja da se radi o „prljavom novcu“, prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka (na okolnosti porijekla novca).

Nedozvoljena trgovina

Član 281. KZRS

(član 267. KZFBiH, član 261. KZBDBiH)

- (1) Ko nemajući ovlašćenje za trgovinu nabavi robu ili druge predmete u većoj količini ili vrijednosti u svrhu prodaje, ili ko se neovlašćeno i u većem obimu bavi trgovinom ili posredovanjem u trgovini i zastupanjem domaćih privrednih subjekata u prometu robe ili usluga, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ko se bavi prodajom robe čiju je proizvodnju neovlašćeno organizovao, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Kaznom iz stava 2. ovog člana kazniće se i ko neovlašćeno prodaje, kupuje ili vrši razmjenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen.
- (4) Ako je učinilac djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je postigao imovinsku korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (5) Roba i predmeti nedozvoljene trgovine će se oduzeti.

Elementi djela i njihov opis

Krivično djelo nedozvoljene trgovine se sastoji u nabavljanju robe ili drugih predmeta opšte potrošnje ili u bavljenju trgovinom, posredovanjem u trgovini ili zastupanju domaćih privrednih subjekata u prometu robe i usluga.

Nabavljanje robe obično se vrši kupovinom, ali može i zamjenom predmeta, kao i na druge načine. Međutim, u svakom slučaju mora se raditi o robi u većoj količini, odnosno o njenoj većoj vrijednosti (*preko 10.000 KM*), jer je to objektivni uslov ove inkriminacije.

Za postojanje ovog krivičnog djela nabavljanje robe ili drugih predmeta mora da se vrši neovlašćeno i u svrhu prodaje. Neovlašćeno znači bez ikakvog ovlašćenja, odnosno odobrenja, ali i onda kada učinilac ima ovlašćenje za vršenje određenih poslova prometa robom namalo, ali preduzima i radnje prometa robom koje prelaze okvire njegovog ovlašćenja.

Cilj svake trgovine je profit (zarada), koja predstavlja razliku između nabavne i prodajne cijene robe. Za postojanje ovog djela nije nužno da je zarada i ostvarena. Naime, djelo je svršeno već u trenutku nabavljanja robe u svrhu prodaje.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora da obuhvati svijest da lice nema ovlašćenje za bavljenje trgovinom.

U st. 2, 3. i 4. jasno su opisani kvalifikovani oblici djela.

U praksi se često postavlja pitanje šta predstavlja postignutu imovinsku korist kod ovog krivičnog djela. Ona predstavlja razliku između nabavne cijene robe, na koju se imaju dodati nužni izdaci učinioca, kao što su transportni troškovi, troškovi carine i poreza i sl., te prodajne cijene.

Imovinska korist postignuta krivičnim djelom sudskom će se presudom oduzeti u svakom slučaju, a ako to nije moguće, učinilac će biti obavezan da plati novčani iznos koji odgovara postignutoj imovinskoj koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta), privremeno oduzimanje predmeta – same robe i drugih predmeta namijenjenih trgovini (potvrda o privremenom oduzimanju), pretresanje stana i drugih prostorija koje koristi učinilac radi pronalaženja robe i drugih stvari namijenjenih prodaji (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda ili uvjerenje da učinilac nema registrovanu djelatnost, odnosno odobrenje za trgovinu ili ako ga ima, pribaviti to odobrenje /obično se radi o rješenju nadležnog organa uprave/), vještačenje vrijednosti robe ili drugih predmeta namijenjenih prodaji (nalaz i mišljenje vještaka). Ako se radi o robi čiji je promet zabranjen ili ograničen, pribaviti dokaz o tome.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste i vrijednosti robe, načina nabavljanja i prodaje robe, ako se radi o proizvodnji, gdje i kako).

Obmana pri dobijanju kredita ili drugih pogodnosti

Član 283. KZRS

(član 268. KZFBiH, član 262. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da za sebe ili drugog dobije kredit, investiciona sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost, davaocu kredita ili subjektu nadležnom za odobravanje pogodnosti da neistinite ili nepotpune podatke o imovinskom stanju ili druge podatke značajne za dobijanje kredita ili druge pogodnosti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do tri godine.
- (2) Ko djelom iz stava 1. ovog člana dobije sredstva u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

- (3) Ko dobijeni kredit, investiciona sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost iskoristi za drugu namjenu od one koja mu je odobrena, kazniće se zatvorom od dvije godine i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja kod ovog krivičnog djela se sastoji u davanju lažnih podataka (neistinitih ili nepotpunih) o svom imovinskom stanju ili u davanju drugih podataka značajnih za dobijanje kredita ili drugih pogodnosti (dobijanje investicionih sredstava, subvencija i sl.).

Ovim se davalac kredita ili lice nadležno za odobravanje pogodnosti dovodi u zabludu, s ciljem da donese odgovarajuću odluku kojom će podnosiocu dati, odnosno odobriti kredit ili drugu pogodnost.

Djelo je svršeno u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit ili za isplatu investicionih sredstava ili subvencija, što znači da za postojanje djela nije bitno da je kredit i odobren, odnosno da su isplaćena investiciona sredstva ili subvencije.

Davanje lažnih podataka obično se odnosi na podatke o imovinskom stanju (npr. da je tražilac kredita platežno sposoban, da ima odgovarajući bonitet na tržištu, iako to nije tačno, prikrivanje podatka da na imovini već postoji založno pravo, lažni podaci o zaposlenju ili visini plate i sl.). Važno je da se radi o činjenicama bitnim za odobravanje kredita, a ne nekim drugim, odnosno činjenicama važnim za odobravanje i isplatu investicionih sredstava ili subvencija.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. dat je kvalifikovani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina dobijenih sredstava.

U stavu 3. propisan je poseban oblik ovog krivičnog djela – nenamjensko korišćenje kredita, investicionih sredstava ili subvencija, odnosno korišćenje ovih sredstava u drugu svrhu, a ne onu zbog koje su ta sredstva odobrena (npr. sredstva stambenog kredita se iskoriste za kupovinu vozila ili sredstva za obnovu razrušene kuće se iskoriste za turističko putovanje). Oblik vinosti je umišljaj, koji obuhvata svijest da se sredstva koriste nenamjenski.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kreditu, dokumentacije za dobijanje kredita – najčešće se radi o potvrdi o zaposlenju, uvjerenju o visini plate, ali i druge dokumentacije koju banka traži prilikom odobravanja kredita, zatim dokumentacije koju podrazumijeva odobravanje subvencija ili dokumentacije potrebne za investiciona sredstva itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: koji i kakav kredit, iznos, potrebna dokumentacija, kakvu je dokumentaciju predao učinilac, da li je originalna i istinita ili nije, u koje je namjene kredit iskorišćen i sl.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnošću

Član 284. KZRS

(član 269. KZFBiH, član 263. KZBDBiH)

- (1) Ko se bez odobrenja ili protivno uslovima pod kojima je ono dato bavi bankarskom djelatnošću, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina, a ako taj iznos prelazi 200.000 KM, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja krivičnog djela iz stava 1. ovog člana je bavljenje bankarskom djelatnošću bez odobrenja ili protivno uslovima pod kojim je odobrenje dato.

Kod prvog oblika radnje izvršenja učinilac uopšte nema odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću ili ga je tražio, a ono mu nije dato.

Kod drugog oblika radnje izvršenja učinilac ima odobrenje, ali samo za bavljenje određenim bankarskim poslovima, a ne svim. U ovom slučaju učinilac krivično djelo čini u trenutku kada počne da se bavi onim bankarskim poslovima za koje nema odobrenje.

Prema odredbama Zakona o bankama, bankarske djelatnosti su:

1. primanje svih vrsta novčanih depozita i drugih novčanih sredstava;
2. davanje i uzimanje kredita i vršenje finansijskog lizinga;
3. davanje svih oblika novčanih garancija;
4. učešće, kupovina, prodaja instrumenata tržišta novca i kapitala za svoj ili tuđi račun;
5. usluge platnog prometa ili prenosa novca;
6. kupovina i prodaja strane valute;
7. izdavanje i upravljanje sredstvima plaćanja (uključujući kreditne kartice, putne i bankarske čekove);
8. pohranjivanje i upravljanje hartijama od vrijednosti i drugim vrijednostima usluge finansijskog menadžmenta, kupovina i prodaja hartija od vrijednosti.

Preduzimanjem bilo koje od ovih djelatnosti bez odobrenja ili neke od djelatnosti za koje nema odobrenje učinilac čini ovo krivično djelo.

Oblik vinosti je umišljaj, koji prati svijest da se bankarska djelatnost obavlja bez odobrenja ili mimo dobijenog odobrenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – primjerka odobrenja za bavljenje bankarskom djelatnošću (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), pretresanje stana i drugih prostorija koje koristi učinilac (zapisnik o pretresanju), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresanja (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta: novca i dokumentacije), vještačenje radi utvrđivanja ostvarene visine imovinske koristi (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenih (na okolnosti vrste bankarskih poslova kojima se učinilac bavio, načina bavljenja tom djelatnošću, mjesta i vremena, visine ostvarene imovinske koristi, naročito da li je učinilac imao ili nije imao odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću itd.).

Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića

Član 286. KZRS

(član 271. KZFBiH, član 266. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist izda ili stavi u promet ček za koji zna da nema pokriće, pa time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi 1.000 KM, kazniće se novčanom kaznom i zatvorom do tri godine.

- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist izda, stavi u promet ili koristi akceptni nalog, mjenicnu, kakvu garanciju, kreditnu ili platnu karticu ili kakvo drugo sredstvo plaćanja ili obezbjeđenja plaćanja, iako zna da za to nema pokrića, i time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi iznos od 1.000 KM.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.
- (4) Ako je učinilac djela iz st. 1. i 2. obezbijedio pokriće prije nego što je saznao da je otkriven, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Cilj ove inkriminacije je zaštita povjerenja u ček i različita druga sredstva bezgotovinskog plaćanja, koja su sredstvo plaćanja ravnopravno novcu.

Pod čekom se podrazumijeva hartija od vrijednosti kojom izdavalac čeka (trasant) daje nalog drugom licu (trasatu) da korisniku čeka, imenovanom trećem licu ili donosiocu (remitentu), isplati određeni iznos novca iz pokrića koje trasant (izdavalac čeka) ima kod trasata (koji je obično banka).

Uslov za postojanje djela iz stava 1. ovog člana je pribavljanje imovinske koristi u iznosu koji prelazi 1.000 KM.

U stavu 2. govori se o akceptnim nalogima, mjenicama, različitim garancijama, kreditnim i platnim karticama i drugim sredstvima plaćanja ili obezbjeđenja plaćanja za koja učinilac zna da nemaju pokriće, a koja izdaje, stavlja u promet ili koristi, takođe u namjeri pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugog. Uslov za postojanje djela i ovdje je da je na taj način pribavljena imovinska korist u iznosu većem od 1.000 KM.

U stavu 3. dati su kvalifikovani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina pribavljene imovinske koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – čeka, mjernice, akceptnog naloga, kreditne ili platne kartice itd., zatim dokumenata kojima je roba naručena i isporučena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumentacija vezana za konkretan posao).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vrste zaključenog pravnog posla, zatim šta je čekom ili nekim drugim sredstvom plaćeno, u kojem iznosu, kada je ček ili drugo sredstvo stavljeno na naplatu), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Utaja poreza i doprinosa

Član 287. KZRS

(član 273. KZFBiH, član 267. KZBDBiH)

- (1) Ko izbjegne plaćanje poreza propisanih poreskim zakonodavstvom Republike Srpske ili doprinosa zdravstvenog ili penzijskog osiguranja propisanih u Republici Srpskoj ne dajući tražene podatke ili dajući lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu ili o drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 10.000 KM, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ko izvrši krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.
- (3) Ko izvrši krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Porez je dio prihoda ili imovine koji država, na temelju vlasti, oduzima od fizičkih i pravnih lica za pokriće svojih rashoda.

U ovom členu inkriminirano je potpuno ili djelimično izbjegavanje plaćanja poreza ili doprinosa za socijalno ili penzijsko osiguranje.

Krivično djelo utaje poreza i doprinosa djelo je blanketnog karaktera, što znači da upućuje na primjenu drugih propisa.

Radnja izvršenja djela se ogleda u izbjegavanju plaćanja poreza, odnosno doprinosa za socijalno i penzijsko osiguranje.

Način izvršenja djela je dat alternativno: a) nedavanjem traženih podataka relevantnih za određivanje visine poreza ili doprinosa i b) davanjem lažnih podataka. U oba slučaja mora se raditi o stečenim oporezivim prihodima ili drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje iznosa poreskih obaveza, odnosno doprinosa.

Kod prvog oblika učinilac ili uopšte ne podnosi poresku prijavu ili je podnosi ali u njoj ne navodi podatke o svojim prihodima ili druge podatke relevantne za određivanje visine plaćanja poreza, a kod drugog oblika učinilac podnosi prijavu ali u njoj navodi lažne podatke o svojim prihodima ili druge relevantne podatke za utvrđivanje visine plaćanja poreza, odnosno doprinosa (npr. broj zaposlenih za koje se doprinosi plaćaju ili broj članova porodičnog domaćinstva, broj djece na školovanju, da li je bračni drug zaposlen ili ne i sl.).

Lažni podaci treba da su dati mjerodavnom tijelu za razrez poreza ili doprinosa, jer u protivnom se neće raditi o ovom krivičnom djelu. Pri tome je nebitno na koji su način dati lažni podaci: podnošenjem poreske prijave, davanjem usmene izjave na zapisnik ili na neki treći način.

Djelo je svršeno u trenutku kada je izbjegnuto plaćanje poreških obaveza, odnosno plaćanje doprinosa.

Objektivni uslov inkriminacije je da se radi o obavezama čije je plaćanje izbjegnuto u iznosu većem od 10.000 KM (do iznosa od 10.000 KM se radi o prekršaju).

Ono što posebno treba istaći je činjenica da iznos izbjegnutih obaveza davanja prelazi 10.000 KM u svakoj kalendarskoj godini.

Dodatni uslov za postojanje ovog djela je da se radi o poreškim obavezama predviđenim poreskim zakonodavstvom Republike Srpske, odnosno doprinosima za socijalno i penzijsko osiguranje propisanim zakonodavstvom Republike Srpske.

Ako se radi o izbjegnutim obavezama plaćanja poreza ili doprinosa čije plaćanje nalažu propisi Bosne i Hercegovine (kao što je PDV), onda se ne radi o ovom, nego o krivičnom djelu iz čl. 210. KZBiH.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može da bude samo lice koje je obveznik plaćanja poreza i doprinosa.

Napomena: Ako se radi o izbjegavanju plaćanja poreza u više uzastopnih godina, a u svakoj od tih godina se radi o iznosu utajenog poreza ili doprinosa većem od 10.000 KM, onda je moguća konstrukcija produženog krivičnog djela.

U stavu 2. i 3. dati su kvalifikovani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina utajenog poreza ili doprinosa.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (rješenje o registraciji subjekta, zapisnik Poreske uprave RS o kontroli), pretresanje poslovnih prostorija (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – knjigovod-

stvene dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti, npr. računi, otpremnice, narudžbenice, bilansi stanja, završni računi, kartice obveznika i dr.), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), finansijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka, uključujući i službena lica Poreske uprave (na okolnosti načina izvršenja djela i iznosa obaveze čije se plaćanje izbjegava).

GLAVA DVADESET ČETVRTA a.
KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI
RAČUNARSKIH PODATAKA

Oštećenje računarskih podataka i programa
Član 292. a) KZRS
(član 393. KZFBiH, član 387. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivim računarski podatak ili program, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 30.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (4) Uređaji i sredstva kojima je izvršeno krivično djelo iz stava 1. i 2. ovog člana, ako su u vlasništvu učinioca, oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnov ove inkriminacije nalazi se u Konvenciji o sajber kriminalu, čija je potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Objekat krivičnog djela je računarski podatak ili program. Računarski podatak ili program je pokretna stvar koja označava svako predstavljanje činjenica, informacija i koncepata u formi prilagođenoj za računarsku obradu, zajedno sa programom koji je takve prirode da računarski sistem vrši svoju funkciju.

Stoga ovo djelo predstavlja poseban oblik krivičnog djela oštećenja tuđe stvari (*vidi str. 32, član 249. KZRS*).

Radnje izvršenja ovog krivičnog djela alternativno su određene kao: brisanje, izmjena, prikrivanje ili na drugi način činjenje

neupotrebljivim računarskog podatka ili programa (pokretne stvari). Brisanje računarskih podataka ili programa jedan je od načina njihovog uništenja kao radnje kojom se oni čine trajno neupotrebljivim.

Izmjena računarskih podataka ili programa radnja je kojom se vrši njihovo preinačenje.

Oštećenje je svaka radnja kojom se narušava cjelovitost tih podataka ili programa, odnosno kojom se narušava njihov informacijski sadržaj, usljed čega se oni, barem privremeno, čine neupotrebljivim za svrhe za koje su namijenjeni.

Drugi način može da bude i svaka druga radnja kojom se podaci i programi učine neupotrebljivim ili nepristupačnim, npr. ubacivanje virusa i sl.

Djelo može da izvrši svako lice.

Djelo može da se izvrši samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca o preduzetim djelatnostima.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je posljedica djela iz stava 1. šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 30.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska uređaja i sredstva kojim je djelo izvršeno (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija) i pretresanje računarskih sistema, uređaja za pohranjivanje računarskih ili elektronskih podataka, na okolnosti pronalaska dokaza o načinu izvršenja djela (zapisnik o pretresanju i sadržaji), a radnji pretresanja obavezno prisustvuje stručno ovlašćeno službeno lice ili vještak za oblast informatike - telekomunikacija, privremeno oduzimanje predmeta – uređaja i sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta –

naredba operateru telekomunikacija ili drugom pravnom licu usluga komunikacija - interneta za dostavljanje računarskih podataka (podaci o pretplatniku, vrsti korišćene usluge komunikacije, period usluge, identitet, poštanska ili geografska adresa i dr.), vještačenje po vještaku za oblast informatike - komunikacija (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** vještačenje na okolnosti visine prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, zapisnik o saslušanju svjedoka – oštećenog (na okolnosti vrste podatka ili programa, vremena i načina kojim je on učinjen neupotrebljivim, visine štete), zapisnik o saslušanju svjedoka – stručnog lica operatera ili drugog pravnog lica (na okolnost dostavljenih računarskih podataka), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja, **(2)** odnosno visine štete). Osnovno znanje koje mora imati ovlašćeno službeno lice i tužilac je poznata tehnologija komunikacije na internetu (uprosćeno: računari imaju ličnu kartu – IP adresu – kombinaciju od četiri ili šest serija brojeva, uloga mrežnih računara – rutera itd.) Stoga je poželjno obavještavanje odgovarajućeg odjeljenja nadležnog MUP-a za borbu protiv računarskog kriminala.

Računarska prevara

Član 292. g) KZRS

(član 395. KZFBiH, član 389. KZBDBiH)

- (1) Ko unese netačan podatak, propusti unošenje tačnog podatka ili na drugi način prikrije ili lažno prikaže podatak i time utiče na rezultat elektronske obrade i prenosa podataka u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist i time drugom prouzrokuje štetu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 30.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.
- (4) Ko djelo iz stava 1. ovog člana izvrši samo u namjeri da drugog ošteti, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Predmet krivičnog djela je računarski podatak (*vidi član 292. a) KZRS*).

Ovo krivično djelo predstavlja poseban oblik krivičnog djela prevare (*vidi, član 239. KZRS*).

Radnje izvršenja ovog krivičnog djela alternativno su određene kao: unošenje netačnog podatka, propuštanje unošenja tačnog podatka ili, na drugi način, prikrivanje ili lažno prikazivanje podataka.

Posljedica radnji izvršenja je rezultat elektronske obrade podataka drugačiji nego što bi bio da ta radnja nije preduzeta.

Djelo može da izvrši svako lice.

S obzirom na to da je za postojanje djela potrebno da je radnja izvršenja preduzeta s ciljem da se sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist, djelo može da se učini samo s direktnim umišljajem.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM , odnosno 30.000 KM.

U stavu 4. predviđen je privilegovani oblik djela kada se djelo iz stava 1. čini samo u namjeri da se drugi ošteti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi za čl. 292. a) KZRS privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugom pravnom licu za dostavljanje podataka o finansijskim transakcijama (podaci), vještačenje po vještaku finansijske struke na okolnost pribavljene imovinske koristi i prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: vidi član 292. a) KZRS.

Neovlašćeni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži, telekomunikacionoj mreži i elektronskoj obradi podataka

Član 292. d) KZRS

(član 398. KZFBiH, član 391. KZBDBiH)

- (1) Ko se, kršeći mjere zaštite, neovlašćeno uključi u računar ili računarsku mrežu ili neovlašćeno pristupi elektronskoj obradi podataka, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (2) Ko snimi ili upotrijebi podatak dobijen na način predviđen u stavu 1. ovog člana, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do zastoja ili ozbiljnog poremećaja funkcionisanja elektronske obrade i prenosa podataka ili mreže ili su nastupile druge teške posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekat krivičnog djela je računar ili računarska mreža ili elektronska obrada podataka.

Radnja izvršenja oblika iz stava 1. sastoji se u neovlašćenom uključivanju u zaštićeni računar ili mrežu ili u neovlašćenom pristupu elektronskoj obradi podataka, učinjeno kršenjem

mjera zaštite, tj. mjera čija je svrha obezbjeđenje dostupnosti računara ili mreže elektronske obrade podataka samo ovlašćenim licima.

Motiv izvršenja nije bitan za postojanje krivičnog djela.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji mora da obuhvati svijest o tome da se uključ enje vrši neovlašćeno i kršenjem zaštitnih mjera.

Stavom 2. predviđen je teži oblik krivičnog djela, kada učinilac snimi ili upotrijebi podatak dobijen radnjama iz stava 1. Podatak će biti upotrijebljen kada je primijenjen, iskorišćen ili kada se njime poslužilo u određene svrhe.

U stavu 3. teži oblik djela proizilazi iz težih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 292. a) KZRS.

Subjektivni: vidi član 292. a) KZRS.

GLAVA DVADESET PETA
KRIVIČNA DJELA PROTIV USTAVNOG UREĐENJA
REPUBLIKE SRPSKE

**Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske
mržnje, razdora i netrpeljivosti**

Član 294. a) KZRS
(član 163. KZFBiH)

- (1) Ko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti jedne rase ili naroda nad drugim, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno prisilom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. i 2. ovog člana došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda i ostalih koji žive u Republici Srpskoj, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (4) Materijal i predmeti koji nose poruke iz stava 1. ovog člana, kao i sredstva za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje će se oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje izvršenja ovog krivičnog djela čini onaj ko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti rase ili naroda nad drugim. Izazivanje znači da se u situacijama kada ne postoji nacionalna, rasna ili vjerska mržnja ona različitim načinima ili sredstvima izaziva. Raspaljivanje znači korišćenje već postojeće mržnje ili razdora i njeno daljnje produbljivanje.

Mržnja označava osjećanje jednog ili više pripadnika naroda ili rase ili konfesije prema pripadnicima drugog naroda ili druge rase ili konfesije, izraženo u netrpeljivosti, neraspoloženju, spremnosti da se nanese neko zlo.

Razdor je stvaranje antagonizma i neprijateljskog odnosa do otvorenih međusobnih sukoba.

Netrpeljivost je odnos netolerancije, podozrenja ili odbojnosti prema pripadnicima drugog naroda ili rase ili konfesije.

Mržnja ili razdor ili netrpeljivost mogu da se izazovu svim djelatnostima koje su pogodne da je izazovu. Djelo je svršeno preduzimanjem bilo koje djelatnosti kojom se izaziva ili raspljuje navedena mržnja ili razdor ili netrpeljivost ili šire ideje o superiornosti.

Posljedica djela je ugrožavanje zajedničkog života građana Republike Srpske.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvata svijest o preduzetim djelatnostima.

Teži oblik djela u stavu 2. postoji ako je krivično djelo izvršeno primjenom prisile, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, vjerskih ili etničkih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomenobilježja ili grobova.

U stavu 3. predviđen je poseban oblik djela ako je djelo dovelo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za život naroda i ostalih koji žive u Republici Spskoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, ostalih prostorija i računarskih sistema, uređaja za pohranjivanje računarskih ili elektronskih podataka, na okolnosti pronalaska materijala i predmeta koji

nose poruke, kao i sredstava za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – video ili audio-zapisa kojima su zabilježene radnje učinioca (video ili audio-zapis), **(2)** uviđaj na mjestu gdje je došlo do oštećenja tuđih stvari ili do sknavljenja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, foto-dokumentacija), ostali dokazi.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, zapisnik o saslušanju svjedoka (na okolnosti mjesta, vremena i načina preduzetih djelatnosti), saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti načina preduzimanja radnje izvršenja, osjećanja zbog preduzetih djelatnosti, sigurnosti, uznemirenja, zlostavljanja i sl.).

GLAVA DVADESET SEDMA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja Član 347. KZRS (član 383. KZFBiH, član 220. KZBDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje, u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugom nanese kakvu štetu, iskoristi svoj položaj ili ovlašćenje, prekorači granice svog ovlašćenja ili ne obavi svoju službenu dužnost, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana nanesena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugog, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Službeno ili odgovorno lice koje, u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlašćenje, prekorači granice svog ovlašćenja ili ne obavi svoju službenu dužnost, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je djelom iz stava 3. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da izvrši samo službeno ili odgovorno lice (vidi član 147, st. 3. i 4. KZRS).

Radnja ovog djela može da se sastoji u iskorišćavanju položaja ili ovlašćenja, prekoračenju granica ovlašćenja i nevršenju službene dužnosti.

Iskorišćavanje položaja ili ovlašćenja jeste preduzimanje određenih radnji u okviru položaja ili ovlašćenja, pri čemu se uči-

nilac rukovodi nekim drugim interesima, ličnim interesima ili uopšte pobudama iza kojih ne stoji interes službe ili pravnog lica.

Prekoračenje granica ovlašćenja postoji kada učinilac preduzima radnje koje nisu obuhvaćene njegovim ovlašćenjem, ukoliko postoji i određena namjera.

Nevršenje službene dužnosti postoji kada lice ne vrši službenu radnju iz okvira svog službenog ovlašćenja koju je dužno da vrši ili kada tu radnju vrši tako da se ne može postići cilj koji treba ostvariti preduzimanjem te radnje.

Djelo je svršeno preduzimanjem svake djelatnosti koja se u gore navedenom smislu smatra zloupotrebom položaja ili ovlašćenja.

Može se učiniti samo sa umišljajem, jer kod učinioca djela treba da postoji namjera da sebi ili drugome pribavi korist ili da drugome nanese kakvu štetu.

U stavu 2, 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi: znatna šteta (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos 15.000 KM*) ili teža povreda prava drugog; namjera da se sebi ili drugom pribavi kakva imovinska korist; te korist djela iz st. 3 koja prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi kojima su regu-

lisani okviri položaja ili ovlašćenja, granice, službene dužnosti, zatim odluke iz kojih proizilazi lično svojstvo službenog ili odgovornog lica), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke zavisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga – dokumentacije, iskorišćavanja položaja ili ovlašćenja ili prekoračivanja ili nevršenja dužnosti), vještačenje po vještaku finansijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost pribavljene koristi ili štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti načina preduzimanja radnje izvršenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službenog lica koje je blisko vršenju službe ili poslovanja učinioca (na okolnosti ovlašćenja, načina izvršenja djela, kontrole rada i nadzora učinioca), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Pronevjera

Član 348. KZRS

(član 384. KZFBiH, član 221. KZBDBiH)

- (1) Ko protivpravno prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene u službi ili uopšte na radu u državnom organu ili pravnom licu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako vrijednost pronevjerenih stvari iz stava 1. ovog člana ne prelazi iznos od 200 KM, a učinilac je imao cilj da pribavi malu vrijednost, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je prisvajanje (*vidi član 235. KZRS*).

Predmet djela je novac, hartija od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su učiniocu povjerene u službi ili uopšte na radu. Dakle, radi se o stvarima koje su u funkciji vršenja određene službe, koje su vezane za obavljanje određenih zadataka na radu i koje su funkcionalno povezane sa vršenjem službene obaveze.

Krivično djelo je svršeno prisvajanjem predmeta djela.

Učinilac krivičnog djela može da bude samo lice kojem su navedeni predmeti povjereni u službi ili na radu. Krivično djelo može da se izvrši sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da prisvaja predmete koji su mu povjereni u službi ili na radu. Za postojanje djela potrebna je namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi.

U stavu 2. predviđen je lakši oblik djela, kada vrijednost stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinilac je imao tu namjeru.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela, kada je pribavljena korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta djela (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili ugovor o radu za učinioca, službena ili poslovna dokumentacija na okolnost povjeravanja predmeta učiniocu, njegovih radnih zadataka i obaveza).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – ovlašćenog predstavnika pravnog lica (na okolnosti službe ili rada učinioca, povjerenih mu predmeta, načina izvršenja djela, prikupljene službene ili poslovne dokumentacije, te visine prouzrokovane štete).

Primanje mita
Član 351. KZRS
(član 380. KZFBiH, član 217. KZBDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (2) Službeno ili odgovorno lice koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu korist, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.
- (3) Službeno ili odgovorno lice koje poslije činjenja ili nečinjenja radnje navedene u stavu 1. do 3. ovog člana, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (4) Priljeni poklon ili imovinska korist oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo predstavlja vid korupcije u službi.

Krivično djelo može da izvrši samo službeno ili odgovorno lice (*vidi član 147. KZRS*).

Djelo se javlja u tri oblika:

Stav 1. je primanje mita da bi se izvršila nezakonita službena ili odgovorna radnja.

Stav 2. je primanje mita da bi se izvršila zakonita službena ili odgovorna radnja.

Stav 3. je primanje mita poslije izvršenja radnje.

Radnja ovog djela može da se sastoji u zahtijevanju, primanju poklona ili kakve druge koristi i u primanju obećanja poklona ili kakve koristi.

Pod zahtijevanjem treba razumjeti svaku izjavu (usmenu ili pismenu), kao i svako postupanje iz kojih nesumnjivo može da

se zaključi da lice traži poklon, odnosno kakvu drugu korist. Primanje poklona ili kakve druge koristi znači njihovo prihvatanje – izjavama ili postupanjem.

Primanje obećanja postoji kada učinilac izrazi, na ma koji očigledan način, svoju spremnost da prihvati obećano.

Krivično djelo je svršeno zahtijevanjem ili primanjem poklona ili neke druge koristi u vezi sa učinjenim ili neučinjenim radnjama.

Krivično djelo može da se izvrši sa umišljajem, koji obuhvata svijest o zahtijevanju ili primanju poklona ili druge koristi kao i svijest o prirodni činjenja ili nečinjenja službene ili odgovorne radnje povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

U stavu 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavu 2. kada je radnja izvršenja povezana sa službenom radnjom učinioca koja je obavezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavu 3. kada radnja izvršenja nastupa nakon službene radnje iz st. 1. ili 2.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska primljenog mita (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – primljenog „mita“ (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugom pravnom licu na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i finansijskim transakcijama (dostavljani podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluka iz koje proizilazi lično svojstvo službenog lica, propisi na okolnost okvira ovlašćenja, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je tražena usluga), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, simuliranog davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost zahtjeva učinioca ili primanja poklona ili kakve druge koristi, obećanja, vrste poklona ili koristi).

Davanje mita
Član 352. KZRS
(član 381. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)

- (1) Ko službenom ili odgovornom licu da, pokuša dati ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlašćenja izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko službenom ili odgovornom licu učini ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlašćenja izvrši radnju koju bi moralo ili moglo da izvrši, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo da izvrši, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog lica, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Učinitelj djela iz stava 1. i 2. ovog člana koji je dao mito na zahtjev službenog ili odgovornog lica i koji je djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego što je saznao da je otkriveno, može se osloboditi kazne.
- (4) Dati poklon ili imovinska korist oduzeće se, a u slučaju iz stava 3. ovog člana može da se vrati licu koje je dalo mito.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da se izvrši samo prema službenom ili odgovornom licu (*vidi član 147. KZRS*). Djelo je učinjeno kako od lica koje preduzima radnju izvršenja tako i od lica koje posreduje pri podmićivanju.

Radnja ovog djela može se sastojati u pokušaju davanja, te obećanju poklona ili kakve druge koristi. Radnja izvršenja je

povezana sa službenom radnjom učinioca koja je nezakonita ili nedopuštena.

Učinitelj djela može da bude svako lice.

Djelo može da se izvrši sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da obećava ili daje poklon, odnosno drugu korist, ili da posreduje u tome i da to čini u vezi sa vršenjem ili nevršenjem službenih ili odgovornih radnji.

U stavu 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavu 2. kada je radnja izvršenja povezana sa službenom radnjom učinioca koja je obavezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavu 3. kada je radnja izvršenja povezana sa zahtjevom službenog ili odgovornog lica, a učinitelj je djelo prijavio prije otkrivanja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta mita (zapisnik o pretresanju, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta pronađenih pretresanjem (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), naredba banci ili drugom pravnom licu na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i finansijskim transakcijama (dostavljani podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluke iz kojih proizilazi lično svojstvo objekta djela – službenog ili odgovornog lica, propisi na okolnost okvira ovlašćenja, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je dat mito), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, simuliranog davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti davanja ili obećanja, te vrste poklona ili koristi).

Nesavjestan rad u službi
Član 354. KZRS
(član 387. KZFBiH, član 224. KZBDBiH)

- (1) Službeno lice koje svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa ili propuštanjem dužnosti nadzora očigledno nesavjesno postupi u vršenju službe, iako je bilo svjesno ili je bilo dužno i moglo biti svjesno da usljed toga može da nastupi teža povreda prava drugog ili veća imovinska šteta, pa takva povreda ili šteta i nastupi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do teške povrede prava drugog ili nastupila imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da izvrši samo službeno lice u vršenju službe (*vidi član 147. KZRS*).

Radnjaizvršenja djela je očigledno nesavjesno postupanje u vršenju službe. Ono može da se sastoji u kršenju zakona ili drugih propisa, propuštanju dužnosti nadzora ili, na neki drugi način, u očigledno nesavjesnom postupanju, što djelu daje blanketni karakter.

Kršenje zakona ili drugih propisa postoji u svim slučajevima kada službeno lice u preduzimanju službene radnje postupa protivno nekoj odredbi sadržanoj u zakonu ili drugom propisu. Ovaj oblik radnje može da se izvrši i činjenjem i nečinjenjem.

Propuštanje dužnosti nadzora može da se učini samo nečinjenjem i odnosi se samo na određeni djelokrug službene dužnosti – na vršenje nadzora. Ovaj oblik nesavjesnog rada pretpostavlja da je lice po svom službenom položaju ili ovlašćenju obavezno da vrši nadzor. Drugi načini očigledno nesavjesnog postupanja kao oblika radnje predstavljaju razgraničenje od običnog zanemarivanja

službene dužnosti i običnih neurednosti. Nesavjesno postupanje je očigledno kada je za svakoga koji poznaje tu službu nesavjesnost uočljiva na prvi pogled, tj. očigledna.

Posljedica krivičnog djela je teža povreda prava drugog ili veća imovinska šteta.

Službeno lice treba da je svjesno, ili da je bilo dužno i moglo je biti svjesno, da usljed njegovog nesavjesnog postupanja može da nastupi povreda nečijeg prava ili imovinska šteta. Dakle, djelo može da se učini umišljajno ili nehatno.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela ukoliko je došlo do teške povrede prava drugog ili imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje službenih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije iz koje je vidljiva nesavjesnost (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta –dokumentacije i sredstava izvršenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (blanketni propisi – prekršeni zakon ili drugi propisi, odluke iz kojih proizilazi lično svojstvo službenog ili odgovornog lica, uporedna službena dokumentacija savjesnog vršenja službe kojom se razgraničava savjesno od nesavjesnog), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke zavisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga i dokumentacije, zanemarivanja dužnosti, te posljedica djela), vještačenje po vještaku finansijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost posljedica djela – imovinske štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost načina preduzimanja radnje učinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službenog lica koje je blisko vršenju službe učinioca (na okolnost ovlašćenja, načina izvršenja djela, kontrole rada i nadzora učinioca), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja

Član 359. KZRS

Službeno lice koje u vršenju službe, zloupotrebom svog položaja ili ovlašćenja, drugog grubo zlostavlja, zastrašuje, tjelesno povrijedi ili uopšte prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kazniće se zatvorom do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da izvrši samo službeno lice u vršenju službe (*vidi član 147. KZRS*). Radnja izvršenja krivičnog djela je radnja kojom se ugrožava sigurnost drugoga grubim zlostavljanjem ili zastrašivanjem, tjelesnim povređivanjem ili, uopšte, vrijeđanje ljudskog dostojanstva.

Radnja izvršenja je povezana sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja (*vidi čl. 347*).

Djelo je svršeno preduzimanjem neke od navedenih radnji kojom se ono ostvaruje.

Posljedica djela je povređivanje ljudskog dostojanstva, što se ocjenjuje na osnovu objektivnih mjerila, a ne prema subjektivnom osjećaju pasivnog subjekta.

Djelo može da se učini samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu vršenja službe gdje je došlo do izvršenja djela (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, tragovi), vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti načina povređivanja i stepena povreda), radnja prepoznavanja učinioca krivičnog djela (zapisnik o prepoznavanju i foto-dokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (službena dokumentacija na okolnost ovlašćenja za vršenje službe, medicinska dokumentacija i izvod iz knjige protokola prijema pacijenta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost načina preduzimanja radnje izvršenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službenog lica koje je zajedno sa učiniocem učestvovalo u vršenju službe (na okolnost ovlašćenja i načina izvršenja djela), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET OSMA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Neprijavljivanje pripremanja krivičnog djela

Član 361. KZRS (član 344. KZFBiH)

- (1) Ko zna da se priprema izvršenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, pa u vremenu kada je još bilo moguće spriječiti njegovo učinjenje to ne prijavi, a djelo bude pokušano ili učinjeno, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna dugotrajnog zatvora, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Nema krivičnog djela iz stava 1. ovog člana ako djelo nije prijavilo lice kojem je učinilac bračni drug, lice koje s njim živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojlac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje s nekim od njih živi u trajnoj vanbračnoj zajednici.
- (4) Za djelo iz stava 2. ovog člana može se blaže kazniti učinilac koji je sa licem koje priprema izvršenje krivičnog djela u nekom od odnosa iz stava 3. ovog člana.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja krivičnog djela je neprijavljivanje, tj. propuštanje da se nadležni organi obavijeste da neko lice priprema izvršenje krivičnog djela. Obaveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je učinilac saznao za pripremanje krivičnog djela, a bio je u mogućnosti da obavijesti nadležne organe.

Radnja izvršenja treba da je izvršena u vremenu kada je bilo moguće spriječiti njeno izvršenje. Krivično djelo postoji samo u slučaju ako nije prijavljeno krivično djelo za koje se može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se smatra svršenim kada je pokušano ili učinjeno krivično djelo čije pripremanje nije blagovremeno prijavljeno.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da se preduzimaju djelatnosti koje znače pripremanje izvršenja određenog krivičnog djela i da je riječ o težem djelu.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – u slučaju ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se može izreći dugotrajni zatvor. Stavom 2. i 3. predviđeni su privilegovani oblici djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: radnje dokazivanja i dokazi kojima je dokumentovano krivično djelo koje je pokušano ili izvršeno, a koje učinilac nije prijavio.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti saznanja učinioca da se pripremalo krivično djelo i mogućnosti blagovremenog prijavljivanja).

Pripremanje krivičnog djela

Član 361. a) KZRS

(član 339. KZFBiH, član 248. KZBDBiH)

Ko nabavi ili pripremi sredstva ili ukloni prepreke ili preduzme kakvu drugu radnju koja stvara uslove za neposredno izvršenje, ali nije dio izvršenja krivičnog djela određenog zakonom za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ukoliko za pripremanje pojedinog krivičnog djela nije određena teža kazna, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja je svaka od zakonom navedenih pripremnih radnji, uključujući i svaku drugu radnju kojom se stvaraju

uslovi za neposredno izvršenje krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna. Za postojanje ovog djela neophodno je da radnja nije dio vršenja krivičnog djela. Dakle, djelo koje se priprema nije ni učinjeno, u protivnom, bili bi ispunjeni uslovi za postojanje tog krivičnog djela. Djelo se može učiniti samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana i ostalih prostorija i lica na okolnosti pronalaska sredstava za izvršenje krivičnog djela (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – sredstava i predmeti), uviđaj na mjestu pripreme ili uklanjanja prepreke (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke na okolnosti vrste i namjene nabavljenog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina nabavljanja ili pripreme sredstva, uklanjanja prepreka ili drugih radnji), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Neprijavljivanje krivičnog djela ili učinioca

Član 362. KZRS

(član 345. KZFBiH, član 230. KZBDBiH)

- (1) Ko zna da je neko lice učinilo krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili samo zna da je takvo djelo učinjeno pa to ne prijavi prije nego što su djelo, odnosno učinilac otkriveni, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

- (2) Službeno lice koje svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, a djelo se goni po službenoj dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (3) Nema krivičnog djela iz stava 1. ovog člana ako djelo nije prijavilo lice kojem je učinilac bračni drug, lice koje s njim živi u vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra, usvojilac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje s nekim od njih živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, kao i branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja krivičnog djela je neprijavljanje, tj. propuštanje da se nadležni organi obavijeste da je neko lice učinilo krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili da je učinjeno takvo djelo.

Obaveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je učinilac saznao za učinioca ili krivično djelo.

Radnja izvršenja treba da je izvršena u vremenu prije nego što su djelo, odnosno učinilac otkriveni.

Krivično djelo postoji samo u slučaju ako je od prijave zavisilo blagovremeno otkrivanje učinioca ili djela, kao i ako nije prijavljen učinilac krivičnog djela ili krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor.

Djelo se smatra svršenim kada je učinilac ili učinjeno krivično djelo otkriveno.

Učinilac djela može da bude svako lice, ali ne i lice koje je učestvovalo u izvršenju krivičnog djela.

U stavu 2. učinilac djela može da bude samo službeno lice koje svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata saznanje o učinjenom djelu, odnosno djelu i njegovom učiniocu, i saznanje da je riječ o težem djelu.

Stavom 3. isključena su od krivične odgovornosti lica koja imaju opisna svojstva.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 361. KZRS.

Subjektivni: vidi član 361. KZRS.

Lažno prijavljivanje krivičnog djela **Član 364. KZRS** **(član 347. KZFBiH, član 234. KZBDBiH)**

- (1) Ko prijavi neko lice da je učinilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, a zna da to lice nije učinilac, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko podmetanjem tragova krivičnog djela ili na drugi način izazove pokretanje krivičnog postupka zbog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti protiv lica za koje zna da nije učinilac tog djela.
- (3) Ko sam sebe prijavi da je učinio kakvo krivičnog djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako ga nije učinio, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (4) Kaznom iz stava 3. ovog člana kazniće se i ko prijavi da je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako zna da to djelo nije učinjeno.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja je prijavljivanje krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Prijavljivanje se može učiniti pismeno,

slanjem pisma, elektronskom poštom, telegramom, faksom, usmeno i sl. Prijavljivanje mora da bude upravljeno na određeno lice.

U stavu 2. radnja izvršenja predstavlja podmetanje tragova ili druge načine kojima se izaziva pokretanje krivičnog postupka. Pod drugim načinima treba razumjeti stvaranje pogrešnog dojma o postojanju ili nepostojanju određenih tragova i određenih dokaza. Posljedica krivičnog djela je pokretanje krivičnog postupka protiv lažno prijavljenog lica.

U stavu 3. radnja izvršenja je samoprijavljivanje.

U stavu 4. inkriminisano je lažno prijavljivanje krivičnog djela, koje se nije dogodilo.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem.

Subjektivnu stranu djela čini znanje učinioca da ono što prijavljuje nije istinito.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, ostalih prostorija i lica / i pokretnih stvari na okolnosti pronalaska dokaza o izvršenoj prijavi (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava izvršenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti – telefon, računar i sl.), otvaranje, pregled i vještačenje sadržaja oduzetih predmeta ukoliko je prijavljivanje izvršeno putem mobilnog telefona, računara i sl. (zapisnik o otvaranju i pregledanju, nalaz vještačenja sadržaja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvod iz knjige protokola nadležnog organa ili službene bilješke/knjige o prijemu krivične prijave). Za stav (2) neophodno je obavljanje uviđaja na mjestu podmetanja tragova (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, tragovi

– podmetnuti tragovi) i prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvodi iz spisa kao dokaz da je pokrenut krivični postupak).
Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – lažno prijavljenog lica (na okolnosti lažnosti krivične prijave i znanja učinioca da svjedok nije učinio krivično djelo), zapisnik o saslušanju svjedoka – službenog lica nadležnog organa (na okolnosti prijema krivične prijave, sadržaja prijave i **(3)** daljnjeg službenog postupanja kojim je došlo do pokretanja krivičnog postupka).

Davanje lažnog iskaza
Član 365. KZRS
(član 348. KZFBiH, član 235. KZBDBiH)

- (1) Svjedok, vještak, prevodilac ili tumač koji da lažan iskaz u postupku pred sudom, u disciplinskom, prekršajnom ili upravnom postupku ili drugom zakonom propisanom postupku, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i stranka koja prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka u sudskom ili upravnom postupku da lažan iskaz, a na ovom iskazu je zasnovana odluka donesena u tom postupku.
- (3) Ako je lažan iskaz dat u krivičnom postupku, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako su usljed djela iz stava 3. ovog člana nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
- (5) Ako učinilac dobrovoljno opozove svoj lažni iskaz prije nego što se donese konačna odluka, kazniće se novčanom kaznom, a može se i osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da učini samo svjedok, vještak, prevodilac i tumač.

Djelo se može učiniti samo u postupku pred sudom, u disciplinskom, prekršajnom, upravnom ili drugom zakonom propisanom postupku.

Radnja izvršenja je davanje lažnog iskaza. Lažan iskaz je dat kada se ono što je u njemu sadržano ne poklapa sa stvarnošću i kada učinilac svjesno daje iskaz koji je suprotan onome što mu je poznato. Svjedok daje iskaz u postupku svjedočenja, dok izjava vještaka znači i davanje stručnog nalaza i mišljenja o predmetu vještačenja. Iskazi prevodioca i tumača imaju značaj prevođenja nečije izjave ili nekog teksta, odnosno tumačenja izjave koju neko lice daje preko tumača.

Za postojanje djela nije od značaja na koji se način iskaz daje – usmeno, pismeno, konkludentnim radnjama, preko prevodioca ili tumača.

Djelo je svršeno samim davanjem lažnog iskaza u postupku. Moguć je samo umišljaj, koji obuhvata svijest da se daje lažan iskaz i u kom svojstvu se takav iskaz daje. Motiv davanja lažnog iskaza nije od značaja za postojanje djela.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik djela koje može da učini samo stranka u parničnom ili upravnom postupku. Potrebno je da je na iskazu te stranke zasnovana odluka.

U stavu 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela – ukoliko je lažan iskaz dat u krivičnom postupku i ako su zbog toga nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog.

Stavom 5. privilegovan je dobrovoljni opoziv lažnog iskaza prije odluke.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (spis u postupku, zapisnik o saslušanju učinioca, dokazi da se sadržaj iskaza ne poklapa sa stvarnošću /pravnosnažna sudska odluka, materijalni dokazi i sl/).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog (za **(5)** i na okolnost odluke o opozivu iskaza), saslušanje svjedoka (na okolnost načina davanja lažnog iskaza, opisa stvarnog događaja – stvarnosti, **(2)** zasnivanja odluke na lažnom iskazu i **(4)** na okolnost posljedice).

Sprečavanje dokazivanja

Član 366. KZRS

(član 349. KZFBiH, član 236. KZDBiH)

- (1) Ko u namjeri da spriječi ili oteža dokazivanje sakrije, uništi, ošteti ili učini neupotrebljivim tuđi predmet ili ispravu koja služi kao dokaz, ili pomjeri ili premjesti kakav granični kamen, zemljomjerni znak ili uopšte kakav znak o svojini na nepokretnosti, ili ko u istoj namjeri ovakav znak lažno postavi, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ko svjedoka ili vještaka u sudskom, upravnom, prekršajnom ili disciplinskom postupku, silom, prijetnjom ili na drugi način prinudi, ili obećanjem poklona ili kakve druge koristi navede da da lažan iskaz, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje izvršenja krivičnog djela podijeljene su kroz posebno svojstvo objekta djela.

Objekat radnji skrivanja, uništavanja, oštećenja ili činjenja neupotrebljivim su tuđi predmet ili isprava. Tuđi predmet je svaka stvar koja može da posluži kao dokaz neke činjenice u postupku dokazivanja provedenom u sudskom, prekršajnom ili krivičnom postupku.

Objekat radnji pomjeranja, premještanja ili lažnog postavljanja su granični kamen, zemljomjerni znak ili kakav znak o svojini na nepokretnosti.

Radnja krivičnog djela treba da je preduzeta u namjeri sprečavanja ili otežavanja dokazivanja.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo je svršeno kada je preduzeta radnja izvršenja krivičnog djela. Ostvarenje namjere nije neophodno za postojanje svršenog krivičnog djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se navedene djelatnosti preduzimaju prema tuđoj ispravi, odnosno znaku; potrebna je i namjera da se na ovaj način sprječaji ili oteža dokazivanje u nekom postupku.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik djela, koje se može učiniti samo prema svjedoku ili vještaku u sudskom, upravnom, prekršajnom ili disciplinskom postupku. Radnja izvršenja je prinuđivanje uz upotrebu sile ili prijetnjom (*vidi čl. 387. KZRS*) ili na drugi način ili obećanje poklona ili druge koristi (*vidi član 351. i 352. KZRS*). Drugi načini podrazumijevaju druge oblike prisilnog uticaja na slobodu odlučivanja.

Posljedica je navođenje na lažan iskaz, odnosno uticaj na slobodu odlučivanja, koji podrazumijeva da kod svjedoka ili vještaka ne postoji čvrsta odluka za lažnim iskazom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu gdje je izvršeno sprečavanje dokazivanja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, tragovi), pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska objekta djela i sredstva izvršenja (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta radnji sprečavanja ili sredstva djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija sudskog, ili prekršajnog, ili krivičnog postupka, a za **(2)**

zapisnik o saslušanju svjedoka, ili vještaka, ili nalaz i mišljenje vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina preduzimanja radnje izvršenja djela), (2) saslušanje svjedoka ili vještaka (na okolnost svojstva u postupku, stvaranja odluke da se da lažan iskaz i načina davanja lažnog iskaza).

Neizvršenje sudske odluke

Član 371. KZRS

(član 351. KZFBiH, član 345. KZBDBiH)

- (1) Službeno ili odgovorno lice koje svjesno ne postupi po pravnosnažnoj sudskoj odluci, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i službeno ili odgovorno lice koje odbije da izvrši odluku Ustavnog suda koju je dužno da izvrši.
- (3) Ako su usljed djela iz prethodnih stavova nastale teže povrede prava drugoga ili značajna materijalna šteta, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može da učini samo službeno ili odgovorno lice (*vidi član 147. KZRS*).

Objekat radnji izvršenja jeste pravnosnažna sudska odluka. To je ona odluka suda protiv koje se više ne mogu ulagati redovni pravni lijekovi.

Radnja izvršenja je izražena kao nečinjenje, odnosno odbijanje da se postupi po pravnosnažnoj sudskoj odluci.

Djelo je svršeno nepostupanjem ili odbijanjem postupanja po objektu djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o obavezi postupanja po odluci.

U stavu 2. kao objekat izvršenja određena je konačna i izvršna odluka Ustavnog suda. Radnja izvršenja je odbijanje izvršenja, odnosno protivljenje, nečinjenje da se izvrši određena odluka. U stavu 3. predviđen je teži oblik djela kroz posljedicu – teža povreda prava drugoga ili značajna materijalna šteta.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili drugi akt iz kojeg proizilazi lično svojstvo učinioca, pravnosnažna sudska odluka ili **(2)** odluka Ustavnog suda, dostavnica ili drugi dokaz o dostavi odluke, službene ili evidencije odgovornog lica, ili potpisani akti iz kojih proizilazi odbijanje da se postupi po odluci, propisi iz kojih proizilazi obaveza na postupanje i za stav **(3)** dokumenti iz kojih proizilazi teža povreda prava ili značajna materijalna šteta), vještačenje po vještaku finansijske struke na okolnosti visine štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti da je učinilac bio upoznat sa odlukom i obavezom postupanja po odluci, načina izvršenja djela – nečinjenja ili odbijanja), za stav **(3)** i saslušanje svjedoka oštećenog (na okolnosti teže povrede prava ili materijalne štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET DEVETA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVNOG SAOBRAĆAJA

Falsifikovanje isprave Član 377. KZRS (član 373. KZFBiH, član 367. KZBDBiH)

- (1) Ko napravi lažnu ispravu ili preinači pravu ispravu u namjeri da se takva upotrijebi kao prava ili ko takvu ispravu upotrijebi kao pravu ili je pribavi radi upotrebe, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (2) Ko napravi lažnu javnu ispravu, testament, mjenicu, ček, javnu ili službenu knjigu ili drugu knjigu koja se mora voditi na osnovu zakona, ili ko preinači takvu pravu ispravu, ili ko takvu lažnu ili preinačenu ispravu stavi u opticaj, ili je drži radi toga da je upotrijebi ili je upotrijebi kao pravu, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu isprave. Isprava je svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja je od značaja za pravne odnose.

Radnja ovog djela može se sastojati u pravljenju lažne isprave, preinačavanju prave u namjeri da se takva isprava upotrijebi kao prava, upotrebi takve isprave kao prave ili pribavljanju takve isprave.

Pravljenje lažne isprave je stvaranje do tada nepostojeće isprave.

Preinačavanje isprave je izmjena sadržaja ili potpisa postojeće isprave u namjeri da se takva isprava upotrijebi kao prava.

Takva je isprava upotrijebljena kada je prispjela i zapažena od onoga kome je upućena.

Učinitelj djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji uvijek obuhvata svijest o lažnom porijeklu ili lažnom sadržaju isprave. Potrebna je i namjera da se isprava upotrijebi kao prava.

U stavu 2. pretpostavljeno je posebno svojstvo objekta djela kao javne isprave, testamenta, mjenice, čeka, javne ili službene knjige ili druge knjige koja se mora voditi na osnovu zakona. Javna isprava je pismena isprava koju je, u propisanom obliku i u granicama svoga ovlašćenja, izdao državni organ ili druga organizacija ili zajednica kojoj je povjereno vršenje javnih ovlašćenja, a podobna je da u pravnom saobraćaju može da posluži kao dokaz neke pravno relevantne činjenice.

Druge knjige koje se moraju voditi na osnovu zakona jesu knjige koje određeni subjekti vode na osnovu zakonske obaveze.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva za pravljenje lažne isprave ili objekta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), grafološko vještačenje isprave (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (prava isprava, poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijemne ili otpremne knjige protokola), **(2)** (prava isprava, zakoni ili drugi propisi kojima se uređuje vođenje službene ili druge knjige).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – potpisnika prave isprave ili lica kojem je upućena lažna isprava ili lica prema kojem je upotrijebljena, **(2)** ovlašćeni predstavnik pravnog lica koje izdaje javnu ispravu (na okolnosti sačinjavanja prave isprave ili prispijeća isprave, **(2)** načina izdava-

nja javne isprave, te evidencije o izdatim ispravama u odnosu na falsifikovanu ispravu), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

Posebni slučajevi falsifikovanja isprave

Član 378. KZRS

(član 374. KZFBiH, član 368. KZBDBiH)

Kaznom iz čl. 377. stav 1. ovog zakona kazniće se:

- (1) ko kakvu hartiju, blanket ili kakav drugi predmet na kojem je neko lice stavilo svoj potpis neovlašćeno popuni kakvom izjavom koja ima vrijednost za pravne odnose,
- (2) ko drugog obmane u sadržaju kakve isprave i ovaj stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da se potpisuje pod kakvu drugu ispravu ili pod kakav drugi sadržaj,
- (3) ko ispravu izda u ime nekog lica bez njegovog ovlašćenja ili u ime lica koje ne postoji,
- (4) ko kao izdavalac isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitan uticaj na dokaznu snagu isprave,
- (5) ko ispravu načini na taj način što neovlašćeno upotrijebi pravi pečat ili znak.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Smisao djela je konkretizovanje nekih posebnih specifičnih oblika falsifikovanja isprave.

U tački 1. krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu hartije, blanketeta ili kakvog drugog predmeta na kojem je neko stavio svoj potpis, kao npr. razni blanketi, formulari za uvjerenja, školske svjedodžbe i sl.

U tački 2. navođenje obmanom na potpisivanje isprave postoji kada se drugi obmane o sadržaju kakve isprave i tako navede da stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da potpisuje kakvu drugu izjavu ili sadržaj.

Tačkom 3. predviđena je radnja izvršenja kad se isprava izdaje

u ime nekog lica bez njegovog ovlaštenja ili u ime lica koje ne postoji.

U tački 4. predviđen je oblik djela kada izdavalac isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin, iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitan uticaj na dokaznu snagu isprave.

Oblik djela u tački 5. podrazumijeva izradu isprave na taj način što se neovlašćeno upotrebljava pravi pečat ili znak.

Ovi oblici djela predstavljaju posebne slučajeve falsifikovanja isprave, tako da i za njih važi opisano u krivičnom djelu iz člana 377. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 377. KZRS.

Subjektivni: vidi član 377. KZRS.

Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja

Član 381. KZRS

(član 375. KZFBiH, član 369. KZBDBiH)

- (1) Ko dovođenjem u zabludu navede nadležni organ da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto neistinito što ima da služi kao dokaz u pravnom saobraćaju, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko ovakvu ispravu, zapisnik ili knjigu upotrijebi iako zna da su neistiniti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu javne isprave (*vidi član 377. KZRS*), zapisnika ili knjige.

Radnja izvršenja krivičnog djela je dovođenje u zabludu izdavaoca isprave i navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja. Dovođenje u zabludu je stvaranje pogrešne predstave o postojanju ili nepostojanju pravno relevantnih činjenica.

Nadležni organ koji je doveden u zabludu treba da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto što je neistinito, a to se najčešće čini potpisom ili pečatom.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Djelo se čini sa namjerom da javna isprava, zapisnik ili knjiga sa ovjerenim neistinitim sadržajem ili podacima posluži kao dokaz u pravnom saobraćaju.

Stavom 2. kao radnja izvršenja predviđena je upotreba objekta djela nastalog radnjama iz st. 1.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se nadležni organ dovođenjem u zabludu navodi na ovjeravanje nečeg neistinitog, odnosno svijest i znanje da se upotrebljava isprava, zapisnik ili knjiga koji su neistiniti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretresanju, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijemne ili otpremne knjige protokola nadležnog organa, evidencija o izdatim ispravama).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službenika nadležnog organa (na okolnosti načina na koji je doveden u zabludu, ovjeravanja neistinitosti, evidencije, posebnog svojstva objekta djela, **(2)** načina upotrebe objekta djela).

GLAVA TRIDESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA

Zločinačko udruženje Član 383. KZRS

- (1) Ko organizuje udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko postane član udruženja iz prethodnog stava, kazniće se zatvorom do dvije godine.
- (3) Učinioc djela iz st. 1. i 2. koji spriječi izvršenje krivičnih djela navedenih u stavu 1. ovog člana, ili ih pravovremeno prijavi, ili otkrije organizaciju i vodeće članove udruženja, oslobodiće se kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom predviđa se kažnjavanje za jedan oblik pripreme radnje, tačnije, za organizovanje udruženja za vršenje određenih krivičnih djela.

Radnja krivičnog djela se sastoji u organizovanju udruženja za vršenje krivičnih djela

Organizovanje je stvaranje udruženja i može se ostvariti različitim djelatnostima, npr. vrbovanjem drugih lica za pripadnike, stvaranjem plana za djelovanje udruženja, nabavljanjem sredstava za djelovanje, obučavanjem članova udruženja za vršenje krivičnih djela i sl.

U stavu 2. predviđen je oblik djela čija je radnja izvršenja postajanje članom udruženja. Postajanje članom udruženja znači prihvatanje svog učešća u ostvarenju ciljeva udruženja i izražavanje saglasnosti da se učestvuje u udruženju.

Udruženje treba da je organizovano radi vršenja krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Razlika u odnosu na krivično djelo dogovora za izvršenje krivičnog djela je u tome što krivična djela zločinačkog udruženja nisu pojedinačno konkretizovana.

Sporazumom članova mora da bude obuhvaćeno vršenje više krivičnih djela, ali izvršenja tih djela nisu pojedinačno određena po mjestu, vremenu, načinu i sl. – npr., udruženje je organizovano da bi vršilo krivična djela teških krađa motornih vozila i sl..

Djelo je svršeno kad je udruženje organizovano, odnosno kad se postalo članom udruženja.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest organizatora da se stvara udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela, a kod pripadnika udruženja da je postao član takvog udruženja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima, korišćenje prikriivenih isljednika i korišćenje informatora), pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska dokaza organizacije (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenih, saslušanje svjedoka – člana, informatora (na okolnosti organizatora i drugih članova, načina organizacije, krivičnih djela za koja se udruženje organizovalo, korišćenih metoda, sredstava i sl.).

Dogovor za izvršenje krivičnog djela
Član 384. KZRS
(član 338. KZFBiH, član 332. KZBDBiH)

Ko sa drugim dogovori da izvrši krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom predviđa se kažnjavanje za jedan oblik pripreme radnje, za izvršenje krivičnog djela.

Radnja izvršenja je dogovor za izvršenje krivičnog djela, pod kojim treba razumjeti sporazum između dva ili više lica da zajednički izvrše jedno ili više krivičnih djela.

Sporazum se može postići usmenim ili pismenim dogovaranjem, ali se saglasnost može izraziti i konkludentnim radnjama. Dogovor mora da se odnosi na krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Djelo je svršeno kada je postignut sporazum o izvršenju krivičnog djela.

Za djelo je nebitno da li se pristupilo izvršenju djela koje je predmet sporazuma.

Učinioc djela je onaj učesnik u dogovoru koji se saglasio sa izvršenjem djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da je sa drugim licem postignut sporazum o izvršenju određenog krivičnog djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 383. KZRS.

Subjektivni: vidi član 383. KZRS.

Nasilničko ponašanje
Član 385. KZRS
(član 362. KZFBiH, član 356. KZDBiH)

- (1) Ko teškim vrijeđanjem ili grubim zlostavljanjem, vršenjem nasilja ili na drugi način ugrožava sigurnost drugoga i time prouzrokuje znatno uznemirenje i strah kod građana, ili u većoj mjeri remećenje javnog reda i mira, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno od dva ili više lica, ili je došlo do težeg ponižavanja ili zlostavljanja većeg broja lica, ili je učinilac nekom licu nanio tjelesnu povredu, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje izvršenja ovog krivičnog djela su posljedične radnje izvršenja, tako da se djelo može učiniti svakom radnjom kojom se ugrožava sigurnost drugoga (teškim vrijeđanjem, ili grubim zlostavljanjem, ili vršenjem nasilja, ili na neki drugi način). Ugrožavanje sigurnosti podrazumijeva stvaranje osjećaja lične ili imovinske nesigurnosti.

Vrijeđanje je teško kada se čast i ugled drugoga bezobzirno povređuju, što se procjenjuje prema načinu vrijeđanja, mjestu na kome se vrši, okolnostima pod kojima se vrši i sadržaju.

Grubo zlostavljanje znači primjenjivanje takvog postupka prema licu koji izaziva fizičke ili psihičke bolove ili tjelesne nelagodnosti u većoj mjeri.

Vršenje nasilja podrazumijeva upotrebu fizičke ili psihičke sile koja još nije imala za posljedicu tjelesnu povredu.

Pod drugim načinima se mogu podrazumijevati svi oni oblici ponašanja koji u znatnoj mjeri odstupaju od usvojenih normi pristojnog ponašanja, kao i nasilni postupci prema stvarima ili imovini uopšte (razbijanje, bacanje, lomljenje i sl.).

Ukoliko nasilničko ponašanje nije imalo za posljedicu znatno uznemirenje i strah kod građana ili remećenje javnog reda u većoj mjeri, ovo krivično djelo neće postojati. Ovaj objektivni uslov pravi razlike između nasilničkog ponašanja kao krivičnog djela i nasilničkog ponašanja kao prekršaja. Znatno uznemirenje i strah kod građana podrazumijeva osjećaj ugroženosti zbog ekscenog ponašanja učinioca. Remećenje javnog reda i mira u većoj mjeri kod građana stvara osjećaj pravne nesigurnosti i ugrožene lične sigurnosti.

Djelo može da učini svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o sadržaju nasilničkog ponašanja i mogućoj posljedici.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela kada je djelo izvršeno od dva ili više lica, ili je njegova posljedica teže ponižavanje ili zlostavljanje većeg broja lica, što predstavlja postupanje na krajnje nehuman i ponižavajući način, ili je učinilac nekom licu nanio tjelesnu povredu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu izvršenja nasilja ili remećenja javnog reda i mira u većoj mjeri (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (foto-dokumentacija oštećenog na okolnosti zlostavljanja, nasilja ili povreda, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti događaja koji je prethodio krivičnom djelu – povod, identifikacije – opisa lica koje je preduzimalo inkriminisane radnje, načina, vremena i mjesta preduzimanja inkriminisane radnje, posljedice – subjektivnog osjećaja ugrožene sigurnosti), saslušanje svjedoka – građanina (na

okolnosti subjektivnog osjećaja uznemirenosti, straha, sigurnosti i sl.), (2) saslušanje svjedoka – stručnog lica ljekara, koji je obavio pregled oštećenog (na okolnosti prijema pacijenta i medicinske dokumentacije).

Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje

Član 387. KZRS

(član 358. KZFBiH, član 352. KZBDBiH)

- (1) Ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu da spriječi službeno lice u institucijama Republike Srpske u vršenju službene radnje koju je poduzelo u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana službeno lice zlostavljano ili su mu nanesene lakše tjelesne povrede ili je krivično djelo učinjeno prijetnjom upotrebe oružja, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Ko krivično djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini prema službenom licu prilikom vršenja poslova sigurnosti Republike Srpske, lišenja slobode učinio krivičnog djela ili čuvanja lica koje je lišeno slobode, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina,
- (4) Ako je učinilac krivičnog djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je sprečavanje službenog lica (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) u vršenju službene radnje. To je svaka djelatnost kojom se primjenom sile ili ozbiljne prijetnje da će se neposredno upotrijebiti sila, službeno lice onemogućava da preduzme ili dovrši neku radnju iz okvira svog službenog ovlašćenja.

Sila može da bude upotreba fizičke, mehaničke ili druge snage, ali i primjena hipnoze i omamljujućih sredstava u cilju da se neko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. Prijetnja kao elemenat ovog krivičnog djela predstavlja izjavu kojom se najavljuje, odnosno kojom se stavlja u izgled upotreba sile.

Službena radnja čije se vršenje sprečava treba da se vrši na osnovu ovlašćenja službenog lica za vršenje te radnje.

Djelo je svršeno kada je službeno lice spriječeno da izvrši službenu radnju ili kada je vršenje službene radnje prekinuto, odnosno kada je službeno lice pod uticajem sile ili prijetnje izvršilo službenu radnju.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se službeno lice sprečava ili prinuđava na vršenje službene radnje.

Djelo ima teži oblik u stavu 2 – kada je službeno lice zlostavljano (*vidi član 385. KZRS*), kada mu je nanesena laka tjelesna povreda ili je djelo učinjeno prijetnjom upotrebe oružja.

U stavu 3. predviđen je teži oblik – kada je radnja izvršenja učinjena prema službenom licu prilikom vršenja poslova sigurnosti RS, lišenja slobode učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu sprečavanja službenog lica (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, tragovi), **(2)** pretresanje stana, prostorija ili lica na okolini pronalaska sredstva – oružja (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i

predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti svojstva pasivnog subjekta – službenog lica, ovlašćenja za vršenje službene radnje, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službenog lica (na okolnost svojstva, ovlašćenja, načina preduzimanja službene radnje, inkriminiranih radnji sprečavanja ili prinuđivanja, **(2)** sredstva ili povreda), **(2)** saslušanje svjedoka – stručnog lica ljekara, koji je obavio pregled oštećenog (na okolnosti prijema pacijenta i medicinske dokumentacije).

Napad na službeno lice u vršenju službene radnje

Član 388. KZRS

(član 359. KZFBiH, član 353. KZBDBiH)

- (1) Ko napadne ili ozbiljno prijeti da će napasti službeno lice ili lice za koje zna da mu pomaže u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako učinilac pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana službeno lice ili lice za koje zna da mu pomaže zlostavi, tjelesno povrijedi ili mu prijeti upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učinjeno prema sudiji ili javnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti, ili prema službenom licu u vršenju poslova sigurnosti, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je učinilac djela iz st. 1. do 3. ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica ili lica koje mu pomaže, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Napad ne mora da bude motivisan sprečavanjem vršenja službene radnje, kao u prethodnom djelu.

Radnja krivičnog djela je napad, odnosno ozbiljna prijetnja da će se napasti na službeno lice (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) ili lice koje mu pomaže u vršenju službene dužnosti.

Napad je svaka djelatnost kojom se ugrožava ili povređuje tjelesni integritet, a ne radi se o tjelesnoj povredi. Prijetnja napadom znači stavljanje u izgled licu da će biti napadnuto.

Djelo može da bude učinjeno samo prema službenom licu ili licu za koje učinilac zna da mu pomaže u vršenju službene dužnosti.

Napad ili prijetnja napadom treba da su preduzeti kada je službena radnja započeta, pa sve dok traje ili kad njeno vršenje neposredno predstoji.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Pokušaj nije moguć.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da napada ili da prijeti napadom službenom licu ili licu koje mu pomaže pri vršenju službene radnje. Teži oblici djela postoje u stavu 2. i 3. (*vidi elemente za član 387. KZRS*).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 387. KZRS.

Subjektivni: vidi član 387. KZRS.

Neovlašćeno bavljenje određenim zanimanjem

Član 393. KZRS

(član 364. KZFBiH, član 358. KZBDBiH)

Ko se neovlašćeno i za nagradu bavi određenim zanimanjem za čije je obavljanje, po zakonu ili drugim propisima donijetim na osnovu zakona, potrebna dozvola nadležnog organa, odnosno organizacije, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja je neovlašćeno bavljenje određenim zanimanjem, koja je ponovljena u više navrata ili je očekivana ubuduće. Učinilac za ovu radnju nema dozvolu nadležnog organa ili organizacije.

Za postojanje djela potrebno je da se neovlašćeno bavljenje određenim zanimanjem vrši za nagradu. Nagrada za obavljanje radnju može da bude ugovorena ili primljena.

Krivično djelo je svršeno neovlašćenim bavljenjem određenim zanimanjem.

Učinilac djela može da bude samo lice koje nije ovlašćeno za bavljenje određenim zanimanjem.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se neovlašćeno bavi određenim zanimanjem i da za to prima nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska dokaza da se učinilac bavio određenim zanimanjem (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva za rad (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti neovlašćenog zanimanja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji uređuju uslove i način sticanja dozvole za bavljenje određenim zanimanjem, potvrda nadležnog organa ili organizacije da učinilac nema dozvolu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti kontakta sa učiniocem, usluge neovlašćenog zanimanja, ugovaranja ili predaje nagrade).

Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka
Član 394. KZRS
(član 366. KZFBiH, član 360. KZBDBiH)

- (1) Ko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlašćeno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili ko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Pokušaj je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekat radnje izvršenja ovog krivičnog djela su službeni pečati ili znaci. Službeni pečati ili znaci su određeni simboli koje ovlašćena službena lica stavljaju na prostorije ili predmete i praktično znače obavještenja za druga lica da u te prostorije ne mogu da ulaze, odnosno da te predmete ne smiju da otvaraju.

Radnja krivičnog djela je skidanje ili povreda ili ulaženje u osiguranu prostoriju, odnosno otvaranje osiguranog predmeta bez skidanja ili povrede.

Povreda pečata ili znaka znači njihovo oštećenje, čime se umanjuje njihova zaštitna funkcija.

Djelo je svršeno preduzimanjem neke od navedenih radnji izvršenja. Moguć je i pokušaj iz stava 2.

Učinitac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da predmet koji se skida ili povređuje predstavlja službeni pečat ili znak, odnosno svijest da se ulazi u prostoriju ili otvara predmet koji je osiguran službenim pečatom ili znakom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu skidanja ili povrede pečata ili znaka (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija postupka na osnovu kojeg je izvršeno osiguranje prostorija ili predmeta, nadležne inspeksijske službe ili organa).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – ovlašćenog službenog lica (na okolnost postupka i opisa preduzimanja službene radnje osiguranja, vremena postavljanja pečata ili znaka, saznanja da je došlo do skidanja, ili povrede, ili ulaska, saznanja o učiniocu i motivu radnje izvršenja djela).

Lažno predstavljanje

Član 396. KZRS

(član 369. KZFBiH, član 363. KZBDBiH)

- (1) Ko se u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu lažno predstavlja kao službeno ili vojno lice ili neovlašćeno nosi kakve znake službenog ili vojnog lica, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko izvrši kakvu radnju koju je ovlašćeno da izvrši samo određeno službeno ili vojno lice.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja krivičnog djela jeste lažno predstavljanje ili neovlašćeno nošenje znaka službenog ili vojnog lica. Navedenim radnjama učinilac u oba slučaja prikazuje sebe kao službeno ili vojno lice iako to nije.

Lažno predstavljanje postoji kada se neko drugome, verbalnim tvrđenjem ili konkludentnim radnjama ili na neki drugi način kojim se kod drugog stvara uvjerenje, neistinito predstavlja da je službeno ili vojno lice.

Znak službenog ili vojnog lica neovlašćeno se nosi kada ga koristi lice koje nije ovlašćeno na nošenje znaka. Pojam znaka treba razumjeti kao svaki simbol koji na osnovu odgovarajućeg propisa mogu da nose određena službena ili vojna lica.

Djelo je svršeno onda kada se neko lice u navedenoj namjeri lažno predstavlja ili neovlašćeno nosi neki znak službenog ili vojnog lica.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji se ogleda u namjeri učinioca da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu. Postojanje ove namjere mora se utvrđivati i ona se ne može izvlačiti iz samog lažnog predstavljanja.

U stavu 2. predviđen je oblik djela čija je radnja izvršenja neovlašćeno vršenje službene radnje.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska sredstva – znaka službenog ili vojnog lica, koji je upotrijebljen za izvršenje krivičnog djela (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji određuju ovlašćenje za nošenje simbola), **(2)** (dokumentacija na okolnosti preduzimanja radnje koju je ovlašćeno da čini službeno ili vojno lice).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa preduzimanja radnje lažnog predstavljanja, ili

nošenja znaka, **(2)** ili radnje na koju je ovlašćeno službeno ili vojno lice, subjektivnog osjećaja zablude ili uvjerenja koje je stvoreno inkriminisanom radnjom, pribavljene koristi ili prozrokovane štete).

Samovlašće

Član 397. KZRS

(član 370. KZFBiH, član 364. KZBDBiH)

- (1) Ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (2) Ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada upotrebom sile ili ozbiljne prijetnje da će napasti na život ili tijelo, ili to čini u sastavu organizovane grupe, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do tri godine.
- (3) Ko djela iz prethodnih stavova učini za drugoga, kazniće se kaznom propisanom za ta djela.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana preduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je svaka radnja kojom se pribavlja pravo, odnosno svaka djelatnost kojom učinilac, mimoilazeći nadležne organe i propisani postupak, samoinicijativno ostvaruje neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada. Kod učinioca postoji svijest da mu pripada neko pravo, koje on, međutim, ne može da ostvari.

Predmet samovlasnog pribavljanja mogu da budu različita prava – stvarna, obligaciona, roditeljska, starateljska, nasljedna i dr. Neophodno je, međutim, da pravo koje se na ovaj način pribavlja stvarno i pripada učiniocu ili da on smatra da mu pripada.

Neće postojati ovo krivično djelo ako postoji neki opšti ili poseban osnov isključenja protivpravnosti (nužna odbrana, krajnja nužda i sl.).

Djelo je svršeno kada je učinilac neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada samovlasno pribavio.

Učinilac djela je ono lice kojem pravo koje je predmet ovog djela pripada ili za koje ono smatra da mu pripada.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se svoje postojeće ili pretpostavljeno pravo samovlasno pribavlja.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – kada se radnja izvršena preduzima uz upotrebu sile i ozbiljne prijetnje ili u sastavu organizovane grupe ljudi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnosti pronalaska samovlasno pribavljenih predmeta i sredstava izvršenja djela (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje samovlasno pribavljenih predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i samovlasno oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti obligacionog, starateljskog, nasljednog ili nekog drugog prava za koje učinilac smatra da mu pripada).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti opisa preduzimanja samovlasne radnje učinioca, prava koje se samovlasno pribavlja ili oduzima, prouzrokovane štete i prijedloga za gonjenje).

Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija

Član 399. KZRS

(član 371. KZFBiH, član 365. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašćeno izradi, prepravi, drži, prodava, nabavi, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese vatreno, hemijsko, biološko ili nuklearno oružje, municiju ili eksplozivne materije ili kakvo drugo borbena sredstvo čije izrađivanje, nabavljanje, prodaja, nošenje ili držanje građanima uopšte nije dozvoljeno ili je ograničeno, kazniće se zatvorom od dvije do pet godina.
- (2) Ako je predmet djela iz stava 1. ovog člana oružje, municija ili eksplozivne materije ili druga borbena sredstva u većoj količini ili vrijednosti, ili je u pitanju oružje ili druga borbena sredstva velike razorne moći i opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do deset godina.
- (3) Ko neovlašćeno izradi, pribavi, drži, prodava, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese sastavne, odnosno rezervne dijelove oružja, municije, eksplozivnih materija ili kakvih drugih borbenih sredstava ili opreme, materijal ili dijelove za koje zna da će biti upotrijebljeni za proizvodnju ili upotrebu predmeta iz prethodnih stavova, kazniće se zatvorom od dvije do pet godina.
- (4) Ko organizuje udruženje radi izvršenja krivičnih djela iz st. 1, 2 i 3. ovog člana, kazniće se zatvorom do pet godina.
- (5) Ko postane član udruženja iz prethodnog stava, kazniće se zatvorom do pet godina.
- (6) Ko neovlašćeno na javnom mjestu nosi vatreno oružje čije je nabavljanje građanima dozvoljeno, a za koje nema oružni list, odnosno dozvolu za držanje oružja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (7) Ko neovlašćeno na javnom mjestu nosi vatreno, hemijsko, biološko ili nuklearno oružje, municiju ili eksplozivne materije ili kakvo drugo borbena sredstvo čije nabavljanje građanima uopšte nije dozvoljeno, kazniće se zatvorom od jedne do tri godine.
- (8) Predmeti iz prethodnih stavova i sredstva za njihovo pravljenje, prenošenje i rasturanje oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Predmet krivičnog djela su vatreno oružje, municija, eksplozivne materije i druga borbena sredstva.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena i prema njoj ovo djelo se može pojaviti kao neovlašćena izrada, prepravka, držanje, prodaja, nabavljanje, vršenje razmjene, unošenje ili iznošenje iz zemlje predmeta krivičnog djela. Radnja krivičnog djela građanima uopšte nije dozvoljena ili je ograničena jer se navedene radnje vrše protivno propisima kojima se regulišu subjekti i uslovi za vršenje navedenih djelatnosti.

Dakle, djelo je blanketnog karaktera, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrenog oružja.

Učinitelj krivičnog djela može da bude svako lice.

Djelo je svršeno preduzimanjem neke od alternativno određenih radnji.

Stavom 2. predviđen je teži oblik djela, koji obuhvata veću količinu ili vrijednost predmeta djela, ili su predmeti djela velike razorne moći ili opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi (*vidi član 147, stav 10*).

Stavom 3. određeno je posebno svojstvo predmeta kao sastavni, odnosno rezervni dijelovi, oprema, materijal ili dijelovi za proizvodnju ili upotrebu predmeta iz st. 1.

Teži oblik djela predviđen je i u stavu 4. i 5, kada je za izvršenje djela iz stava 1, 2. i 3. organizovano udruženje.

Stavom 6. određen je oblik djela kroz radnju nošenja oružja na javnom mjestu, a čije je nabavljanje građanima dozvoljena, no za koje učinitelj nema zakonom ili drugim propisom potrebna odobrenja ili dozvole.

U stavu 7. oblik djela pretpostavlja nošenje na javnom mjestu oružja čije nabavljanje prema zakonu ili drugim propisima građanima uopšte nije dozvoljeno.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca o svojstvu predmeta djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretresanje stana, prostorija ili lica na okolnost pronalaska predmeta krivičnog djela (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja, municije, eksplozivne materije i drugih borbenih sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti faktičke vlasti nad predmetima ili prostorom gdje su predmeti pronađeni, odgovarajući propisi), **(2)** i **(3)** vještačenje predmeta djela na okolnosti vrijednosti, ili razorne moći, ili opasnosti ili namjene (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** i **(5)** (*vidi radnje dokazivanja i dokaze za krivično djelo zločinačkog udruženja*).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa predmeta, mjesta pronalaska i faktičke vlasti nad istim), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja ili sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Kockanje

Član 400. KZRS

- (1) Ko neovlašćeno organizuje kocku ili druge igre na sreću koje su zabranjene, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Istom kaznom kazniće se i ko za nagradu stavlja na raspolaganje prostorije radi kockanja ili na drugi način za nagradu omogućava kockanje.
- (3) Ko se pri kocki posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom, kazniće se zatvorom do tri godine i novčanom kaznom.
- (4) Predmeti kocke kao i novac zatečen pri kocki oduzeće se.

Elementi krivičnog djela i opis:

Radnja izvršenja u stavu 1. kao obliku djela obuhvata neovlašćeno organizovanje kocke ili drugih igara na sreću koje su zabranjene, što znači da samo kockanje ne predstavlja krivično djelo.

Kockanje ili druge igre na sreću predstavljaju igre u kojima uspjeh zavisi, u potpunosti ili djelimično, od slučajnosti, od neke okolnosti, događaja ili pojava koje su van uticaja ljudske moći.

Kako je organizovanje kocke i drugih igara na sreću regulisano zakonom i drugim odgovarajućim aktima, ovo je djelo blanketnog karaktera i postoji samo onda ukoliko se organizovanje kocke ili drugih igara na sreću vrši bez potrebne odluke nadležnih organa.

Učinioc djela može da bude svako lice.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvata svijest da se neovlašćeno organizuje kocka ili neka druga igra na sreću koja je zabranjena.

U stavu 2. predviđen je drugi oblik djela, koji obuhvata omogućavanje kockanja za nagradu stavljanjem na raspolaganje prostorije ili na neki drugi način. Za postojanje djela nije bitno ko je vlasnik prostorije koja se stavlja na raspolaganje. Pod omogućavanjem na neki drugi način podrazumijevaju se oblici omogućavanja kao što su npr. nabavljanje karata ili drugih sredstava za kocku, čuvanje straže i sl.

U stavu 3. predviđen je poseban oblik djela u slučaju kada se učesnik kocke posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom. Služenje lažnim kartama podrazumijeva služenje kartama koje nisu u igri jer ih učinilac drži sakrivene a koristi ih pri igri kao da su prave. Obilježene karte su one karte koje su obilježene znacima koji su poznati samo jednom ili ne-

kim učesnicima u igri. Pod pojmom druge obmane može se podrazumijevati npr. namještanje karata pri dijeljenju, odbacivanje nepovoljnih karata, korišćenje ogledala i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu gdje je neovlašćeno organizovana kocka ili druge igre na sreću (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretresanje prostorija i lica u vrijeme kada se kocka ili igra na sreću (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – aparata za igre na sreću ili drugih sredstava kojima se obavlja ili omogućava kockanje ili igre na sreću, novac zatečen pri kocki (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija nadležne inspekcijske službe), **(2)** (ugovor ili drugi dokazi na okolnost ustupanja prostora za kocku).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – lica koje je zatečeno u prostorijama pretresanja (na okolnosti vrste igara, kocke, ranijeg posjećivanja objekta, organizatora), saslušanje zaposlenih u objektu (zapisnik o saslušanju svjedoka na okolnost radnog odnosa, opisa poslova, vlasnika i organizatora kocke ili igara na sreću, prostorija u kojima se kocka ili igre na sreću organizuju).

GLAVA TRIDESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV OPŠTE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE

Izazivanje opšte opasnosti Član 402. KZRS (član 323. KZFBiH, član 317. KZBDBiH)

- (1) Ko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim gasom, jonizirajućim ili radioaktivnim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom, pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom drugom opšteopasnom radnjom ili opšteopasnim sredstvom izazove opasnost za život ljudi ili za imovinu većeg obima, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se službeno ili odgovorno lice koje ne postavi propisane uređaje za zaštitu od požara, eksplozije, poplave, otrova, otrovnih gasova ili jonizirajućih ili radioaktivnih zračenja, električne energije ili drugih opasnih sredstava, ili ove uređaje ne održava u ispravnom stanju, ili ih u slučaju potrebe ne stavi u dejstvo, ili uopšte ne postupa po propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama, i time izazove opasnost za život ljudi i imovinu većeg obima.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. učinjena na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
- (4) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovog člana učinjena nehatno, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (5) Ako su djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana učinjena iz mržnje, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (6) Ako je usljed djela iz stava 1, 2, 3. i 4. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. i 2. zatvorom od jedne do deset godina, za djelo iz stava 3. zatvorom od jedne do dvanaest godina, a za djelo iz stava 4. zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

- (7) Ako je usljed djela iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti za djela iz st. 1, 2. i 3. zatvorom od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 4. zatvorom od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je preduzimanje opšteopasne radnje ili upotreba opšteopasnog sredstva kojim se stvara opasnost za život ili tijelo ljudi, odnosno imovinu. Kao mogući načini izvršenja djela navedene su najtipičnije opšteopasne radnje, odnosno opšteopasna sredstva, ali je ostavljena mogućnost da djelo može da bude učinjeno i drugom radnjom, odnosno sredstvom.

Krivično djelo je svršeno kada je usljed preduzete radnje nastupila opasnost za život i tijelo ljudi ili imovinu većeg obima (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*). Posljedica djela je konkretna opasnost, koja se mora utvrđivati u svakom konkretnom slučaju.

Učinilac djela može da bude svako lice, a oblik djela iz stava 2. može da učini samo službeno ili odgovorno lice nepravilnim postupanjem u odnosu na zaštitne uređaje, nečinjenjem ili propuštanjem preduzimanja određenih radnji. Djelo je blanke karakterna, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na važeće propise.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela – ako je ono učinjeno na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi.

Stav 4. takođe predstavlja teži oblik djela zbog pobude – mržnja, kao i stav 6. i 7. kada je posljedica krivičnog djela tjelesna povreda ili imovinska šteta velikih razmjera (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos 100.000 KM*), odnosno smrtna posljedica.

Djelo se može učiniti umišljajno ili nehatno.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu izazvane opasnosti (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, foto-dokumentacija, trag), vještačenje uzroka nastanka konkretne opasnosti (nalaz i mišljenje vještaka odgovarajuće struke), pretresanje lica ili objekata na okolnost pronalaska sredstva (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresanja – sredstva izvršenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti ličnog svojstva učinioca, odgovarajući propisi), **(6)** vještačenje tjelesnih povreda na okolnost stepena i vrste povrede (nalaz i mišljenje vještaka sudske medicine), **(7)** obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i foto-dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja koji je prethodio krivičnom djelu – povod, identifikacije – opisa učinioca, načina i vremena preduzimanja opšteopasne djelatnosti, opisa sredstva koje je upotrijebljeno za stvaranje konkretne opasnosti, opisa posljedice), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova Član 403. KZRS (član 326. KZFBiH, član 320. KZBDBiH)

- (1) Odgovorno lice koje pri projektovanju, rukovođenju ili izvođenju građevinskih radova, gradnji mostova ili puteva ili kakvoj drugoj gradnji, postupi protivno propisima ili opštepriznatim tehničkim pravilima i time izazove opasnost za ži-

vot ljudi ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno nehatno, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. zatvorom od jedne do deset godina, a za djelo iz stava 2. zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. zatvorom od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 2. zatvorom od jedne do osam godina.
- (5) Ako je izvršenjem djela iz stava 1. ovog člana pribavljena protivpravna imovinska korist ili je prouzrokovana šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Djelo može da učini samo odgovorno lice pri projektovanju, rukovođenju ili izvođenju kakve gradnje ili građevinskih radova.

Radnja krivičnog djela je postupanje protivno propisima ili opštepriznatim tehničkim pravilima o građenju ili projektovanju. Može se učiniti činjenjem ili nečinjenjem, odnosno propuštanjem činjenja. Dakle, djelo je blanketnog karaktera.

Građevinskim propisima smatraju se odredbe sadržane u zakonima, uredbama, pravilnicima i drugim propisima koji se odnose na projektovanje, rukovođenje ili izvođenje građevinskih radova i dr.

Djelo je svršeno kada je nepropisnim ili nepravilnim projektovanjem, rukovođenjem ili izvođenjem građevinskih radova, gradnjom mostova, puteva ili kakvom drugom radnjom izazvana opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obi-

ma (prema stanovištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM).

Djelo se može učiniti umišljajno ili nehatno.

Teži oblici krivičnog djela postoje u stavu 3, 4. i 5 – kada izvršenjem djela nastupi teška tjelesna povreda jednog ili više lica, ili smrt jednog ili više lica, odnosno ako je djelom iz stava 1. pribavljena protivpravna imovinska korist ili je prouzrokovana šteta koja prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi str. 65, član 402. KZRS, i pretresanje poslovnih prostorija privrednog subjekta na okolnosti pronalaska službene dokumentacije o projektovanju, rukovođenju ili građevnjenu (zapisnik o pretresanju, foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresanja (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku građevinske struke na okolnost nepravilnosti prilikom projektovanja, rukovođenja ili izvođenja kakve gradnje ili građevinskih radova (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi i druga dokumentacija o angažmanu drugih lica, zaposlenih i sl.).

Subjektivni: vidi član 402. KZRS.

GLAVA TRIDESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG SAOBRAĆAJA

Ugrožavanje javnog saobraćaja Član 410. KZRS (član 332. KZFBiH, član 326. KZBDBiH)

- (1) Učesnik u saobraćaju na putevima koji se ne pridržava saobraćajnih propisa i tako ugrozi javni saobraćaj da dovede u opasnost život ljudi ili imovinu većeg obima, pa usljed toga kod drugoga nastupi teška tjelesna povreda ili imovinska šteta preko 3.000 KM, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno nehatno, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. ili 2. ovog člana nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. zatvorom od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 2. zatvorom od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je nepridržavanje saobraćajnih propisa. To daje blanketni karakter djelu, tako da se radnja izvršenja mora određivati s obzirom na propise, npr. Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini.

Ovim oblikom djela obuhvaćeno je ugrožavanje saobraćaja na putevima, tako da djelo postoji samo ako je mjesto izvršenja put. Putem se u smislu zakona smatra svaki javni put i nekategorizovani put na kojem se odvija saobraćaj.

Nepridržavanjem saobraćajnih propisa kao radnjom izvršenja ovog djela javni saobraćaj je ugrožen na način da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg obima (*prema*

stanovištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM), usljed čega je kod drugog nastupila teška tjelesna povreda ili imovinska šteta preko 3.000 KM. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jednog lica. Djelo neće postojati ako se radi o učesniku u saobraćaju koji je nepridržavanjem saobraćajnih propisa izazvao opasnost samo za svoj život ili tijelo, odnosno samo za svoju imovinu, a samo je kod takvog učesnika nastupila teška tjelesna povreda ili se radi o šteti koja je nastupila na njegovoj imovini.

Učinitelj krivičnog djela može da bude samo učesnik u saobraćaju na putevima.

Djelo se može učiniti umišljajno ili nehatno.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – smrt jednog ili više lica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nastanka saobraćajne nesreće (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, foto-dokumentacija, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – vozila radi obavljanja vještačenja (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), tjelesni pregled i druge radnje – uzimanje krvi radi analize (zapisnik o preduzetim radnjama), saobraćajno vještačenje i vještačenje tehničke ispravnosti vozila (nalaz i mišljenje vještaka saobraćajne struke), vještačenje procjene štete na vozilu (nalaz i mišljenje vještaka za procjenu štete, foto-dokumentacija oštećenja), vještačenje tjelesnih povreda na okolnost stepena i vrste povreda (nalaz i mišljenje vještaka), (3) obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj i foto-dokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (saobraćajna i dokumentacija o vlasnicima vozila, medicinska dokumentacija o povredama učesnika, dokumentacija osiguravajućih kuća o procjeni štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti nastanka saobraćajne nesreće, radnji učesnika nesreće, povreda, imovinske štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Ugrožavanje javnog saobraćaja opasnom radnjom ili sredstvom

Član 412. KZRS

(član 334. KZFBiH, član 328. KZBDBiH)

- (1) Ko uništenjem, uklanjanjem ili težim oštećenjem saobraćajnih uređaja, sredstava, znakova ili uređaja za signalizaciju koji služe bezbjednosti saobraćaja ili davanjem pogrešnih znakova ili signala, postavljanjem prepreka na saobraćajnicama ili na drugi način tako ugrozi javni saobraćaj da time izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu većeg obima, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno nehatno, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. zatvorom od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stava 2. zatvorom do tri godine.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. zatvorom od dvije do petnaest godina, a za djelo iz stava 2. zatvorom od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekti radnje krivičnog djela su saobraćajni uređaji, sredstva, znakovi ili uređaji za signalizaciju koji služe bezbjednosti saobraćaja. Saobraćajni uređaji su uređaji kojima se u saobraćaju reguliše kretanje motornih i drugih vozila za prevoz.

Saobraćajna sredstva su razni objekti na putevima namijenjeni osiguranju neometanog i bezbjednog odvijanja saobraćaja, npr. zaštita za odrone, branici i sl.

Radnja izvršenja je alternativno određena i može da obuhvati različite djelatnosti: uništenje, uklanjanje ili teže oštećenje, ali i davanje pogrešnih znakova ili signala, te postavljanje prepreka na saobraćajnicama.

Radnjom izvršenja javni saobraćaj je tako ugrožen da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg obima. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jednog lica.

Učinitelj krivičnog djela može da bude kako učesnik u saobraćaju na putevima tako i lice koje nije neposredni učesnik u saobraćaju.

Djelo se može učiniti umišljajno ili nehatno.

U stavu 3. i 4. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – teška tjelesna povreda jednog ili više lica ili imovinska šteta velikih razmjera, odnosno smrt jednog ili više lica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 410. KZRS.

Subjektivni: vidi član 410. KZRS.

GLAVA TRIDESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE

Zagađivanje životne sredine Član 415. KZRS (član 303. KZFBiH, član 297. KZBDBiH)

- (1) Ko kršenjem propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine zagađi vazduh, zemljište ili vodu u većoj mjeri ili na širem prostoru, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do uništenja ili znatnog oštećenja šuma, biljaka ili drugog rastinja na širem prostoru ili je životna sredina zagađena u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovog člana učinjena nehatno, učinilac će se kazniti za djelo iz stava 1. novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine, a za djelo iz stava 2. novčanom kaznom ili zatvorom od šest mjeseci do dvije godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela je zagađivanje vazduha, zemljišta ili vode.

Pojam zagađivanje je određen Zakonom o zaštiti životne sredine, tako da je djelo blanketnog karaktera. Za postojanje djela nužno je da ta radnja predstavlja kršenje propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine.

Krivično djelo je svršeno kada je došlo do zagađivanja vazduha, zemljišta ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru. Kada će se raditi o zagađivanju vazduha, zemljišta ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru faktičko je pitanje.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji mora obuhvatiti i svijest o protivpravnosti.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – kada je djelo iz stava 1. imalo za posljedicu uništenje ili znatno oštećenje šuma, biljaka ili drugog rastinja na širem prostoru ili je životna sredina zagađena u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu zagađivanja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta, izuzeti uzorak zagađivanja), pretresanje poslovnih prostorija privrednog subjekta na okolnosti pronalaska dokumentacije o načinu obavljanja djelatnosti kojom je uzrokovano zagađivanje (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku ili stručnoj ustanovi za oblast zaštite životne sredine na okolnost izuzetog uzorka, stepena zagađivanja i sl. (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi iz oblasti zaštite okoline, odluke nadležnih organa, izvodi iz registra privrednih društava ukoliko se zagađivanje vrši kroz djelatnost tog društva, te drugi akti i odluke tog privrednog subjekta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – zaposlenih u privrednom društvu (na okolnosti vremena zaposlenja, načina obavljanja radnih zadataka kroz djelatnost privrednog subjekta iz koje direktno proizilazi zagađivanje, korišćenja materijala pri radu i sl.), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Šumska krađa
Član 430. KZRS
(član 316. KZFBiH, član 310. KZDBiH)

- (1) Ko radi krađe u šumi obori jedno ili više stabala, a količina oborenog drveta je veća od tri kubna metra, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno u namjeri da se oboreno drvo proda, ili ako je količina oborenog drveta veća od osam kubnih metara, ili ako je djelo učinjeno u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugoj šumi posebne namjene, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je obaranje u šumi jednog ili više stabala u namjeri krađe. Pod obaranjem treba razumjeti sječu drveta ili njegovo vađenje iz zemlje.

Obaranje stabala u tuđoj šumi radi krađe predstavlja ovo krivično djelo samo kada količina oborenog drveta prelazi tri kubna metra.

Djelo je svršeno samim obaranjem stabala u namjeri krađe.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se obaranje stabala vrši u tuđoj šumi, ali je potrebna i namjera prisvajanja oborenih stabala.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – ako je djelo učinjeno s ciljem prodaje drveta, ili je količina oborenog drveta veća od pet kubnih metara, ili je mjesto obaranja zaštićena šuma, nacionalni park ili druga šuma posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu obaranja ili pronalaska ukradenih stabala (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, foto-dokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), pretresanje lica i objekata na okolnost pronalaska sredstva izvršenja djela i otuđenih stabala (zapisnik o pretresanju i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava ili otuđenih stabala (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i sredstava obaranja stabala kao što su sjekira, pila i sl.), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija o vlasništvu šume, dokumentacija nadležnog šumskog gazdinstva na okolnosti količine oborenog drveta, mjesta izvršenja djela, zapljene oborenih stabala, obračuna količine oborenog drveta i prouzrokovane štete, **(2)** dokumentacija – odluke kojima je šuma proglašena zaštićenom, nacionalnim parkom ili šumom posebne namjene).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službenog lica čuvara šuma (na okolnosti pronalaska šumske štete, identifikacije učinioaca, radnje pri kojoj je učinilac zatečen, sredstva koje je upotrijebljeno u izvršenju djela, načina obavljanja službenih radnji, mjesta izvršenja djela, količine i vrste oborenog drveta), **(2)** saslušanje svjedoka – kupca prodatih stabala (na okolnosti prodaje i kupovine oborenog drveta).

Pustošenje šuma

Član 431. KZRS

(član 315. KZFBiH, član 309. KZBDBiH)

- (1) Ko protivno propisima ili naredbama nadležnih organa vrši sječu ili krčenje šuma ili ko podbjeljuje stabla ili na drugi način pustoši šumu ili obori više stabala u parku ili drvoredu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

- (2) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugim šumama posebne namjene, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je pustošenje šume ili obaranje više stabala u parku ili drvoredu, a pustošenje znači uništavanje šume. To je faktičko pitanje, koje zavisi od niza okolnosti, npr. veličine i gustine šume, količine oborenog drveta, mjesta na kojem su stabla posječena, starosti šume i dr.

Načini izvršenja su izraženi kroz sječu ili krčenje šume, odnosno podbjeljivanje stabala, ali se krivično djelo može učiniti i nadruge načine, npr. obaranjem više stabala u parku ili drvoredu.

Opisane radnje izvršenja treba da se vrše protivno propisima ili naredbama nadležnih organa, što djelu daje blanketni karakter, npr. Zakon o šumama RS.

Djelo je svršeno kada je načinima izvršenja prouzrokovano pustošenje šume.

Učinilac djela može da bude svako lice.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinioca da protivpravno vrši sječu šume, odnosno da preduzima druge načine izvršenja kojima se ona pustoši.

Teži oblik djela u stavu 2. postoji kada se pustošenje vrši u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili u drugim šumama posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 430. KZRS i vještačenje po vještaku šumarске struke na okolnost posljedice –pustošenja šume, načina izvršenja djela (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih

podataka i dokaza (propisi ili odluke nadležnih organa kojima je regulisan način vršenja sječe ili krčenja, odnosno podbjeljivanja stabala te očuvanja šuma).

Subjektivni: vidi član 430. KZRS i saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

